WU-ZƆMƆ-LA
MATIU
SI ŊMUŊSA

Yesu doho niaa
Luuk 3.23-28

1 Yesu doho niaa nɛ ŋla. U naabalimaba nɛ
fa ŋaa Abiraham ari Devit.

2 Abiraham nɛ fa lul Aizik. Aizik ma sii lul
Jekɔb. Jekɔb ma sii lul Juda ari u naaŋbiiriŋ.
3 Juda ma sii lul Pɛrɛs ari Zɛra. (Ba naaŋ yiriŋ
nɛ fa Tama.) Pɛrɛs ma bira sii lul Hɛzurɔŋ.
Hɛzurɔŋ ma sii lul Ram. 4 Ram ma sii lul
Amiinadab. Amiinadab ma sii lul Naasuŋ.
Naasuŋ ma sii lul Salimɔŋ. 5 Salimɔŋ ma sii lul
Buas. (Buas naaŋ yiriŋ nɛ fa Rehab.) Buas ma
sii lul Obɛd. (Obɛd ma naaŋ yiriŋ nɛ fa Rut.)
Obɛd ma sii lul Jɛsi. 6 Jɛsi ma bira sii lul kuoro
Devit. Devit ma fa lul Solomɔŋ (Solomɔŋ ma
naaŋ fa ŋaa Uraya haala nɛ. Uraya suu aŋ ka
Devit joŋo jaa.) 7 Solomɔŋ ma sii lul Rihabam,
Rihabam ma sii lul Abaaja, Abaaja ma sii lul
Asa. 8 Asa ma sii lul Jihosafat, Jihosafat ma
sii lul Jɔram, Jɔram ma sii lul Uzaya. 9 Uzaya
ma sii lul Jotam, Jotam ma sii lul Ehas, Ehas
ma sii lul Hizikaya. 10 Hizikaya ma sii lul
Manaasi, Manaasi ma sii lul Emɔŋ, Emɔŋ ma
sii lul Jusaya. 11 Jusaya ma sii lul Jekonaya ari
u naaŋbiiriŋ. Bua-la lɛ nɛ ba kɛŋ Iziral tiŋŋaa
mu Babilɔŋ.

12 Ba fa si kɛŋ Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ
ŋii, u ŋii hariŋ lɛ nɛ Jekonaya lul Sialitɛl,
Sialitɛl ma sii lul Zerubabil. 13 Zerubabil ma
sii lul Abayat, Abayat ma sii lul Ɛlayakim,
Ɛlayakim ma sii lul Azɔ. 14 Azɔ ma sii lul Zadɔk,
Zadɔk ma sii lul Akim, Akim ma sii lul Ɛlayat.
15 Ɛlayat ma sii lul Eliyeza, Eliyeza ma sii lul
Mataŋ, Mataŋ ma bira sii lul Jekɔb. 16 Jekɔb
ma sii lul Josɛf, Josɛf nɛ saa jaa Mɛɛri. U nɛ lul
Yesu, nii-la ba sií yirɛ Kirisito.

17 A suomi Abiraham si hɛ u miisiŋ lɛ a kaa
kukɔ Devit si hɛ u miisiŋ lɛ, ba di u nihiliɛrɛba
kala fa ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ. Devit si hɛ u miisiŋ
lɛ a kaa kukɔ bua-la lɛ ba fa si kɛsɛ Iziral tiŋŋaa
kaa mu Babilɔŋ, Devit nihiliɛrɛba kala ma fa
ŋaa fii ari banɛsɛ nɛ, a bira chiŋ bua-la lɛ ba si
kɛsɛ Iziral tiŋŋaa kaa mu Babilɔŋ a kaa kukɔ
bua-la lɛ ba si lul Kirisito, nialiŋ ba si kɛsɛ kaa
mu Babilɔŋ nihiliɛrɛba ma fa ŋaa fii ari banɛsɛ
nɛ.

Yesu lulluŋ bua lɛ
Luuk 2.1-7

18 Ŋla nɛ ba ŋaa a lul Yesu Kirisito. Josɛf nɛ
fa sugɛ u naaŋ Mɛɛri duu jaa. Ka di ba-na jaa
dɔŋɔ, Mɛɛri na duu kɛŋ luoruŋ nɛ. Wia Diŋ-
zɔŋ-la nɛ hɛ pu. 19 Josɛf fa ŋaa ni-pula nɛ. U
fa bi chɛ duu hiisɛ Mɛɛri niaa tuɔŋ. Ŋii nɛ u
kɛŋ u tuɔŋ lɛ duu viau. 20 U fa síi biinɛ ŋii,
Wia tiŋdaara dɔŋɔ kɔ u teeŋ ari duosoo tuɔŋ a
bula pu a bul, “Josɛf, Devit doho nuu, sí leŋe
di fawulluŋ kɛniŋ ŋ síi chɛ di ŋ jaa Mɛɛri, bɛɛ
wiaa luoru-la u si kɛnɛ ŋaa Wia Diŋ-zɔŋ-la nɛ hɛ
pu. 21 U jaŋ lul baal, ŋ jaŋ hɛ u yiriŋ Yesu, bɛɛ

wiaa u nɛ jaŋ laa u niaa haachɛba ta.” 22 Wiiŋ
deeŋ kala ŋaa di wialiŋ la Tiina Wia fa si bula
ku ŋaa wutitii. U fa to u nialiŋ síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ a bul ŋii. 23 Wialiŋ u fa
si bula nɛ ŋla:

“Ha-tolo kubala ha si bi baal jiŋ jaŋ kɛŋ luoruŋ
a lul bie.
Ba jaŋ hɛ u yiriŋ Imanuɛl.”

(U yiri-la bubuɔŋ nɛ Wia hɛ la teeŋ.) 24 Josɛf
si sii doŋ lɛ, u ŋaa ŋii Wia tiŋdaari-la si bula
pu a jaa Mɛɛri. 25 U si jaau ŋii, ba duu bi dɔŋɔ
jiŋ, ka u lul u ha-toli-bie. Ŋii nɛ Josɛf hɛ u yiriŋ
Yesu.

2

Wu-jinnaa mu na Yesu

1-2 Ba lul Yesu Bɛtilɛhɛm lɛ nɛ. Ta-bie-
la fa hɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ nɛ. Bua deeŋ lɛ
baal kubala baa yirɛ Hɛrɔd nɛ fa ŋaa tiŋtee-la
kuoro. Ba si lul Yesu, wu-jinnaa lii taŋ-bubuɔŋ
a kɔ Jerusalɛm a piɛsɛ, “J̱uu tiŋŋaa kuoru-la
ba si lula hɛ nii nɛ? La na u chɛŋwuluŋ taŋ-
bubuɔŋ nɛ a kɔ di la chuɔlu.” 3 Kuoro Hɛrɔd fa
si nii wiiŋ deeŋ, fawulluŋ kɛŋ ba di Jerusalɛm
niaa kala kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ. 4 Ŋii nɛ u yirɛ nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba-la ba ku hilimi. U piɛsɛba a bul, “Nii
nɛ ba jaŋ lul Kirisito, nii-la Wia si liisa?” 5 Ŋii
nɛ ba bula pu a bul, “Ba jaŋ lulu Bɛtilɛhɛm,
Judiya tiŋteeŋ lɛ. Ŋla nɛ nialiŋ síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ŋmuŋsɛ: 6 Wia si,
‘Bɛtilɛhɛm ŋaa ta-bie nɛ Judiya tiŋteeŋ lɛ.

Ama Judiya tiŋteeŋ kala lɛ, Bɛtilɛhɛm niaa
nɛ ŋaa ni-balaa,
bɛɛ wiaa ba tuɔŋ nɛ Iziral kuoro jaŋ lii,
nii-la si jaŋ beŋ mi niaa, Iziral tiŋŋaa.' "
7 Ŋii nɛ Hɛrɔd luɔra yirɛ wu-jinna-la si lii taŋ-
bubuɔŋ a kaa mu faa a piɛsɛba di ba dagu bua-
la titia lɛ chɛŋwul-la si lia. Ba daga pu. 8 Ŋii nɛ
Hɛrɔd taba di ba mu Bɛtilɛhɛm, aŋ bula piba a
bul, "Má mu chɛ bile ari siifiɛsiŋ. 'Di ma nɛ
nau, má leŋ di mi ma jiŋ ŋii niiŋ lɛ, a ma mu
chuɔlu." 9 Ba si nii ŋii, ba lii joŋ woŋbiiŋ aa mu.
Chɛŋwul-la ba fa si na taŋ-bubuɔŋ bira laa ba
sipaaŋ. 10 Ba bira si na chɛŋwul-la, ba tuɔŋ
kala tɔrɛ, ba jujuɔsɛ. 11 Ba si mu yi lee-la bii-
mulo-la si hɛ, chɛŋwul-la chiŋ dia-la nyuŋ. Ba
mu juu dia-la a na bii-mulo-la ari Mɛɛri, u naaŋ.
Ba tuu kpirimi u sipaaŋ a chuɔlu. Ŋii nɛ ba puri
ba chugusuŋ a liisɛ kiaa pu: Sɛlimɛ, tii-keli-
zɔŋ baa yirɛ firaŋkiŋsɛŋs ari tii-keli-zɔŋ dɔŋɔ
baa yirɛ mɛɛ. 12 Ŋii nɛ titaŋiŋ Wia bula piba
duosoo tuɔŋ ari ba sí miira mu Hɛrɔd teeŋ. Ŋii
nɛ ba sii a to woŋbii-wogo a miira mu ba jaŋ.

Josɛf ari Mɛɛri fá mu Ijipiti tiŋteeŋ

13-14 Ba si miira joŋ ba woŋbiiŋ a viiri, Josɛf
piŋ doŋ a duosi a na Wia tiŋdaara di u kɔ u
teeŋ a bula pu, "Sii a joŋ bii-mulo-la ari u naaŋ
a fá mu Ijipiti tiŋteeŋ a hɛ dimɛ see di mi bira
bula piŋ di ŋ lii dimɛ, bɛɛ wiaa Hɛrɔd chɛ di u
kpu bii-mulo-la nɛ." Ŋii nɛ u sii a joŋ bii-mulo-
la ari u naaŋ a mu Ijipiti tiŋteeŋ titaŋiŋ. U hɛ
dimɛ nɛ deeŋ deeŋ Hɛrɔd ku suu. 15 Wiiŋ deeŋ
ŋaa di wii-la Wia fa si to nialiŋ síi bul wiaa, Wia

Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii. U fa bula ari u jaŋ yirɛ u bie duu lii Ijipiti tiŋteeŋ kɔ.

Ba kpu haŋbolibiisi-la Bɛtilɛhɛm lɛ

16 Hɛrɔd si na ari wu-jinna-la nyisu nɛ, u
faasa na baaniŋ. Wu-jinna-la fa si dagu bua-la
lɛ ba si lul Yesu, u jiŋ ŋii. Ŋii nɛ u ta u laali-
yuoroo di ba mu Bɛtilɛhɛm ta-biisi-la kala si
gollu chu a kpu haŋbolibiisi-la kala si ha bi jisiŋ
balia kiele. 17 A tiŋ ŋla wiaa wii-la Jɛrimaya
fa si bula ku ŋaa wutitii nɛ. U fa ŋaa nialiŋ
síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.
18 Wialiŋ u fa si bula nɛ ŋla: U si,

"Niaa níi yel Rama lɛ,
niaa faasa yel nɛ.
Haal kubala ba síi yirɛ Rechil yel u haŋbiisiŋ wiaa nɛ.
U yele, u bi tɔrɔ,
bɛɛ wiaa ba kala suba nɛ."

Josɛf ari Mɛɛri mu Nazarɛt

19-21 Ŋii nɛ Hɛrɔd ku suu. U si suba ŋii, Josɛf
bira duoso a na Wia tiŋdaara di u kɔ u teeŋ
a bula pu, "Sii a kɛŋ bii-mulo-la ari u naaŋ a
miira mu Iziral tiŋteeŋ. Nialaa fa síi chɛ di ba
kpu bii-mulo-la, ba suba nɛ." Ŋii nɛ u kɛŋ bile
ari u naaŋ a kaa mu Iziral tiŋteeŋ a hɛ dimɛ.
22 Ama Josɛf si nia ari Hɛrɔd suba, ka u bie
Akiliyas dii kuoruŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ, fawulluŋ
fa kɛnu ari u si jaŋ hɔŋ dimɛ. Ŋii nɛ Wia bira
bula pu duosoo tuɔŋ duu mu hɔŋ Galilii tiŋteeŋ
lɛ. 23 U si mu Galilii tiŋteeŋ, u mu hɔŋ taŋ
kubala lɛ baa yirɛ Nazarɛt. U ŋaa ŋii di wialiŋ

nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ŋaa wutitii nɛ. Ba fa bula a bul,
"Ba jaŋ kɛnu yirɛ Nazarɛt tiina."

3

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la bul Wia wiaa
Maak 1.1-8; Luuk 3.1-18; Jɔɔŋ 1.19-28

1 Bua-la lɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la sii kɔ Judiya
tiŋteeŋ a juu giri-bine tuɔŋ a suomo bubul
Wia wiaa pipi niaa. 2 U bula piba a bul, "Má
birima lii ma haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa Wia kuorii-
la kpaga nɛ!" 3 Nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ ma fa bul Jɔɔŋ wiaa nɛ. U
yiriŋ nɛ fa Azaaya. U fa si,
"Nuu nɛ chiŋ giri-bine tuɔŋ aa heele bul,
'Má kɔ a wasɛ woŋbiiŋ bil di la Tiina kɔ a tuto.
Má ŋaa ŋii duu nɛ kɔ, u di-vɛniŋ jaŋ piŋ woruŋ.' "
4 Jɔɔŋ gɛnniŋ fa ŋaa buŋtaŋŋa punaa nɛ ba
kaa sua, a kɛŋ teŋbiiŋ vɔɔ u tiŋa, u kudiilee
ma nɛ fa nyaŋgirikɛba ari tuuŋ. 5 Niaa lii
Jerusalɛm ari Judiya tiŋteeŋ kala ari tasi-la
kala si golli Jɔɔdaŋ fuo-la a kɔ u teeŋ. 6 Ba
dagɛ ba haachɛba aŋ tuu Jɔɔdaŋ fuo-la, u foba
Wii-chuɔlɛ liiŋ.

7 Jɔɔŋ na Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa di
ba yuga a kukɔ u teeŋ duu foba Wii-chuɔlɛ
liiŋ. U si naba, u bula piba a bul, "Ma niaa
deeŋba wu-ŋaalaa nagɛ diŋŋaa nɛ. Ma biina
ma jaŋ wuo fá lɛl chɛɛ-la Wia si jaŋ dii nuu-
kala sariyaa? 8 Máa ŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari
ma birima lii ma haachɛba lɛ nɛ 9 aŋ sí biina a

bul Abiraham si ŋaa ma naabalima ŋii, Wia bi
jaŋ dɔgisɛma. Mi jaŋ bula pima ari Wia paala
jaŋ wuo ŋaa di tabiaa deeŋba ma si na birimɛ
Abiraham doho niaa. 10 Na ba kɛŋ saaŋ jee nɛ
a ŋaa siri di ba keri tiisiŋ lo. Tia-la kala si bi
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ, ba jaŋ kere lo a hɛ nyiniŋ.
11 Mi-na foma Wii-chuɔlɛ liiŋ a dagɛ ari ma
birima lii ma haachɛba lɛ nɛ, ama nii-la si jaŋ
to mi hariŋ kɔ, u nɛ jaŋ joŋ Wia Diŋ-zɔŋ-la a hɛ
ma dɔŋsuŋ lɛ aŋ joŋ nyiniŋ hɛ dɔŋsuŋ ma lɛ.
U nɛ yuga kiimi. U paala bi maga di mi kori u
nɛŋtɛŋŋɛɛ maa. 12 U jaŋ kori mii-chaari-gbaŋa
duu ŋmoo u miaa kala dɛrɛ, u jaŋ kɛŋ gbaŋa-la
a kaa chaarɛ a liisɛ mii-biiŋ a hɛ u vire lɛ aŋ
joŋ jɔruŋ a hɛ nyiniŋ lɛ. Nyiŋ-la bi jaŋ disɛ.”

Jɔɔŋ fo Yesu Wii-chuɔlɛ liiŋ
Maak 1.9-11; Luuk 3.21-22

13 Bua-la lɛ Jɔɔŋ fa síi bul Wia wiaa aŋ
fufo niaa Wii-chuɔlɛ liiŋ ŋii, Yesu sii lii Galilii
tiŋteeŋ a kɔ Jɔɔŋ teeŋ duu fou Wii-chuɔlɛ liiŋ
Jɔɔdaŋ fuo-la lɛ. 14 Ama Jɔɔŋ si nii ŋii, u
wiwalimɛ di Yesu kɛŋ u tuɔbiinaa birimɛ. Ŋii
nɛ Jɔɔŋ bula pu a bul, “Ŋ nɛ maga di ŋ fomi Wii-
chuɔlɛ liiŋ, aŋ ka ŋ kɔ di mi nɛ foŋ Wii-chuɔlɛ
liiŋ ŋii.” 15 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ŋaa
ŋii mi si bula piŋ. Ŋla nɛ la jaŋ wuo to a ŋaa
wii-la kala Wia síi cho.” Ŋii nɛ Jɔɔŋ sɛi a fou
Wii-chuɔlɛ liiŋ. 16 Jɔɔŋ si fo Yesu Wii-chuɔlɛ liiŋ
dɛrɛ, u guu lii lii-la tuɔŋ ku lii di wia nyuŋ kpaa
balia. U na Wia Diŋ-zɔŋ-la duu ku tuu a nagɛ
kokomo a togiliu lɛ. 17 Ka u nii nuu yiikoro wia
nyuŋ a bul, “Mi Bii-chooluŋ nɛ ŋla, mi tuɔŋ tɔrɛ
u nyuŋ.”

4

Sitaani magisɛ Yesu
Maak 1.12-13; Luuk 4.1-13

1 Wia Diŋ-zɔŋ-la si ku togili Yesu lɛ ŋii, u kɛnu
kaa juu giri-bine tuɔŋ di Sitaani magisu. 2 Yesu
fa si hɛ giri-bine tuɔŋ ŋii, u vɔɔ niiŋ titaŋiŋ ari
wiihɛyɛ kala tapulaa mahiŋ balia, ŋii nɛ losuŋ
kɛnu woruŋ. 3 Ŋii nɛ Sitaani kɔ u teeŋ a bula
pu a bul, "Di ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, ŋaa di tabiaa
deeŋba birimɛ boroboro di ŋ dii." 4 Ŋii nɛ Yesu
bula pu a bul, "Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a
bul,
'Kudiilee duŋduŋa dee bi nuhuobiine miisiŋ ka
pa,
ama Wia niiŋ wialiŋ u síi bul níi pi nuhuo-
biine miisiŋ.' "
5 Ŋii nɛ Sitaani kɛŋ Yesu a kaa mu Jerusalɛm
a kaa mu jil Wia-dia nyu-gbaŋa 6 aŋ bula pu a
bul, "Di ŋ nɛ ŋaa Wia Bie, joŋ ŋ titia a yuo daha
a tuu chigisi tiŋteeŋ. Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ
tuɔŋ ari
'Wia jaŋ bul ŋ wiaa a pi u tiŋdaaraa
di ba ku cheme kɛniŋ,
di ŋ sí joŋ ŋ naaŋ ŋmoo tabiaa a keri.' "
7 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Ba bira ŋmuŋsɛ
Wia teniŋ sɛmɛ dɔŋɔ a bul,
'U bi maga di ŋ mimagisɛ ŋ Tiina Wia.' "
8 Ŋii nɛ Sitaani bira kɛŋ Yesu a kaa jil peel-
bal kubala nyuŋ a dagu dunia kuoruŋ fine
ari u zɔmuŋ 9 aŋ bula pu a bul, "Mi jaŋ joŋ
kiaa deeŋba kala piŋ di ŋ nɛ jaŋ tuu kpirimi
a chuɔlɛmi." 10 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
"Sitaani, mu dimɛ, Wia teniŋ tuɔŋ ba ŋmuŋsa

di ba chuchuɔlɛ la Tiina Wia duŋduŋa nɛ a
timaa pu.” 11 Ŋii nɛ Sitaani viiri aŋ ka Yesu.
Ŋii nɛ Wia tiŋdaaraa ku tima pu.

Yesu suomi u tiŋtiŋŋaa Galilii lɛ
Maak 1.14-15; Luuk 4.14-15

12 Bua deeŋ lɛ ba kɛŋ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la kaa
mu tɔ dia. Yesu si nii ŋii, u sii Judiya lɛ a mu
Galilii tiŋteeŋ. 13 U bira bi Nazarɛt lɛ hɔnɔ
aŋ sii a mu hɔŋ taŋ kubala baa yirɛ Kapɛnam
lɛ. Taŋ-la kpagɛ Galilii mugi-bal-la nɛ a hɛ
Zɛbuluŋ ari Nafitali tiŋteeŋ. 14 Wiiŋ deeŋ ŋaa
di wialiŋ Azaaya fa si bula ku ŋaa wutitiiba nɛ.
15 Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bul wiaa a pi Zɛbuluŋ
ari Nafitali doho niaa lɛ a chaasɛ mugi-baliŋ
diiraa, Jɔɔdaŋ sɛmɛ, a hɛ Galilii tiŋteeŋ lɛ. Ba
ŋaa nialiŋ si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa nɛ. 16 U bula
piba a bul,

“Nialiŋ si hɛ birimiŋ tuɔŋ,
ba jaŋ na puluŋ-bal.
Tiŋtee-la ma lɛ niaa si bi Wia chuɔlɛ,
pulumuŋ jaŋ pɔsɛ piba.”

17 Yesu si hɛ Kapɛnam lɛ, u suomi u tiŋtiŋŋaa
a bul Wia wiaa pi niaa a bul, “Má birima lii ma
haachɛba lɛ, bɛɛ wiaa, Wia kuorii-la kpaga nɛ.”

Yesu yirɛ cheŋfili-kpuuraa banɛsɛ
Maak 1.16-20; Luuk 5.1-11

18 Yesu fa si joŋ Galilii mugi-bal-la niiŋ a
vivɛŋ, u na naaŋbiiriŋ balia. Ba fa ŋaa cheŋfili-
kpuuraa nɛ. Dɔŋɔ yiriŋ nɛ fa Saamɔŋ. U yiriŋ
dɔŋɔ ma nɛ fa Piita. U naaŋbie ma yiriŋ nɛ
Aŋduru. U naba di baa kpu cheŋfilee fuo-la lɛ

ari ba joŋba. 19 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Má kɔ mi teeŋ a to mi hariŋ. Mi jaŋ dagɛma
ŋii ma si jaŋ kikɛsɛ niaa.” 20 Lima lima ba joŋ
ba joŋba ta aŋ to u hariŋ. 21 Ŋii nɛ u bira vɛŋ a
mu na naaŋbiiriŋ balia, ba yiraa nɛ Jeems ari
Jɔɔŋ. Ba fa ŋaa Zɛbidii biiriŋ nɛ. U naba di ba
di ba nyimma fa hɛ ba liiŋ daboro tuɔŋ nɛ. Ba
kɛŋ ba joŋba ŋaa siri di ba yuo. 22 Ŋii nɛ Yesu
yirɛba. Ba guu sii a leŋ ba liiŋ daboro ari ba
nyimma aŋ to Yesu hariŋ.

Yesu bul Wia wiaa pi niaa aŋ pɛ vaarɛba
Luuk 6.17-19

23 Ŋii nɛ Yesu gɔllɛ Galilii tiŋteeŋ kala a
didagɛ niaa ba Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bubul
Wia wu-zɔmɔ-la wiaa ari Wia kuorii-la wiaa
a pi niaa aŋ pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba
kala. 24 Yesu wiaa teeli Siiria tiŋteeŋ kala.
Ŋii nɛ niaa kɛŋ ba nyanyal tiŋŋaa kala kɔ u
teeŋ. Ba kɛŋ nyanyal-yiriba kala, jiŋ-bɔŋŋɔɔ fa
kɛŋ dɔŋsuŋ, nialiŋ dɔŋsuŋ faa tel kuŋkuŋsuŋ,
dɔŋsuŋ ma fa ŋaa gbɛrikɛɛ nɛ a kɔ. Yesu
vaarɛba kala. 25 Ni-daŋ to Yesu hariŋ. Ba
dɔŋsuŋ lii Galilii tiŋteeŋ ari ta-geŋtisiŋ fii
tiŋteyee. Dɔŋsuŋ ma lii Jerusalɛm si hɛ Judiya
tiŋteeŋ lɛ, dɔŋsuŋ ma lii Jɔɔdaŋ fuoŋ cholo
sɛmɛ dɔŋɔ.

5

Ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ tuɔtɔruŋ
Luuk 6.20-23

1-2 Yesu si na di niaa yuga ŋii, u jil peeliŋ
nyuŋ a hɔŋ dimɛ. U si hɔnɔ, u haritooroo kɔ
u teeŋ. U suomo bul wiaa a didagɛba aa bul,

3 “Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi Wia jiŋ woruŋ lɛ.
Ba nɛ jaŋ dii Wia kuorii-la.
4 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi yel lɛ.
U jaŋ leŋ di ba tuɔsaa piŋ di-bala.
5 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si bi ba titia ka dagɛ.
Ba jaŋ dii Wia kuorii-la tiŋtee-falii-la lɛ.
6 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si faasa chɛ tuɔ-pula a nagɛ losuŋ koo lii-nyuasuŋ si kɛŋ niaa ŋ chichɛ kudiilee koo liiŋ ŋii.
Wia jaŋ ŋaa di ba kɛŋ tuɔ-pula.
7 Wia jaŋ pɛ nialiŋ síi fá niaa nennige lɛ.
U ma jaŋ fába nennige.
8 Wia jaŋ pɛ nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula lɛ.
Ba jaŋ na Wia.
9 Wia jaŋ pɛ naŋjejeeree lɛ.
U jaŋ kɛŋba yirɛ u biiriŋ.
10 Wia jaŋ pɛ nialiŋ ba síi dɔgisu lɛ a tiŋ wutitii ari tuɔ-pula wiaa.
Ba jaŋ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.

11 Di niaa nɛ tuusɛma aŋ pɛ to ma naasiŋ
dudɔgisɛma aŋ nyia wu-nyiariŋ pipima a tiŋ
ma si ŋaa mi haritooroo wiaa, Wia ma jaŋ pɛma
lɛ. 12 Má leŋ di ma tuɔŋ tɔrɛ, di ma jujuɔsɛ, bɛɛ
wiaa ma time jaŋ yugɛ Wia-jaŋ lɛ. Ba si to ma
naasiŋ dudɔgisɛma ŋii, ŋii titia nɛ ba fa dɔgisɛ
nialiŋ si laa sipaaŋ bubul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ.

Ma nagɛ yisiŋ a nagɛ chaaniŋ maa
Maak 9.50; Luuk 14.34-35

13 Ma nagɛ yisiŋ nɛ nuu-kala teeŋ. Yisiŋ
sima, ama di u nɛ sɛbisɛ, ŋ bira bi jaŋ wuo
ŋaa duu siŋ. U ŋaa ku-tɔɔ nɛ. Ba joŋo ta niaa
nunuɔsɛ.

14 Ma ma nagɛ chaaniŋ nɛ dunia niaa kala
teeŋ. Taŋ kala si chiŋ peeliŋ nyuŋ, u bi wuo
faa. 15 Nuu-kala síi chɛ pulumuŋ u dia lɛ, u bi
jaŋ nyigɛ chaaniŋ bil u dia lɛ a kɛŋ gbaŋa a chu
tɔ, koo u bi jaŋ joŋ chaaŋ-la hɛ godo bubuɔŋ
maa. U yie joŋo bil kua nyuŋ nɛ, di nuu-kala
si hɛ dia-la tuɔŋ nina pulumuŋ. 16 Ŋii titia nɛ
ma ma maga di ma chaanɛ niaa teeŋ di ba wuo
na wu-zɔmɔ-la ma síi ŋaa di ba wuo dɛnnɛ ma
Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ.

Yesu dagɛ niaa wii-la ba si ŋmuŋsa bil di ba tuto

17 Ma biina mi kɔ di mi joŋ wialiŋ Moosis fa
si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ta nɛɛ? Koo ma biina
mi kɔ di mi joŋ wialiŋ niaa si dagɛma Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ ta nɛɛ? Ai, mi bi kɔ di mi joŋba
ta, ama mi kɔ di mi dagɛ ba bubuɔŋ titia nɛ.
18 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia ari wia nyuŋ
si jaŋ hɛ dimɛ ŋii a dieni, wialiŋ Moosis fa si
ŋmuŋsa bil di niaa tuto, ba bi jaŋ keriba mua
ma ta see di kuŋ-kala si hɛ dunia lɛ dɛrɛ. 19 Ŋii
wiaa nii-la kala si keri wialiŋ mua ma ta aŋ
dagɛ u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba to ŋii, u tiina nɛ jaŋ
ŋaa ni-bie Wia kuorii-la tuɔŋ. Nii-la ma kala
síi to wialiŋ a dagɛ u dɔŋsuŋ tiŋŋaa di ba ma
to ŋii titia, u tiina jaŋ yugɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.
20 Mi jaŋ bula pima, see di ma kɛŋ tuɔ-pula a
kii Wia teniŋ kerichiba ari Farisii timma-la a
ŋiŋaa wialiŋ Wia síi chɛ, di ŋii dee, ma bi jaŋ
wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ.”

Yesu bul wiaa a tigɛ baaniŋ naniŋ lɛ

21 Ŋii nɛ Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul,
“Ma nia ari faafaa kala nɛ Moosis bula pi niaa
a bul di ba sí niaa kpu. U fa bula di nii-la kala
nɛ kpu nuu, ba jaŋ kɛnu kaa mu dii u sariya.
22 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, nii-la kala si na
baaniŋ u naaŋbie nyuŋ, ba jaŋ kɛnu kaa ku dii
u sariya. Nii-la ma kala si yirɛ u naaŋbie a bul
di u ŋaa ni-pɛipɛi, ba jaŋ kɛnu kaa mu nialiŋ si
hilime vuurɛ wiaa teeŋ. Nii-la ma kala si yirɛ
u naaŋbie a bul di u ŋaa ni-tɔɔ nɛ, u tiina jaŋ
mu juu Wia nyiniŋ. 23 Di ŋ nɛ kɛŋ puna mu
Wia koruŋ di ŋ kpu a nyiga pu aŋ liise mu yi
ari ŋ naaŋbie tuɔŋ cheye ŋ nyuŋ, 24 leŋ puna-
la koru-la nyuŋ aŋ miira mu ma di ŋ naaŋbie
siŋ, ka di ŋ-na miira mu di ba kpu puna-la a pi
Wia. 25 Di nuu nɛ samiŋ a kɛniŋ kaa mu sariya
didiiliŋ, ŋ ŋaa kukeri a bul wii-la wasɛ woŋbiiŋ
lɛ lima lima aŋ-na mu. Di ŋii dee, u jaŋ kɛniŋ
kaa hɛ sariya didiire nisiŋ lɛ. Sariya didiire ma
jaŋ kɛniŋ kaa hɛ porisiba nisiŋ lɛ. Ba nɛ jaŋ
kɛniŋ mu tɔ dia. 26 Di ba kɛniŋ mu tɔ dia, ŋ bi
jaŋ wuo lii see ŋ ti̱ŋ chiŋ-la kala ba si kere piŋ.

Yesu bul wiaa a tigɛ haalaa chɛniŋ lɛ

27 Ma nia di ba dagɛma di ma sí niaa haalaa
chɛ. 28 Ama mi jaŋ bula pima, nuu-kala si
na haala a cho duu kɛnu piŋ, u tiina juu Wia
haachɛ lɛ nɛ u tuɔŋ lɛ. 29 Di ŋ na-diiŋ siiŋ níi
chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, liisa ta. Ŋ si jaŋ juu
Wia kuorii-la tuɔŋ ari sii-togo, u nɛ kpia ba si
joŋuŋ yuo hɛ Wia nyiniŋ lɛ ari siaa balia. 30 Di
ŋ na-diiŋ nisiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ,

kere ta. Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari nakuuŋ, u nɛ kpia ŋ si kɛŋ ŋ yaraa kala aŋ juu Wia nyiniŋ.

Yesu dagɛ niaa haala vianiŋ wiaa
Mat. 19.9; Maak 10.11-12; Luuk 16.18

31 Ba bira dagɛma a bul,
'Di nuu níi chɛ duu via u haala, u maga duu
ŋmuŋsɛ teniŋ pi haal-la ari u jaŋ viau.'
32 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, baal-
na kala si via u haala, u ŋaa haal-la juu Wia haachɛ lɛ nɛ, see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa, ka u bala-na viau. Di haal-la nɛ bira mu jaa baal dɔŋ, baal-la si jaau, u ma juu Wia haachɛ lɛ nɛ.

Yesu bula pi niaa di ba sí ŋmiɛsu

33 Ma bira nia di ba bula pi la naabalimaba
a bul,
'Di ŋ nɛ ŋmiɛsa ari ŋ jaŋ ŋaa wii pi Wia,
sí leŋe di wii-la ta,
ama ŋaa wii-la ŋ si si ŋ jaŋ ŋaa a pi Wia.'
34 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, di ma nɛ chɛ di
ma ŋaa wii, ma sí ŋmiɛsu. Ma sí Wia ŋmiɛsu,
bɛɛ wiaa u níi beŋ dunia kuŋ-kala. 35 Koo ma
sí tiŋteeŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa Wia naasiŋ di-
wiesiŋ nɛ ŋii. Koo ma sí Jerusalɛm ma ŋmiɛsu,
bɛɛ wiaa kuori-baliŋ jaŋ nɛ ŋii. 36 Ma paala
sí ma nyuŋ ma ŋmiɛsu, bɛɛ wiaa ma paala bi
jaŋ wuo ŋaa di ma nyu-punaa biri koo ba pullɛ.
37 Ama ma-na yaa bul, 'Oo' koo 'Ai' duŋduŋa a
lii ŋii hariŋ. Di ŋ nɛ sɛyɛ, leŋ u sɛnɛ ŋaa wutitii. Di ŋ bira bi sɛyɛ maa, leŋ duu ŋaa wutitii. Di ŋii duŋduŋa dee, u lii Sitaani nɛ.

Di nuu nɛ ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ṯimu
Luuk 6.29-30

38 Ma nia ari Moosis fa bula a bul,
‘Di nuu nɛ tɔɔ ŋ siiŋ purɛ,
ŋ ma tɔɔ u siiŋ purɛ,
di nuu nɛ ŋmoo ŋ nyiliŋ churi,
ŋ ma ŋmoo u nyiliŋ churi.’
39 Ama lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima a bul, di nuu nɛ
ŋaa wu-bɔŋ ŋ lɛ, sí wu-bɔŋ-la joŋo ṯimu. Di nuu
nɛ fallɛ ŋ na-diiŋ chaŋkpaŋiŋ lɛ, kɛŋ ŋ na-gua
chaŋkpaŋiŋ ma kaa birima pu duu fallɛ. 40 Di
nuu nɛ samiŋ kaa juu kɔɔti duu laa ŋ gɛri-baliŋ,
wuri ŋ gɛri-bie ma pɛ pu. 41 Di nuu nɛ fuguŋ
di ma duu vɛŋ meel-daa, leŋ di ma vɛŋ meel-
daasiŋ balia. 42 Di ŋ nɛ kɛŋ kuŋ, di nuu piɛsɛ
chichɛ, joŋo pu. Di nuu nɛ kɔ ŋ teeŋ a chichɛ
kuŋ duu chiŋ, di ŋ nɛ kɛnɛ, joŋo chimu.

Yesu bula ari la cho la diŋdɔŋŋɔɔ
Luuk 6.27-28, 32-36

43 Ma nia ari Moosis fa si di ma cho ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa aŋ bɛrɛ ma diŋdɔŋŋɔɔ. 44 Ama
lɛɛlɛ mi jaŋ bula pima, má cho ma diŋdɔŋŋɔɔ a
chuɔlɛ Wia pipi nialiŋ si to naasiŋ dɔgisɛma.
45 Di ma nɛ ŋaa ŋii, ma jaŋ wuo ŋaa ma
Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ biiriŋ. U leŋe Wia
pɔsɛ hihɛ ni-bɔŋŋɔɔ ari ni-zɔŋŋɔɔ kala lɛ nɛ
a leŋ duonuŋ nii pipi ni-zɔŋŋɔɔ ari ni-bɔŋŋɔɔ
kala. 46 Di ŋ nɛ cho nialiŋ si choŋ duŋduŋa, ŋ
bi jaŋ kɛŋ time Wia-jaŋ lɛ. Laŋpoo lilaaraa ma
paala ŋiŋaa ŋii nɛ. 47 Di ŋ nɛ tuɔsɛ ŋ naaŋbiiriŋ
duŋduŋa chuchuɔlɛ, ŋ bi woruŋ ka ŋaa. Nialiŋ
si bi Wia jiŋ ma paala ŋiŋaa ŋii nɛ. 48 U maga

di ma ŋaa tuɔ-pul timma nɛ a sí kuŋ-kala chɛ ka, ari ma Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si ŋaa Tuɔ-pul Tiina ŋii.”

6

Yesu dagɛla ŋii la si jaŋ ŋaa a joŋ kiaa pi niaa

1 Yesu bira dagɛ u haritooroo a bul, “Di ŋ níi
chɛ di ŋ ŋaa wu-zɔŋ a pɛ ŋ dɔŋɔ tiina lɛ, sí wu-
zɔŋ-la joŋo ŋaau lɛ niaa tuɔŋ. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii,
ŋ bi time kɛnɛ ŋ Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ teeŋ.
2 Di ŋ nɛ joŋ kuŋ pɛ nuu lɛ, sí leŋe di niaa jiŋ.
Nialiŋ síi dagɛ ba titia yie ŋaa ŋii Wii-chuɔlɛ
diisiŋ lɛ ari woŋbii-porunuŋ lɛ. Ba ŋaa ŋii di
niaa bɛsɛba lɛ nɛ. Wutitii nɛ mi bulaa pima, ba
laa ba time nɛ. 3 Di ŋ níi joŋ kuŋ a pɛ nuu lɛ,
sí leŋe di ŋ naŋdɔŋ-fiɛmiŋ paala jiŋ. 4 Leŋ duu
ŋaa wu-faali. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ Nyimma Wia
jaŋ ti̱miŋ. U níi na wii-la ŋ si ŋaa.”

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ chuchuɔlɛ Wia
Luuk 11.2-4

5 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Di ma níi chuɔlɛ Wia,
ma sí nialiŋ síi dagɛ ba titia nagu. Ba yie cho di
ba chiŋ Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ ari woŋbiee sɛmɛ a
chuchuɔlɛ Wia di nuu-kala naba. Wutitii nɛ mi
bulaa pima, ba paala laa ba time nɛ. 6 Ama di
ma níi chɛ di ma chuɔlɛ Wia, má juu ma diisiŋ
a kɛŋ borusuŋ tɔ aŋ sul ma Nyimma-la ma si
buu na. U-na na wii-la ma si faa ŋiŋaa nɛ, u
jaŋ ti̱ŋma.
7 Di ma níi chuɔlɛ Wia, ma sí faasa bul wiaa
yugɛ, ari nialiŋ si bi Wia jiŋ síi ŋaa ŋii. Ba biina
ari ba síi chuɔlɛ Wia deeŋ deeŋ ŋii, Wia jaŋ nii.

8 Ma síba nagu. Ma Nyimma paala jiŋ kialiŋ
ma síi chɛ nɛ, ka ma-na pipiɛsu ŋii. 9 Ŋla nɛ u
maga di ma chuɔlɛ Wia: Má bul,

‘La Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ,
leŋ di ŋ yiriŋ yirɛ.
10 Leŋ di ŋ kuorii-la kɔ.
Leŋ di niaa sɛi ŋ niiŋ tiŋteeŋ deeŋ lɛ ari ba si sɛi Wia-jaŋ lɛ ŋii.
11 Pila la jiniŋ niiŋ kudiiliŋ
12 aŋ joŋ la haachɛba chɛla, ari la ma si joŋ la dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba chɛba ŋii.
13 Liisɛla wii-la si jaŋ kɛŋla hɛ haachɛ tuɔŋ lɛ,
liisɛla wu-bɔŋŋɔɔ lɛ, [bɛɛ wiaa kuorii-la ari doluŋ ari yiri-la ŋaa ŋ kiaa nɛ, lɛɛlɛ a kaa mu deeŋ deeŋ. Ami.]’

14 Di ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa nɛ ŋaa wiaa cheima
lɛ aŋ ka ma joŋo chɛba, ma Nyimma Wia si
hɛ Wia-jaŋ lɛ ma jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa
chei a chɛma. 15 Ama di ma nɛ bi wialiŋ ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa si ŋaa cheima lɛ joŋo chɛba, ma
Nyimma Wia ma bi jaŋ joŋ wialiŋ ma si ŋaa
chei a chɛma.”

Yesu dagɛ niaa nii-vɔbuŋ wiaa

16 Ŋii nɛ Yesu si, “Di ma nɛ vɔɔ niiŋ, ma sí
siaa kaa chei a nagɛ nialiŋ síi dagɛ ba titia. Ba
yie gugɔllɛ ari losuŋ a kɛŋ siaa kala chei di nuu-
kala na a jiŋ ari baa vɔɔ niiŋ nɛ. Wutitii nɛ,
mi bulaa pima, ba-na paala laa ba time kala
dɛrɛ nɛ. 17 Di ma nɛ vɔɔ niiŋ, má sɔŋ ma siaa
a chaasɛ ma nyuŋ, 18 di niaa sí wuo jiŋ ari maa

vɔɔ niiŋ nɛ see ma Nyimma Wia duŋduŋa, Niila ma si bi na. U-na na wii-la ma si faa ŋaa nɛ, u jaŋ ti̠ŋma.”

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa a kɛŋ kuoruŋ Wia-jaŋ lɛ
Luuk 12.33-34

19 Yesu bira bula, “Ma sí kiaa chɛ bil ma titia
lɛ dunia deeŋ lɛ. Dunia lɛ pugumaa jaŋ dii
dɔŋsuŋ aŋ ka dɔŋsuŋ ma su, gaaraa ma jaŋ juu
gaa dɔŋsuŋ. 20 Ama má chɛ kiaa bil ma titia lɛ
Wia-jaŋ lɛ, lee-la pugumaa si bi jaŋ wuo dii.
Ba bi jaŋ su maa, gaaraa ma bi jaŋ wuo gaaba.
21 Ma tuɔbiinaa yie hɛ lee-la ma kiaa si hɛ nɛ.

Yesu dagɛ niaa a tigɛ puluŋ-la lɛ
Luuk 11.34-36

22 Ŋ siaa nɛ ŋaa ŋ yaraa pulumuŋ. Di ŋ siaa
nɛ zɔmɔ, ŋ yaraa kala kɛŋ pulumuŋ nɛ, 23 ama
di ŋ siaa bi zɔŋ, ŋ yaraa kala hɛ birimiŋ tuɔŋ
nɛ. Di puluŋ-la nɛ kɔ birimɛ birimiŋ, birimiŋ
lim lɛ nɛ ŋ hɛ ŋii.

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba titia walimu a tigɛ kudiilee ari gɛnniŋ wiaa lɛ
Luuk 16.13; 12.22-31

24 Nuu-kala bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtiŋŋaa a pi
kuhiasiŋ balia. U jaŋ cho dɔŋɔ aŋ bɛrɛ dɔŋɔ. U
jaŋ tuto dɔŋɔ niiŋ wiaa woruŋ aŋ via dɔŋɔ niiŋ
wiaa. Ŋ ma saa bi jaŋ wuo to Wia aŋ bira cho
dunia kiaa maa.
25 Mi bulaa pima, ma sí ma titia walimu a tigɛ
kudiile-la ma si jaŋ dii a kɛŋ doluŋ koo kialiŋ
ma si jaŋ nyunyua. Ma sí ma titia ma walimu
a tigɛ gɛnni-la lɛ ma síi chɛ di ma lilaalɛ. Ma

miisiŋ nɛ kii kudiilee, ma yaraa ma kii gɛnniŋ.
26 Má bee na diibiisiŋ si hɛ wia nyuŋ a fifi̱l.
Ba bi pɛrɛ, ba bi kiaa kuŋ, ba ma bi kiaa ka
tuɔlɛ virisiŋ lɛ, ka la Nyimma Wia si hɛ Wia-
jaŋ lɛ pipiba kudiilee. Ma nɛ paala kɛŋ liiba a
kii diibiisiŋ. 27 Di ma níi walimɛ ma titia kiaa
deeŋba wiaa, bua-la lɛ ma miisiŋ si jaŋ dɛrɛ,
u bi jaŋ kɛŋ tapul-bala ma pɛ pima. 28 Di ma
nɛ saa bi tapul-bala ma wuo kaa pɛ ma miisiŋ
lɛ tapulii-la ma si jaŋ suu, bɛɛ nɛ saa tii kiaa
deeŋba wiaa wiwalimɛma? Má bee na tii-fiilaa
si hɛ giriŋ lɛ. Ba bi tiŋ, ba bi gɛnniŋ ma yɛrɛ
a lilaalɛ, 29 ama ba zɔmɔ nɛ woruŋ. Kuoru
kubala nɛ fa hɛ dimɛ. Baa yirɛ Solomɔŋ. U fa
si hɛ u miisiŋ lɛ, u kɛŋ kiaa nɛ woruŋ. Ama u
gɛnniŋ fa bi zɔmɔ magɛ tii-fiilaa deeŋba. 30 Wia
nɛ yie ŋaa yaŋ nyu a waa a zɔŋ, ka u bi dieni aŋ
hihil. Di u nɛ hila, ba yie nyigɛ nyiniŋ. Di Wia
nɛ wuo ŋaa yaŋ zɔŋ ŋii, bɛɛ nɛ tii ma biinɛ ari u
bi jaŋ wuo pima kudiilee ari gɛnniŋ? Ma yarida
bi yugɛ. 31 Ma saa sí leŋe di ma walimɛ ma titia
kudiile-la ma si jaŋ dii ari ku-la ma si jaŋ nyua
ari ku-la ma si jaŋ laalɛ wiaa. 32 Nialiŋ si bi Wia
jiŋ dunia deeŋ lɛ, ba nɛ yie walima chichɛ kiaa
deeŋba. Ma Nyimma si hɛ Wia-jaŋ lɛ jima ari
maa chɛ kiaa deeŋba kala nɛ. 33 Ŋii wiaa má
laa sipaaŋ a chɛ kialiŋ si hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ
a chɛ ŋii ma si jaŋ ŋaa a kɛŋ tuɔ-pula u sipaaŋ.
U jaŋ joŋ kuŋ-kala si ka a pɛ pima. 34 Ma saa sí
ma titia walimu a tiŋ chiemiŋ wiaa. Chɛɛ kala
kɛŋ u wiwalimia nɛ. Ma sí wii dɔŋ kala kaa pɛ
chɛɛ kala wiwalimii lɛ.

7

Yesu si di la sí la dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ
Luuk 6.37-38, 41-42

1 Ma sí ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa wiaa laa jiŋ. Di
ma nɛ ŋaa ŋii, Wia ma bi jaŋ joŋ cheeriŋ pima.
2 Wia jaŋ dii ma sariya ari ŋii titia ma síi ŋaa
ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ. Ŋii titia ma si joŋo to ma
dɔŋsuŋ tiŋŋaa lɛ, ŋii titia nɛ Wia ma jaŋ joŋo
toma lɛ. 3 Ɛɛ nɛ ŋ jaŋ wuo na daa-bie si tel ŋ
naaŋbie siiŋ lɛ aŋ bi daa-bal-la si tel ŋ titia siiŋ
lɛ ka na? 4 Ŋ bi jaŋ wuo bula pi ŋ naaŋbie a bul
duu leŋ di ŋ liisɛ daa-bie-la si hɛ u siiŋ lɛ, aŋ
ka daa-bal-la si hɛ ŋ titia siiŋ lɛ. 5 Ŋ-na kaŋfugi
tiina, laa sipaaŋ liisɛ daa-bal-la si hɛ ŋ titia siiŋ
lɛ, ka ŋ siaa wuo na, ŋii nɛ ŋ ma jaŋ wuo pɛ ŋ
naaŋbie lɛ a liisɛ daa-bie-la si hɛ u siiŋ lɛ a pu.

6 Ma sí ku-zɔŋŋɔɔ joŋo pi vahiŋ, ma ma sí ma
ku-zɔŋŋɔɔ joŋo bil toonuŋ sipaaŋ. Di ma ŋaa
ŋii, ba jaŋ nuɔsɛ ari ba naasiŋ aŋ toma hariŋ a
diŋma.

Má chɛ kiaa, ma jaŋ na
Luuk 11.9-13

7 Sul kiaa, ŋ jaŋ laa. 8 Chɛ kiaa, ŋ jaŋ na.
Du̠ boro, ba jaŋ kaa suro piŋ. Nii-la kala si
sul kiaa Wia teeŋ, u yie laa nɛ. Nii-la síi chɛ
kiaa, u yie na nɛ. Nii-la ma si du̠ boro, ba yie
kaa suro pu nɛ. 9 Di ŋ bie nɛ piɛsɛ a chichɛ
boroboro, ŋ jaŋ sii a joŋ tabiiŋ puu? 10 Koo
duu ka chɛ cheŋfiliŋ, ŋ jaŋ joŋ dimiŋ a puu?
Ai, ma bi jaŋ ŋaa ŋii. 11 Di la nɛ bɔmɔ aŋ joŋ
ku-zɔŋŋɔɔ aa pi la biiriŋ, ɛɛ nɛ la Nyimma si hɛ
Wia-jaŋ a kɛŋ wu-zɔŋŋɔɔ bi jaŋ joŋ ku-zɔŋŋɔɔ

a pi nialaa si sula chichɛɛ? [12] Wii-la ŋ si cho di
niaa joŋo ŋiŋaaŋ lɛ, ŋ ma ŋaa kukeri a joŋ ŋii
titia a ŋiŋaaba lɛ. Wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa
bil di niaa tuto ari nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, wu-nyuŋ nɛ wiiŋ deeŋ."

Má to boi-bie a mu Wia-jaŋ
Luuk 13.24

[13] Yesu bira bul, "Má to boi-bie a mu Wia-
jaŋ. Boi-la ba si to aa mu Wia nyiniŋ, u jalia nɛ,
woŋbii-la ma vɛniŋ bi hɛi. Niaa yuga nɛ a tuto
woŋbii-la. [14] Ama Wia-jaŋ boiŋniiŋ muuro nɛ,
woŋbii-la ma síi mu lee-la, u vɛniŋ hɛyɛ. Niaa
baŋmɛnɛ duŋduŋ nɛ yie wuo na woŋbii-la a to.

Yesu bul wiaa a tiŋ nialiŋ si nyia wiaa a bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
Luuk 6.43-44

[15] Má pɔ ma titia lɛ ari nialiŋ si nyia wiaa
a bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ kɔ ma teeŋ ari ni-
zɔmɔ ba siaa lɛ, ama ba tuɔŋ lɛ, ba ŋaa ni-
bɔmɔ nɛ a nagɛ guŋgurusuŋ si yie kɛsɛ kiaa
chichaŋ. [16] Ma jaŋ to ba wu-ŋaalaa lɛ nɛ a
jiŋba. Sɔjaamiŋ bi chichuɛŋ ka nɛŋ, sɔguŋ-
gbeŋe ma bi tutogo naŋbilaa ka nɛŋ. [17] Tia-
la kala si kɛŋ yarifiɛlaa, uu nɛŋ nɛŋ-zɔŋŋɔɔ
nɛ, ama tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ níi nɛŋ nɛŋ-
lɔrunuŋ. [18] Tia-la si kɛŋ yarifiɛlaa bi nɛŋ-
lɔrunuŋ wuo nɛŋ, tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ ma
bi nɛŋ-zɔŋŋɔɔ wuo nɛŋ. [19] Tia-la kala si bi nɛŋ-
zɔŋŋɔɔ ka nɛŋ, ba jaŋ kere ta a joŋo yuo hɛ
nyiniŋ tuɔŋ. [20] Ŋii lɛ nɛ ma jaŋ to a jiŋ nialiŋ

síi nyia wiaa a bul di ba nɛ ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ.

Nuu-kala dee bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ Luuk 13.25-27

21 Nuu-kala si yirɛmi, 'mi Tiina, mi Tiina,'
dee bi jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ, see nialiŋ síi
ŋaa wialiŋ mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ si daga.
22 Di Wia sariya chɛ-diiliŋ nɛ yie, niaa jaŋ yugɛ
a bul, 'La Tiina, la Tiina, la bul Wia wiaa a pi
niaa ŋ doluŋ lɛ aŋ kiri jiŋsiŋ niaa lɛ ŋ doluŋ
lɛ, la ŋaa wu-magilaa ma a yugɛ ŋ doluŋ lɛ.'
23 Ama mi jaŋ bula piba a bul, 'Mi paala bima
jiŋ. Ma wu-bɔŋ ŋiŋaaraa, má surisa lii mi
teeŋ!' "

Yesu magɛ namaga a tigɛ di-saaraa balia lɛ Luuk 6.47-49

24 Yesu bira si, "Nii-la kala si kɔ mi teeŋ a
jegile nii mi niiŋ wiaa deeŋba mi si bula pima
a tutoba, mi jaŋ dagɛma ŋii u si naga. U nagɛ
wu-jinna si saa u dia nɛ. U saau kpaginyiliŋ
nyuŋ nɛ. 25 Ŋii nɛ duonuŋ nii. Liiŋ su̱ leriŋ
kala, peliŋ ma lu a ŋmoo lii-la a yagɛ dia-la,
ka dia-la bi tele, bɛɛ wiaa ba saau woruŋ nɛ
kpaginyiliŋ nyuŋ. 26 Ama nii-la ma kala si
jegile nii mi niiŋ wiaa deeŋba mi si bula pima
aŋ biba to, u nagɛ ni-yaariŋ si saa u dia nɛ.
U saau hagili-buŋbugulo tuɔŋ nɛ. 27 Ŋii nɛ
duonuŋ nii. Liiŋ su̱ leriŋ kala, peliŋ ma lu a
ŋmoo lii-la yagɛ dia-la, dia-la kala tel wuru."

28 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, ba ŋaa ni-
daŋ-la kala wu-kpuŋkpere. 29 U biba daga a

nagɛ ba Wia teniŋ kerichiba síi dagɛba ŋii. U si dagɛba ŋii, u kɛŋ wii-la doluŋ nɛ.

8

Yesu vaarɛ gbege
Maak 1.40-45; Luuk 5.12-16

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii peeliŋ
nyuŋ a ku tuu. Ŋii nɛ ni-daŋ tuto u hariŋ.
2 Gbege kubala ma kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u
sipaaŋ aŋ sul Yesu a bul, "Kuhiaŋ, di ŋ nɛ cho,
ŋ jaŋ wuo ŋaa di mi duori." 3 Ŋii nɛ Yesu liisɛ
u nisiŋ a digu aŋ bul, "Mi cho nɛ. Duori." Ŋii
nɛ yawiil-la guu leŋ baal-la. 4 Ŋii nɛ Yesu bula
pu a bul, "Sí wiiŋ deeŋ bula pi nuu-kala. Ama
kɛŋ ŋ titia mu dagɛ nii-la si kpu pusuŋ pipi Wia
duu kpu pusuŋ a pi Wia a piŋ ari Moosis fa si
dagɛma ŋii. Di ŋ nɛ ŋaa ŋii, niaa jaŋ na ari ŋ
bira bi disinniŋ kɛnɛ."

Yesu vaarɛ Rom kuhiaŋ dia tiŋtinna
Luuk 7.1-10

5 Ŋii nɛ Yesu sii mu Kapɛnam di Rom laali-
yuoroo kuhiaŋ ku chemu a sulu duu pɛu lɛ a
bul, 6 "Mi kuhiaŋ, mi dia tiŋtinnu níi wiilu a
piŋ dia lɛ. U bi wuo vɛŋ a nina hɛɛŋ woruŋ."
7 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Mi jaŋ ku ŋaa duu
duori." 8 Ama baal-la bula pu a bul, "Mi Tiina,
mi bi maga di ŋ ku juu mi dia. Ŋ-na yaa suri ŋ
niiŋ duŋduŋa a bul di mi tiŋtinni-la duori, u jaŋ
duori. 9 Mi ma paala to mi laali-yuoroo nihiasiŋ
niiŋ nɛ. Laali-yuoroo dɔŋsuŋ ma tuto mi ma
niiŋ. Di mi nɛ bul di nia deeŋ mu daha, u yie mu
nɛ. Di mi ma nɛ si di nia deeŋ kɔ daha, u yie kɔ

nɛ. Di mi nɛ bula pi mi yomo duu ŋaa deeŋ, u
yie ŋaa nɛ.” 10 Yesu si nii wiaa deeŋba, u ŋaau
wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ u bula pi ni-daŋ-la fa síi
to u hariŋ a bul, “Wutitii nɛ mi bulaa pima, mi
ha bi yarida deeŋ doho na Iziral tiŋteeŋ niaa
tuɔŋ. 11 Mi bulaa pima, niaa jaŋ yugɛ a lii taŋ-
bubuɔŋ ari taŋ-sɛmɛ kala a kɔ a hɔŋ Wia kuorii-
la tuɔŋ di ba di Abiraham ari Aizik ari Jekɔb
dii kudiilee, 12 ama nialiŋ fa si maga di ba hɛ
Wia kuorii-la lɛ aŋ bi jua, ba jaŋ joŋba yuo ta
jeeŋ hariŋ di ba hɛ birimiŋ tuɔŋ a pina yiyel aŋ
didiŋ ba nyilaa.” 13 Ŋii nɛ Yesu bula pi laali-
yuori-hiaŋ-la a bul, “Mu dia, ŋ si ŋaa yarida
ari wii-la, u jaŋ ŋaa.” Bua-la titia lɛ laali-yuori-
hiaŋ-la tiŋtinni-la duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ
Maak 1.29-34; Luuk 4.38-41

14 Ŋii nɛ Yesu mu Piita dia. U si jua, u na di u
hiili-haala pina a wiilɛ, u yaraa kala liŋ. 15 Ŋii
nɛ Yesu digi u nisiŋ lɛ. U yaraa fa si lima ŋii, u
fiɛlɛ. U sii ŋaa kudiilee piba ba dii. 16 Didaaniŋ
si yie, ba kɛŋ niaa yugɛ a kaa kɔ Yesu teeŋ.
Jiŋsiŋ nɛ kɛŋ niaa dɔŋsuŋ. Yesu bul wiaa a kiri
jiŋ-bɔmɔ-la ta aŋ vaarɛ nialiŋ kala fa síi wiilu.
17 U ŋaa wiiŋ deeŋ di wialiŋ Azaaya fa si bula
ku ŋaa wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa,
Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bula a bul,

“U nɛ laa la nyanyalaa kala a chuŋ a kaa mu
ta.”

Nialiŋ si maga di ba to Yesu hariŋ
Luuk 9.57-62

18 Yesu si na di ni-daŋ-la ku gollu, u ŋaa ba
di u haritooroo chol fuoŋ cholo dɔŋɔ. 19 Ŋii
nɛ Wia teniŋ kerichi kubala kɔ u teeŋ a bula
pu a bul, “Mi kuhiaŋ, mi ŋaa siri di mi to ŋ
hariŋ a mu lee-na kala ŋ síi mu nɛ.” 20 Ŋii nɛ
Yesu bula pu a bul, “Jolluŋ kɛŋ buasuŋ nɛ a
jujuu, diibiisiŋ ma kɛŋ dɛlliŋ a jujuu, ama mi-
na Nuhuobiine Bie bi di-piniŋ kɛnɛ di mi pina
wiesi.” 21 Niaa dɔŋsuŋ ma fa síi to Yesu hariŋ,
ba tuɔŋ kubala ma bula pu a bul, “Kuhiaŋ, leŋ
mi laa sipaaŋ mu hugi mi nyimma.” 22 Ŋii
nɛ Yesu bula pu a bul, “To mi hariŋ aŋ leŋ di
suunuŋ huhugi ba titia suunuŋ.”

Yesu ŋaa lii-peliŋ kɛrɛ
Maak 4.35-41; Luuk 8.22-25

23 Ŋii nɛ Yesu juu liiŋ daboro. U haritooroo
to u hariŋ a ma mu juu, 24 di pel-duo kubala
suomo a lulu ŋii a ku ŋmoo liiŋ. Ŋii nɛ lii-peliŋ
tɔ liiŋ daboro-la. Liiŋ daboro-la faa chɛ duu
tuu liiŋ bubuɔŋ. Ama Yesu fa piŋ doŋ nɛ. 25 Ŋii
nɛ u haritooroo mu chisu a bula pu a bul, “La
Tiina, laala ta, laa chɛ di la suu nɛ.” 26 Ŋii nɛ
Yesu piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ tii fawulluŋ kɛŋma?
Ma yarida bi yugɛ.” Ŋii nɛ u sii kpia pel-la lɛ aŋ
bula pi fuo-la maa duu fiɛla piŋ, leriŋ kala guu
ŋaa fuii. 27 U ŋaa nuu-kala wu-kpuŋkpere. Ŋii
nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ, “Ni-bɛɛ nɛ ŋla? Peliŋ ari
lii-peliŋ kala tuto u niiŋ.”

Yesu kiri jiŋsiŋ baalaa balia lɛ
Maak 5.1-20; Luuk 8.26-39

28 Ŋii nɛ Yesu sii mu tiŋtee kubala baa yirɛ
Gadara. Lee-la fa hɛ fuoŋ cholo nɛ. Di baalaa

balia lii vaamaa tuɔŋ a ku chemu. Jiŋsiŋ nɛ
fa kɛŋ baala-la. Ba nyinyaasɛ. Nuu-kala fa
bi woŋbii-la wuo to. 29 Ba si na Yesu, ba guu
ŋmoo niiŋ a piɛsu, "Bɛɛ nɛ ŋ chichɛ di ŋ ŋaala
lɛ Wia Bii? Ŋ kɔ di ŋ dɔgisɛla nɛɛ, ka bua-la
ha bi yiee?" 30 Di toonuŋ ma hɛ lee-la a yugɛ
a gɔllɔ didii kiaa. 31 Ŋii nɛ jiŋsi-la sul Yesu a
bul, "Di ŋ níi chɛ di ŋ kirila di la lii, leŋ di la
mu juu toonuŋ deeŋba." 32 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, "Má lii." Ŋii nɛ ba lii baala-la lɛ a
mu juu toonu-la. Ŋii nɛ toonu-la kala sii fá a lii
peel-la nyuŋ a tuu tel muga tuɔŋ a suu. 33 Too-
daara-la fá a juu taŋ-la tuɔŋ a bul wii-la kala si
ŋaa a pi niaa ari wii-la si ŋaa baala-la fa si kɛŋ
jiŋsiŋ lɛ. 34 Ŋii nɛ nuu-kala si hɛ taŋ-la lɛ lii a
mu duu na Yesu. Ba si mu nau, ba sulu duu lii
ba tiŋteeŋ lɛ.

9

Yesu vaarɛ gbɛrikɛ
Maak 2.1-12; Luuk 5.17-26

1 Ŋii nɛ Yesu sii juu liiŋ daboro a miira chol a
mu u jaŋ, 2 di niaa chuŋ gbɛriku kubala si piŋ u
bɔsɔ nyuŋ a kaa kɔ Yesu teeŋ. Yesu si na ari ba
ŋaau yarida woruŋ, u bula pi gbɛriku-la a bul,
"Sí fawulluŋ fá mi bii, mi joŋ ŋ haachɛba chɛŋ
nɛ." 3 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba-la dɔŋsuŋ
pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, "Baala deeŋ tuusɛ Wia
joŋŋoo nɛ." 4 Ama Yesu jiŋ wii-la ba fa síi biinu
a piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ tii maa biinɛ wu-bɔmuŋ
deeŋ? 5 Mi si jaŋ bul di mi joŋ u haachɛba chɛu
nɛ koo mi si jaŋ bul duu sii a chuoli u bɔsɔ

a viiri, ba tuɔŋ kubɛɛ nɛ ŋaa mɔli? 6 Mi jaŋ
dagɛma ari mi-na Nuhuobiine Bie kɛŋ doluŋ
dunia lɛ di mi wuo joŋ haachɛba chɛ niaa." Ŋii
nɛ u bula pi gbɛriku-la a bul, "Sii a joŋ ŋ bɔsɔ
a mu dia." 7 Baal-la guu duori a sii a mu dia.
8 Ni-daŋ-la si na ŋii, fawulluŋ kɛŋba. Ba dɛnnɛ
Wia ari u si wuo joŋ doluŋ ŋii a pi nuhuobiinee.

Yesu yirɛ Matiu
Maak 2.13-17; Luuk 5.27-32

9 Yesu si lii lee-la aa vɛŋ, u na laŋpoo lilaaru
kubala baa yirɛ Matiu. U fa hɔŋ u tiŋtinni-dia
lɛ nɛ. Ŋii nɛ Yesu yiru a bula pu duu sii to u
hariŋ. U sii a to u hariŋ.

10 Ŋii nɛ Yesu juu Matiu dia, ba di u hari-
tooroo kala, a hɔnɔ didii kiaa. Laŋpoo lilaaraa
yuga ari haachɛ diiree ma a kɔ, ba kala didii
kialiŋ. 11 Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ naba a piɛsɛ
Yesu haritooroo a bul, "Bɛɛ nɛ tii ma kuhiaŋ
ari laŋpoo lilaaraa ari haachɛ diiree kala hɔnɔ
didii kiaa?" 12 Yesu nii wii-la ba si bula a miira
bula piba a bul, "Nialiŋ si kɛŋ yarifiɛlaa, ba bi
daalusuŋ ŋiŋaara ka chɛ, see nialiŋ síi wiilu.
13 Má mu a beŋ Wia teniŋ tuɔŋ a na wii-la ba
si ŋmuŋsa bubuɔŋ. Ba ŋmuŋsa,

'Wia si, mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii
ma si kpu pusuŋ pipimi.'

Mi kɔ di mi yirɛ haachɛ diiree nɛ di ba leŋ ba
haachɛba. Nialiŋ si kɛŋ tuɔ-pula mi sipaaŋ dee
mi kɔ di mi yirɛ."

Yesu dagɛ nii-vɔbuŋ wiaa
Maak 2.18-22; Luuk 5.33-39

14 Ŋii nɛ Jɔɔŋ Wia lii-foori-la haritooroo kɔ
Yesu teeŋ a piɛsu a bul, "Bɛɛ nɛ tii la di Farisii
tiŋŋaa vuvɔɔ niiŋ aŋ ka ŋ haritooroo-na bi niiŋ
vɔɔ?" 15 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a bul, "Di nuu nɛ
mu jaa haal kaa kɔ, ka ba duu naŋdɔŋsuŋ hɔŋ,
u naŋdɔŋsu-la tuɔŋ jaŋ chei? Ai. Ama chɛɛ dɔŋ
nɛ hɛ dimɛ, ba jaŋ kɛŋ baal-la kaa mu lee, aŋ
ka di u naŋdɔŋsu-la vɔɔ niiŋ."

16 Ŋii nɛ u bira magɛ namaga a piba a bul,
"Nuu-kala bi jaŋ joŋ gɛripɛ-faliŋ a kaa tɔ gɛri-
biniŋ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ jaŋ chei gɛri-falii-la.
17 Ŋii titia nɛ nuu ma bi jaŋ joŋ si-huoŋ a hɛ
pupoi-kpaaŋ lɛ. Ŋ nɛ ŋaa ŋii, pupoi-la jaŋ yɛrɛ,
di siŋ-la kala bisa ta. Si-huoŋ maga di ŋ joŋu
hɛ pupoi-zɔmuŋ lɛ nɛ, di siŋ-la ari pupoi-la kala
zɔŋ."

Yesu chisɛ J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ tolo suuŋ lɛ aŋ pɛ vaarɛ haal kubala
Maak 5.21-43; Luuk 8.40-56

18 Yesu fa síi bul wiaa ŋii, J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ
kubala kɔ u teeŋ a tuu kpirimi u sipaaŋ aŋ bula
pu a bul, "Mi tolo nɛ yie suu lɛɛlɛ, ama ku joŋ
ŋ nisiŋ daŋu lɛ duu duori." 19 Ŋii nɛ Yesu to u
hariŋ, ba di u haritooroo kala. 20 Ba síi mu ŋii,
di haal kubala ma hɛ dimɛ. U fa kɛŋ tiŋa jisiŋ
fii ari balia nɛ, ka u pɔ u bi dɛrɛ. Ŋii nɛ u kɔ
a bal Yesu hariŋ a digi u gɛriŋ niipiniŋ lɛ 21 aŋ
bul u titia lɛ, "Di mi nɛ digi u gɛriŋ maa, mi jaŋ
duori." 22 Ŋii nɛ Yesu miira daasɛ a nau a bula
pu a bul, "Mi tolo, sí fawulluŋ fá, ŋ yarida nɛ
ŋaa ŋ duori." Haal-la guu duori bua-la titia lɛ.

[23] Ŋii nɛ ka Yesu-na juu J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ-la
dia. U jua di yo-daaraa china aa yel. [24] Ŋii nɛ
Yesu bula piba di nuu-kala lii, di tolo-la bi suba,
di u ta piŋ doŋ nɛ. Ŋii nɛ ba kala mumɔmu.
[25] Ama ba si kiri nialiŋ kala ba lii, Yesu mu juu
tolo-la dia a kɛŋ u nisiŋ lɛ, u sii. [26] Wiiŋ deeŋ
Yesu si ŋaa, u teeli tiŋtee-la kala.

Yesu vaarɛ nyulimaa balia

[27] Yesu si lii J̱uu tiŋŋaa kuhiaŋ-la dia-la lɛ aa
vɛŋ, ŋii nɛ nyulimaa balia sii a tuto u hariŋ aŋ
faasa yirɛ a bula pu a bul, "Yesu, Devit nihiŋ,
fála nennige." [28] Yesu si mu dia, nyulima-la
baliamiŋ ma to u hariŋ juu dia-la. Ŋii nɛ u
piɛsɛba a bul, "Ma ŋaa yarida ari mi jaŋ wuo
ŋaa di ma duorii?" Ŋii nɛ ba bul, "Oo, la Tiina,
la ŋaa yarida." [29] Ŋii nɛ Yesu digi ba siaa lɛ aŋ
bul, "Ma si ŋaa yarida ari ŋii jaŋ ŋaa, mi jaŋ
leŋ duu ŋaa." [30] Ŋii nɛ ba siaa suri, ka Yesu
bula piba ari siifiɛsiŋ a bul, "Ma sí wiiŋ deeŋ
bula pi nuu-kala." [31] Ama ba lii Yesu teeŋ a bul
wii-la kala Yesu si ŋaa a teeli leriŋ kala.

Yesu vaarɛ taŋiŋ

[32] Nyulima-la balia si lii dia-la lɛ Yesu fa si hɛ,
niaa kɛŋ baal kubala si bi wiaa wuo bul a kaa
kɔ u teeŋ. [33] Ŋii nɛ Yesu kiri jima-la baal-la lɛ,
baal-la suomo bubul wiaa. U ŋaa nuu-kala wu-
kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba bul di ba ha bi wiiŋ deeŋ
yiri na Iziral lɛ. [34] Ama Farisii tiŋŋaa bul ari
jiŋsiŋ kuoro nɛ pu doluŋ duu kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ
ŋii.

Yesu fá niaa nennige.

35 Ŋii nɛ Yesu sii gɔllɛ ta-balaa ari ta-biisiŋ
kala a dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ a bul Wia
wu-zɔmɔ-la a tigɛ Wia kuorii-la lɛ aŋ pɛ vaarɛ
niaa nyanyal-yiriba kala. 36 U fa si na ni-daŋ-
la, nennige kala kɛnu. U na di wiaa nɛ faa
walimɛba. Ba bi ba titia lɛ wuo pɛ, a nagɛ
piesee si bi pie-daara kɛnɛ. 37 Ŋii nɛ u bula pi u
haritooroo a bul, "Ku-kumaa yuga nɛ baga lɛ di
ba kuŋ, ama tiŋtinnaa bi yugɛ di ba kuŋ kialiŋ.
38 Má saa sul baga-la tiina duu hɛ tiŋtinnaa
yugɛ di ba tiŋ tiŋtimii-la."

10

Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia
Maak 3.13-19; Luuk 6.12-16

1 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo fii ari balia a hɛ
dɔŋɔ lɛ a piba doluŋ di ba wuo kikiri jiŋsiŋ aŋ
pɛ vivaarɛ niaa nyanyal-yiriba kala. 2 Nialiŋ u
si liisa yiraa nɛ ŋla: Saamɔŋ, ba fa kɛnu yiyirɛ
Piita ma nɛ, ari u naaŋbie Aŋduru, ari Jeems,
si ŋaa Zɛbidii bie, ari Jɔɔŋ. Jɔɔŋ fa ŋaa Jeems
ŋaana nɛ. 3 U bira liisɛ Filip, ari Batolomi, ari
Tɔmas, ari Matiu laŋpoo lilaari-la, ari Alifiyas
bie Jeems, ari Tadiyas, 4 ari Saamɔŋ Zɛlɔt, ari
Judas Isikarɔt, nii-la si ku ŋaa zɛŋbɛ tiina a
yallɛ Yesu.

Yesu tiŋ u haritooroo fii ari balia
Maak 6.7-13; Luuk 9.1-6

5 Niaa deeŋba fii ari balia, Yesu nɛ tiŋba ba
lii. Ŋla nɛ u bula piba aŋ ka ba lii: "Ma sí nialiŋ
si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa tiŋteeŋ mu. Ma sí Samaria
tiŋteeŋ ma mu. 6 Ama má mu Iziral niaa teeŋ,

niaa deeŋba lɛlɛ nagɛ piesee si lɛlɛ nɛ a bira
bi dia wɛniŋ jiŋ. 7 Má mu a bul Wia kuorii-
la wiaa piba a bul duu kpaga nɛ. 8 Má vaarɛ
nyanyal tiŋŋaa a chisɛ suunuŋ a vaarɛ gbegisiŋ
a kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ. Ma nɛ ŋaa ŋii, ma
sí time kala laa, bɛɛ wiaa ma ma bi kuŋ-kala
time aŋ laa. 9 Ma sí moribiee ma joŋo hɛ ma
gɛri-fesiniŋ lɛ. 10 Ma ma sí sulli-gbaŋsiŋ koru
a kaa vɛŋ woŋbii-la a sí gɛnniŋ tuŋ-bulia koo
nɛŋtɛŋŋɛɛ tuŋ-bulia laalu, ma sí daaŋtiga ma
koru. Di tiŋtinna nɛ tima, u maga di ba ti̠mu
nɛ. 11 Di ma nɛ mu yi ta-bal koo ta-bie, má juu
taŋ-la tuɔŋ a bee chɛ nii-la si jaŋ wuo laama
bil a chuchua dii-bala-la lɛ halii di bua-la ma
si jaŋ lii taŋ-la lɛ yi. 12 Di ma nɛ mu juu dia
kala, má laa sipaaŋ chuɔlɛ dia-la niaa a bul,
‘Dia deeŋ niaa jaŋ hɔŋ ari yarifiɛlaa.’ 13 Di ba
nɛ laama, ba jaŋ kɛŋ yarifiɛlaa. Di ba nɛ bima
laa, yarifiɛla-la jaŋ miira kɔ ma teeŋ. 14 Di ma
mu nuu-kala teeŋ, duu pɔ di ma sí juu a bi ma
wialiŋ ma jegilee nii, má lii dia-la lɛ koo taŋ-la
lɛ a kpesi ma naasiŋ hagila ta. Ba jaŋ jiŋ ari
ba ŋaa wii nɛ a cheima lɛ. 15 Mi bulaa pima ari
sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ dɔgisɛ taŋ-la niaa a
kii bua-la lɛ u si dɔgisɛ Sɔdɔm niaa ŋii.”

Hɛɛ-la si jaŋ kɔ
Maak 13.9-13; Luuk 21.12-17

16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, “Má jegile nii, ma
nagɛ pie-biisiŋ nɛ. Mii tiŋma di ma guoli
guŋgurusuŋ tuɔŋ. Má saa kɛŋ wu-jimiŋ a nagɛ
diŋŋaa si kɛŋ wu-jimiŋ ŋii a leŋ di ma siaa fiɛlɛ
a nagɛ kokosuŋ siaa si fiɛlɛ ŋii. 17 Má kɛŋ

ma titia woruŋ ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba teeŋ. Ba jaŋ
kɛŋma kaa mu nialiŋ si yie hilime vuvuurɛ wiaa
teeŋ di ba dii ma sariya. Ba jaŋ viirima Wii-
chuɔlɛ diisiŋ lɛ. 18 A tiŋ mi wiaa, ba jaŋ kɛŋma
kaa mu kuoroo ari taŋ kuhiasiŋ sipaaŋ di ma
dii mi daŋsia, ba di nialiŋ si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa
kala teeŋ. 19 Di ba nɛ kɛŋma kaa mu di ba dii
ma sariya, ma sí leŋe di ma bɔisiŋ joŋ wialiŋ
ma si jaŋ bul lɛ a laa ma titia. Bua-la lɛ Wia
jaŋ joŋ wu-jimiŋ a hɛ ma nyuŋ lɛ. 20 Wialiŋ ma
si jaŋ bul, ma dee bi jaŋ bul. Ma Nyimma Wia
jaŋ leŋ di u Diŋ-zɔŋ-la toma lɛ a bul wiaa pima.
21 Naaŋbiiriŋ jaŋ kɛŋ dɔŋɔ a kaa mu tia di ba
kpu. Nyimmaba ma jaŋ ŋaa ŋii ba biiriŋ lɛ.
Biiriŋ ma jaŋ ŋaa ŋii a ma kɛsɛ ba nyimmaba
ari ba naaŋba a kaa mu pa di ba kpu. 22 Nuu-
kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ mi wiaa. Ama nii-la kala
si nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia jaŋ laau ta. 23 Di ba
níi dɔgisɛma taŋ-la lɛ, má lii a fá mu taŋ dɔŋɔ.
Mi bulaa pima ari ma bi jaŋ wuo tiŋ tiŋtimii-la
dɛrɛ Iziral tasiŋ kala lɛ, ka di mi-na Nuhuobiine
Bie-na kɔ.

24 Sukuuri bie bi u kerichi ka kii, nii-la síi
tiŋ tiŋtiŋŋaa nuu dɔŋ teeŋ ma bi yuga kii nii-la
teeŋ u síi tiŋ tiŋtimii-la. Tiŋtinna bi u kuhiaŋ
ka kii. 25 Ama di nii-la nɛ gunnɛ tiŋtimii-la dɛrɛ,
u maga di ba di nii-la si dagu kala magɛ dɔŋɔ
nɛ. Di ba nɛ saa kɛŋ dia tiina kaa yirɛ Bɛlizibul,
ŋii-na ba jaŋ hɛ yiri-bɔŋŋɔɔ a pi u dia niaa kala.

Nii-la si maga di la fá
Luuk 12.2-9

26 Ŋii wiaa, ma sí nuhuobiinee fá. Wii-kala
si faa jaŋ ku lii pulumuŋ, niaa ma jaŋ nii wii-
la si ŋaa wu-faali. 27 Wii-kala mi si bula pima
birimiŋ tuɔŋ, u maga di ma bulu pulumuŋ tuɔŋ.
Wii-kala bira ba si muŋso bula pima birimiŋ
tuɔŋ, má heele bulu lusuŋ nyuŋ.” 28 Ŋii nɛ
Yesu bira bul, “Ma sí nialiŋ si jaŋ wuo kpu
ma yaaraa fá, niaa deeŋba bi ma dima wuo
kpu. Ama má fá Wia. U nɛ kɛŋ doluŋ duu
wuo joŋ ma yaraa ari ma diŋsiŋ kala a hɛ
Wia nyiniŋ tuɔŋ. Mi bula pima, má fifáu.
29 Zaarikokobiisiŋ balia dee ba yie joŋo yallɛ
kɔbu koo? Ama ba tuɔŋ kubala ma bi jaŋ tel
tiŋteeŋ, see ma Nyimma Wia sɛyɛ. 30 Wia paala
jiŋ ma nyu-punaa kala ma niiŋ nɛ. 31 Ŋii wiaa,
ma sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma. Ma nɛ paala kii
zaarikokobiisiŋ a yugɛ. 32 Nii-la kala si jaŋ wuo
bul niaa tuɔŋ ari u ŋaa mi nuu nɛ, mi ma jaŋ
bul ŋii a tigɛu lɛ mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ
lɛ sipaaŋ. 33 Ama nii-la kala si viami niaa tuɔŋ,
mi ma jaŋ viau mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ
lɛ sipaaŋ.

Yesu si duu bi dunia kɔ di niaa siŋ, see di ba yuo dɔŋɔ.

Luuk 12.51-53; 14.26-27

34 Ma fa biina di mi kɔ dunia di niaa siŋ nɛɛ?
Ai, yuosuŋ nɛ mi kaa kɔ. 35 Mi kɔ di niaa pɔrɛ
dɔŋɔ lɛ nɛ. Bie jaŋ kɛŋ u nyimma di ba yuo
dɔŋɔ. Tolo ma jaŋ kɛŋ u naaŋ di ba guraa
yuo dɔŋɔ. Bii-haala ma jaŋ kɛŋ u bala naaŋ
di ba guraa yuo dɔŋɔ. 36 Nuu diŋdɔŋŋɔɔ paala
jaŋ hɛ u dia-niaa tuɔŋ. 37 Nii-la kala si cho u

nyimma ari u naaŋ a kiimi, u bi maga duu ŋaa mi haritooru. Nii-la kala ma si cho u bie koo u tolo a kiimi, u bi maga duu ŋaa mi haritooru.
38 Nii-la kala si bi u titia daa-gɛsɛɛ baasɛ a to mi
hariŋ, u bi maga duu ŋaa mi haritooru. 39 Nii-
la kala síi chɛ u titia miisiŋ, u jaŋ joŋ u miisiŋ ta. Ama nii-la kala si via u miisiŋ ta a tiŋ mi wiaa, u jaŋ kɛŋ miisiŋ.

Time-la Wia si jaŋ joŋo tiŋla.
Maak 9.41

40 Nii-la kala si kɛŋma woruŋ, u tiina kɛŋmi ma woruŋ nɛ. Nii-la ma kala si kɛŋmi woruŋ,
u kɛŋ Tiina ma si tiŋmi woruŋ nɛ. 41 Nii-la kala
si laa Wia tiŋtinna dɔŋɔ a kɛnu woruŋ u dia lɛ a tiŋ u si ŋaa Wia tiŋtinnu wiaa, u jaŋ laa u time. Time-la Wia si jaŋ joŋo ti̱mu, u jaŋ magɛ time-la Wia si jaŋ ti̱ŋ u tiŋtinni-la. Nii-la kala ma si laa tuɔ-pul tiina bil a tiŋ u si ŋaa tuɔ-pul tiina wiaa, time-la Wia si jaŋ joŋo ti̱mu, u jaŋ magɛ time-la u si jaŋ joŋo ti̱ŋ tuɔ-pul tiina-la.
42 Nii-la ma kala si ŋaa lii-fiɛla pi mi haritooroo
deeŋba tuɔŋ ku-bie a tiŋ u síi to mi hariŋ wiaa, u tiina ma jaŋ laa u time."

11

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la tiŋ niaa ba kɔ Yesu teeŋ
Luuk 7.18-35

1 Yesu si bul wiaa deeŋba a pi u haritooroo fii ari balia-la dɛrɛ, u lii lee-la a mu duu dagɛ niaa aŋ pɛ bul Wia wiaa tasi-la si kpagɛ lee-la.
2 Jɔɔŋ Wia lii-foori-la fa si hɛ sarika lɛ a nii
wialiŋ Kirisito fa síi ŋaa, u tiŋ u haritooroo

dɔŋsuŋ Yesu teeŋ 3 di ba mu piɛsɛ Yesu a bul,
“Bula pila, ŋ nɛ nii-la Jɔɔŋ fa si si u jaŋ kɔ,
koo la haa gbɛrɛ nuu ma dɔŋ nɛɛ?” Ŋii nɛ
ba mu piɛsu. 4 Ba si piɛsɛ dɛrɛ, Yesu bula
piba a bul, “Má miira mu Jɔɔŋ teeŋ a bula pu
wialiŋ kala ma si na a nii maa. 5 Má bula pu di
nyulimaa siaa suri nɛ, gbɛrikɛɛ vivɛŋ, gbegisiŋ
ma duduori. Taŋŋaa ninii wiaa, nialiŋ si suba
sisii suuŋ lɛ. Summoo ma wuo ninii Wia wu-
zɔŋŋɔɔ. 6 Nialiŋ si bi kaa lɛrɛ ari mi nɛ ŋaa
nii-la Wia si tima, ba tuɔŋ jaŋ tɔrɛ.”

7 Ŋii nɛ Jɔɔŋ haritooro-la viiri. Ŋii nɛ Yesu
suomo bul Jɔɔŋ wiaa a pipi ni-daŋ-la. U
piɛsɛba, “Ma si mu Jɔɔŋ teeŋ tiŋtee-hilii-la lɛ,
bɛɛ nɛ ma fa gbɛrɛ di ma na? Ma mu di ma na
yaŋ peliŋ si kaa viviisi nɛɛ? Ai. 8 Bɛɛ nɛ saa
ma lii di ma na? Ma lia di ma na nuu si laalɛ
gɛri-zɔŋŋɔɔ nɛɛ? Ai. Bee na nialiŋ si yie laalɛ
gɛnniŋ deeŋba, ba yie juu kuori-diisiŋ nɛ aa nii
sima. 9 Má saa dagɛmi ku-la ma si mua di ma
na. Ma mua di ma na nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛɛ? Oo, mi jaŋ bula pima
ari ma na nuu duu kii nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. 10 U-na Jɔɔŋ wiaa nɛ ba
ŋmuŋsa bil Wia teniŋ tuɔŋ a bul di Wia si,

‘Má jegile nii mi teeŋ, mi jaŋ tiŋ mi tiŋdaara
duu laa ŋ sipaaŋ a mu a wasɛ woŋbiiŋ biliŋ lɛ.’
”

11 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, “Wutitii,
mi bulaa pima, Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la nɛ kii nuu-
kala ba si lula. Ama nii-la si ŋaa ni-bie Wia
kuorii-la tuɔŋ, u nɛ yuga kii Jɔɔŋ. 12 A chiŋ
bua-la lɛ Jɔɔŋ si suomo bubul Wia wiaa a kaa

kukɔ tapuluŋ deeŋ, niaa kɛŋ Wia kuorii-la wiaa
yuyuo dɔŋɔ nɛ, ŋii nɛ ni-duoruŋ wiwalimɛ di
ba kaa loriko laa. 13 Ka di Jɔɔŋ-na kɔ, nialiŋ
fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ fa bul
Wia kuorii-la wiaa nɛ. Wialiŋ Wia si leŋe ba
ŋmuŋsa bil di niaa tuto ma dagɛ ŋii nɛ. 14 Di
ma nɛ ŋaa yarida, ma sɛi wialiŋ ba si bula. Jɔɔŋ
nɛ ŋaa Ilaaja, nii-la wiaa ba fa si bula duu jaŋ
kɔ. 15 Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii
wiaa deeŋba."

16 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Bɛɛ nɛ mi jaŋ kɛŋ
jiniŋ niaa kaa magisɛ? Ba nagɛ haŋbiisiŋ síi
gbieli yɔbɔ tuɔŋ nɛ. Dɔŋsuŋ yie kpia dɔŋɔ lɛ
a bula piba a bul, 17 'La yii yiilaa nɛ pima, aŋ
ka ma bi gua, la yel yoho pima, aŋ ka ma bi
yel.' 18 Bua-la lɛ Jɔɔŋ si kɔ ma teeŋ, uu vɔɔ
niiŋ nɛ a bi siniŋ ma nyua. Ŋii nɛ ba si di jiŋ-
bɔŋ nɛ kɛnu. 19 Aŋ ka mi-na Nuhuobiine Bie
kɔ ma teeŋ a didii kiaa aŋ pɛ nyunyua siniŋ
maa. Ŋii nɛ ba bula pi dɔŋɔ a bul, 'Baala deeŋ
ŋaa luobii tiina nɛ a ŋaa si-nyuaru maa aŋ pɛ
kɛŋ laŋpoo lilaaraa ari haachɛ diiree kala ma
kaa dii naŋdɔŋsuŋ.' Nialiŋ si sɛi wu-jimii-la si
lii Wia teeŋ, ba wu-ŋaalaa daga ari ba sɛnɛ sɛi
nɛ."

Tasi-la si bi Yesu wiaa laa dii
Luuk 10.13-15

20 Tasi-la lɛ Yesu si ŋaa wu-magilaa yugɛ, ba
niaa bi u wiaa laa dii, ŋii wiaa ba bi birima lii
ba haachɛba lɛ. Ŋii nɛ u kpiaba lɛ a bul, 21 "Ma
Kɔraziŋ tiŋŋaa, ma jaŋ na hɛɛŋ. Bɛtisaada
tiŋŋaa maa, ma ma jaŋ na hɛɛŋ. Wu-magila-
la ba si ŋaa ma teeŋ, di ba nɛ fa ŋaaba Taya

ari Saadɔŋ niaa teeŋ ŋla, ba fa bi jaŋ dieni aŋ
hɔnɔ tɛllɛ naasiŋ a ŋaa tuɔruŋ bugɛ ba titia,
a didagɛ ŋii ari ba birima lii ba haachɛba lɛ
nɛ. 22 Mi bulaa pima, sariya chɛ-diiliŋ, Wia jaŋ
dɔgisɛ Kɔraziŋ ari Bɛtisaada tiŋŋaa a kii Taya
ari Saadɔŋ tiŋŋaa. 23 Ma-na Kapɛnam tiŋŋaa,
ma nɛ paala chichɛ di ma kɛŋ ma titia a kaa
jil Wia-jaŋ. Wia jaŋ joŋma yuo ta nɛ di ma tuu
juu u nyiniŋ. Wu-magilaa deeŋba kala mi si
ŋaa ma teeŋ, di mi fa ŋaaba Sɔdɔm lɛ nɛ, ba
fa jaŋ hɛ dimɛ a kaa kukɔ jiniŋ. 24 Mi bulaa
pima, sariya chɛ-diiliŋ Wia jaŋ fá Sɔdɔm niaa
nennige a kii Kapɛnam niaa."

Yesu bula pi niaa di ba kɔ u teeŋ a na wiese Luuk 10.21-22

25 Bua-la titia lɛ Yesu guu yirɛ, "Mi Nyimma,
ŋ nɛ ŋaa wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala Tiina. Mii
lɔlluŋ ari ŋ si kɛŋ wialiŋ ŋ si joŋo faa a dagɛ
nialiŋ si bi wiaa jiŋ, aŋ bi joŋo dagɛ nialiŋ si
kɛŋ wu-jimiŋ. 26 Mi Nyimma, mii lɔlluŋ. Ŋ
titia tuɔtɔruŋ lɛ nɛ ŋ ŋaa ŋii." 27 Ŋii nɛ u bira
bul, "Mi Nyimma joŋ kuŋ-kala doluŋ nɛ pimi.
Mi Nyimma duŋduŋa nɛ jiŋ ŋii mi si naga. Mi
ma duŋduŋa nɛ jiŋ ŋii mi Nyimma ma si naga.
Nuu-kala bira buu jiŋ, see naliŋ duŋduŋa mi
síi cho di mi daga." 28 Ŋii nɛ Yesu bira bula
pi niaa, "Má kɔ mi teeŋ, ma nialiŋ kala si lɔlɔ,
aŋ ka wiaa nyagɛma bil. Mi jaŋ pima wiese.
29 Má laa mi chuga a chuŋ aŋ gunnɛ mi teeŋ,
bɛɛ wiaa mi kɛŋ mi titia muuri nɛ, mi siaa ma
fiɛlɛ. Di ma ŋaa ŋii, ma jaŋ na wiese. 30 Chuga-
la mi si jaŋ joŋo chuŋma jaŋ ŋaa chugi-mɔli, u
bi yuŋ."

12

Ba piɛsɛ Yesu chɛ-wiesii-la wiaa.
Maak 2.23-28; Luuk 6.1-5

1 U bi diene aŋ ka Yesu ari u haritooroo sii to
nyoŋso baga tuɔŋ chɛ-wiesii-la chɛɛŋ. Losuŋ
fa kɛŋ Yesu haritooroo. Ŋii nɛ ba suomo kiilɛ
nyoŋso-la aa chaŋ. 2 Farisii tiŋŋaa si na wiiŋ
deeŋ ŋii, ba piɛsɛ Yesu a bul, “Ŋ bi naa? Chɛ-
wiesii-la kisiŋ nɛ ba chichei ŋii.” 3 Ŋii nɛ Yesu
piɛsɛba a bul, “Ma bi wii-la Devit fa si ŋaa
karimaa? Losuŋ fa si kɛnu ba di u hariŋ niaa,
4 u mu juu Wia-dia a joŋ boroboro-la ba fa si
kaa ku bil Wia sipaaŋ a chɔgɔ dii, aŋ joŋo pi
u hariŋ niaa maa, ba ma dii. U fa ŋaa kisiŋ
nɛ di ni-wogo dii boroboro-la, see nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia duŋduŋa. Ŋii-na u fa bi maga
di Devit ari u hariŋ niaa dii kudiile-la. 5 Koo
ma ha bi wialiŋ Moosis fa si ŋmuŋsa bil di la
tuto karimaa? Chɛ-wiesii-la chɛɛŋ kala nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ fa yie chei la
kisiŋ Wia-dia lɛ. Ama ba fa si ŋaa ŋii chɛ-wiesii-
la chɛɛŋ, u bi haachɛ ŋaa. 6 Mi bulaa pima
ari kuŋ nɛ hɛ ma tuɔŋ lɛɛlɛ a yuga kii Wia-dia.
7 Wia teniŋ tuɔŋ, ba ŋmuŋsa di Wia si,

‘Mi cho di ma fifá niaa nennige nɛ a kii ma si
kpu pusuŋ pipimi.’

Di ma nɛ fa sɛnɛ jiŋ wiiŋ deeŋ bubuɔŋ, ma fa bi
jaŋ joŋ cheeriŋ pi nialiŋ si bi wii cheye. 8 bɛɛ
wiaa mi-na Nuhuobiine Bie nɛ ŋaa chɛ-wiesii-
la Tiina ŋii.”

Yesu vaarɛ baal kubala nisiŋ si suba
Maak 3.1-6; Luuk 6.6-11

[9] Ŋii nɛ Yesu lii lee-la a mu juu Wii-chuɔlɛ dia,
[10] di baal kubala nɛ ŋii. U nisiŋ suba nɛ. Niaa
dɔŋsuŋ ma fa hɛ dimɛ a chichɛ di ba bul Yesu
teeŋ ari u cheye nɛ. Ŋii nɛ ba piɛsu a bul, “U
kɛŋ woŋbiiŋ nɛɛ di la vaarɛ nyanyal tiŋŋaa chɛ-
wiesii-la chɛɛŋ koo?” [11] Ŋii nɛ Yesu piɛsɛba a
bul, “Di ma kuŋ nɛ kɛŋ piesu duu tel viliŋ lɛ
chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, ŋ jaŋ liisu koo ŋ jaŋ leŋu
dimɛ duu suu? Ma jaŋ liisɛ. [12] Nuhuobiine nɛ
paala kii piese. Di la nɛ saa ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ
chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, la bi chɛ-wiesii-la kisiŋ-la
cheye.” [13] Ŋii nɛ u bula pi na-suu-la tiina a
bul, “Kɛŋ ŋ nisiŋ tiɛnɛ.” U kaa tiɛnɛ. U fiɛla a
nagɛ u nisi-la dɔŋɔ. [14] Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa lii
lee-la a mu vuurɛ ŋii ba si jaŋ ŋaa a kpu Yesu.

Yesu bul wiaa a tigɛ u titia lɛ

[15] Yesu si nia di ba vuurɛ di ba kpuu ŋii, u lii
lee-la. Ni-daŋ to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ
fa síi wiilu kala [16] aŋ bula piba di ba sí leŋ di
wiiŋ deeŋ teeli leriŋ kala. [17] U ŋaa wiiŋ deeŋ di
wialiŋ Azaaya fa si bula ku ŋaa wutitii. Azaaya
fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ nɛ. [18] U fa si,
“Mi Tiŋtinna nɛ ŋla, nii-la mi si liisa,
nii-la mi si cho, mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ.
Mi jaŋ joŋ mi Diŋ-zɔŋ-la hɛu lɛ.
U jaŋ bul mi sariya diiniŋ wiaa a pi dunia
niaa kala.
[19] U bi jaŋ kaa lɛrɛ, u bi jaŋ kpia goŋ maa.
U bi jaŋ ŋiŋaa goŋ woŋbiee lɛ di niaa ninii.
[20] U siaa jaŋ fiɛlɛ nialiŋ si ŋaa puwuoloo teeŋ,
a kɛŋ zile ni-pugunuŋ ma teeŋ.

U jaŋ pɛsɛ halii, see wutitii-la Wia síi chɛ yuo
dii leriŋ kala.
21 U lɛ nɛ dunia niaa kala jaŋ joŋ ba yiɛlaa hɛ.”

Yesu ari Bɛlizibul
Maak 3.20-30; Luuk 11.14-23

22 Ŋii nɛ niaa dɔŋsuŋ kɛŋ baal kubala kaa
kɔ Yesu teeŋ. Jiŋsiŋ nɛ fa kɛŋ baal-la. U fa
nyulima aŋ pɛ taŋ. Yesu vaarɛ baal-la. Ŋii nɛ
u wuo wiaa bubul aŋ nina maa. 23 Yesu si ŋaa
ŋii, u fa ŋaa ni-daŋ-la kala wu-kpuŋkpere. Ŋii
nɛ ba pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Devit bie nɛ ŋlaa?”
24 Farisii tiŋŋaa fa si nii ŋii, ba bul, di jiŋsiŋ
kuoro Bɛlizibul nɛ pu doluŋ, ŋii nɛ tii u wuo
kikiri jiŋsiŋ ŋii. 25 Yesu wuo jiŋ ba tuɔbiinaa a
bula piba a bul, “Di taŋ niaa nɛ hɛ dimɛ a bi
nii-bala kɛnɛ, ba taŋ-la jaŋ tel. Di jaŋ niaa koo
naaŋbiiriŋ ma nɛ bi nii-bala kɛnɛ, ba dia jaŋ
tel. 26 Ŋii nɛ di Sitaani kiri Sitaani, u ma taŋ
bi jaŋ wuo chiŋ.” 27 Ŋii nɛ Yesu bira piɛsɛba a
bul, “Di Bɛlizibul nɛ pimi doluŋ mi kaa kiri jiŋ-
bɔŋŋɔɔ niaa lɛ, kubɛɛ nɛ saa joŋ doluŋ pi niaa
deeŋba síi to ma hariŋ ba ma kikiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ
niaa lɛ? Niaa deeŋba titia daga ari maa nyia
nɛ. Ba jima ari Sitaani bi u titia wuo guraa yuo.
28 Wia doluŋ nɛ mi kaa kiri jiŋ-bɔŋŋɔɔ niaa lɛ.
Wiiŋ deeŋ nɛ daga ari Wia kuorii-la paala kɔ
ma teeŋ nɛ. 29 Nuu tuo si jaŋ juu ni-duoŋ dia
a gaa u kiaa, see duu kɛŋ ni-duo-la vɔɔ, aŋ-na
juu paa u kiaa. 30 Nuu-kala si bi mi nuu ŋaa,
u lii mi hariŋ nɛ. Nii-la kala si bi mi lɛ pɛ di la
kiri kiaa hihɛ dɔŋɔ lɛ, u kaa pisa tita nɛ. 31 Mi
bulaa pima ari Wia jaŋ joŋ niaa haachɛba ari

wu-bɔmɔ-la ba síi bul a chɛba, ama nii-la kala
si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la joŋŋoo, Wia bi jaŋ joŋo
chɛ u tiina. 32 Nii-la kala si bul wu-bɔŋŋɔɔ a
mu tigɛ mi-na Nuhuobiine Bie lɛ, Wia jaŋ joŋo
chɛu, ama nii-la kala si tuusɛ Wia Diŋ-zɔŋ-la
joŋŋoo, Wia bi jaŋ joŋo chɛ u tiina lɛɛlɛ a kaa
mu wuu."

Tia ari u nɛnɛɛ.
Luuk 6.43-45

33 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Di ŋ níi chɛ tia nɛŋ
nɛŋ-zɔŋŋɔɔ, see di ŋ kɛŋ tia-la si kɛŋ yarifiɛlaa.
Di ŋ nɛ kɛŋ tia-la si bi yarifiɛlaa kɛnɛ, see duu
ninɛŋ nɛŋ-lɔrunuŋ. Tia-la nɛnɛɛ nɛ yie dagɛ tia-
la yiri u si ŋaa. 34 Ma ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba, di
ma nɛ bɔmɔ, ɛɛ nɛ ma jaŋ wuo ŋaa a bubul
wu-zɔŋŋɔɔ? Ŋ tuɔbiinaa si kɛŋ wii-la nɛ, u nɛ
ŋ niiŋ bubul. 35 Ni-zɔmuŋ kɛŋ tuɔbiiŋ-zɔŋŋɔɔ
nɛ aa ŋaa wu-zɔmɔ-la u síi biinu. Ni-bɔmuŋ
ma kɛŋ tuɔbiiŋ-bɔŋŋɔɔ a maa ŋaa wu-bɔmɔ-la
u síi biinu u tuɔŋ lɛ. 36 Mi bulaa pima ari sariya
chɛ-diiliŋ nuu-kala paala jaŋ dagɛ wu-bɔmɔ-la
u niiŋ si bula. 37 Wialiŋ titia ma si bula nɛ jaŋ
dii ma sariya a dagɛ di ma kɛŋ tuɔ-pulaa koo
ma bi tuɔ-pulaa kɛnɛ."

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magilaa
Maak 8.11-12; Luuk 11.29-32

38 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋsuŋ ari
Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma kɔ Yesu teeŋ a bula
pu a bul, "La kuhiaŋ, laa chɛ di ŋ ŋaa wu-magil
nɛ di la na." 39 Ŋii nɛ Yesu bul, "Jiniŋ niaa ŋaa
ni-bɔmɔ nɛ, ba bi Wia ka fá. Ma si di mi ŋaa
wu-magiliŋ. Ai, mi bi ŋaa. Wu-magiliŋ ma síi
chɛ, ma bi jaŋ wuo nau, see wu-magil-la Wia fa

si ŋaa a tigɛ Jona lɛ. 40 Jona fa si hɛ cheŋfili-bal-
la tuɔŋ tapulaa batori wiihɛyɛ ari titaŋiŋ kala,
ŋii titia nɛ mi-na Nuhuobiine Bie ma jaŋ hɛ
vaamiŋ tuɔŋ tapulaa batori, wiihɛyɛ ari titaŋiŋ
kala. 41 Sariya chɛ-diiliŋ, Ninivɛ niaa ma jaŋ sii
a joŋ cheeriŋ pima woruŋ. Bua-la lɛ Jona ma fa
si mu bul Wia wiaa pi Ninivɛ niaa, ba birima lii
ba haachɛba lɛ nɛ a to Wia. Mi jaŋ bula pima
ari nuu nɛ hɛ ma tuɔŋ a yuga kii Jona, ka ma
bi sɛi di ma jegile nii u wiaa."

42 Ŋii nɛ Yesu bira bul, "Haal kubala nɛ fa
hɛ dimɛ. U dii kuoruŋ tiŋtee kubala lɛ baa
yirɛ Siiba. U sii lii u jaŋ lɛ a mu di-bolii duu
jegile nii kuoru kubala wu-jimiŋ. U yiriŋ nɛ
fa Solomɔŋ. U fa kɛŋ wu-jimiŋ kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ.
Sariya chɛ-diiliŋ haal-la jaŋ sii a joŋ cheeriŋ a
pi jiniŋ niaa woruŋ. Mi jaŋ bula pima ari nuu
nɛ hɛ ma tuɔŋ, u yuga kii Solomɔŋ, ka ma bi
sɛi di ma jegile nii u wiaa."

Yesu bul wiaa a tigɛ jiŋ-bɔŋŋɔɔ lɛ
Luuk 11.24-26

43 Ŋii nɛ Yesu bira bula pi niaa a bul, "Di jiŋ-
bɔŋ nɛ lii nuu lɛ, u yie gɔllɔ tiŋtee-hiliŋ lɛ nɛ
a chichɛ di-wiesiŋ, aŋ bi na. 44 U si bi lee na
ŋii, u yie bul u titia lɛ a bul, 'Mi jaŋ miira mu
lee-la mi si lia.' U jaŋ miira mumu, di disinniŋ
tuo dia-la lɛ, ba wasɛ u kala zɔŋ. 45 Ŋii nɛ u
jaŋ miira lii a kɛŋ jiŋ-bɔŋŋɔɔ balipɛ, kialiŋ si
bɔmɔ kiiu, ba ma ku juu a pɛu lɛ. Ŋii hariŋ lɛ
nɛ baal-la yie kperi a kii buŋbuŋ-la. Ŋii titia nɛ
u ma jaŋ ŋaa ma jiniŋ ni-bɔŋŋɔɔ deeŋba lɛ."

Yesu bul wiaa a tigɛ u naaŋ ari u naaŋbiiriŋ lɛ

Maak 3.31-35; Luuk 8.19-21

46 Yesu fa si bul wiaa pipi nialiŋ ŋii, u naaŋ
ari u ŋaanaa kɔ u teeŋ a ku chiŋ jeeŋ hariŋ
a chichɛ di ba nau. [47 Ŋii nɛ nuu bula pu
a bul, "Bee na, ŋ naaŋ ari ŋ ŋaanaa nɛ chiŋ
jeeŋ hariŋ a chichɛ di ba naŋ." 48 Ŋii nɛ Yesu
miira piɛsɛba a bul, "Kubɛɛ nɛ ŋaa mi naaŋ ari
mi ŋaanaa?"] 49 Ŋii nɛ u liisɛ u nisiŋ a dagɛ u
haritooroo aŋ bul, "Mi naaŋ ari mi naaŋbiiriŋ
nɛ ŋla: 50 Nii-la kala si ŋaa wii-la mi Nyimma
Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ si cho, u nɛ ŋaa mi ŋaana
ari mi dihaala ari mi naaŋ."

13

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si du̠u kiaa lɛ

Maak 4.1-9; Luuk 8.4-8

1 Tapulii-la titia Yesu lii dia-la lɛ ba di u
haritooroo fa si hɔnɔ, a sii mu mugi-baliŋ niiŋ
a hɔŋ dimɛ duu dagɛ niaa. 2-3 Niaa yugɛ a
ku gollu chu. Ba si yuga ŋii, u sii mu juu
liiŋ daboro tuɔŋ a hɔŋ liiŋ tuɔŋ, ka ni-daŋ-la
chiŋ muga niiŋ. Ŋii nɛ u magɛ namagaba a
dagɛba wiaa yugɛ. U namagaba-la dɔŋɔ nɛ ŋla:
Yesu si, "Baal kubala nɛ sie a kɛŋ u ku-doho
kaa lii duu misɛ. 4 U síi misɛ ŋii, ku-doho-la
dɔŋsuŋ tel woŋbiiŋ tuɔŋ. Diibiisiŋ ku tuɔsa dii.
5 Dɔŋsuŋ ma tuu tel kpaginyiliŋ nyuŋ. Hagila
si bi yugɛ ŋii, ka ba guu nyu. 6 Ba naapoloo
bi tiŋteeŋ jua. Wia pɔsɛ a kpuba, ba suu, bɛɛ
wiaa ba naapoloo bi tiŋteeŋ jua. 7 Ku-doho-la

dɔŋsuŋ ma tel sɔsuŋ tuɔŋ. Ba nyu, sɔsu-la ma
nyu a nyaga kpu. Ba bi wasa. 8 Ama ku-doho-la
dɔŋsuŋ ma lii tel tiŋtee-zɔmuŋ lɛ a nyu a waa a
wasɛ woruŋ. Dɔŋsuŋ hɛ biee zɔlɔ zɔlɔ, dɔŋsuŋ
ma mahiŋ batori batori, dɔŋsuŋ ma mara ari
fii fii.” 9 Yesu si magɛ namaga-la dɛrɛ, ŋii nɛ u
bul, “Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii
wiaa deeŋba.”

Yesu dagɛ u haritooroo wii-la si tii u yie mimagɛ namagaba

Maak 4.10-12; Luuk 8.9-10

10 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a
bul, “Bɛɛ nɛ tii ŋ yie kɛŋ namagaba a didagɛ
niaa?” 11 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma niaa
deeŋba nɛ Wia dagɛ u kuorii-la wiaa bubuɔŋ
pa, wialiŋ fa si faa, ama ni-daŋ kala dee. 12 Nii-
la kala si to Wia niiŋ wiaa, Wia jaŋ faasa pɛu lɛ
woruŋ. Nii-la ma si bi Wia niiŋ wiaa ka to, Wia
bi jaŋ pɛu lɛ. U si pɛu lɛ mua-la maa, u jaŋ laa
u kua. 13 Wii-la si tii mi yie mimagɛ namagaba
nɛ ŋla: Ba yie nyilimi nyilimi nɛ aŋ bi kuŋ-kala
wuo na, a jijegili wiaa aŋ bi wii-kala ka nii aŋ bi
wialiŋ bubuɔŋ ma wuo jiŋ. 14 Wia si to Azaaya
lɛ a bul wialiŋ, ba wiaa nɛ u bul ŋii. Ba ku ŋaa
wutitii. Azaaya fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. U fa bula a bul,

‘Niaa deeŋba jaŋ jegili jegili wiaa aŋ bi wii-kala bubuɔŋ wuo jiŋ,
ba jaŋ nyilimi nyilimi aŋ bi kuŋ-kala wuo na,
15 bɛɛ wiaa ba bi wu-jimiŋ kɛnɛ Wia teeŋ, ba via Wia niiŋ wiaa nɛ,
ba tɔ ba digilaa ma nɛ di ba sí wii-kala nii

a kɛŋ ba siaa ma tɔ di ba sí kuŋ-kala na.
Wia si di ŋii dee, ba fa jaŋ nina,
ba digilaa ma fa ninii wiaa.
Ba fa jaŋ jiŋ wiaa bubuɔŋ
a birima kɔ mi teeŋ di mi vaarɛba.'
16 Ma-na, ma tuɔŋ tɔrɔ ari ma wuo nina wialiŋ
kala ma síi na a wuo nii wialiŋ maa. 17 Mi bulaa
pima ari nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ, ari nialiŋ dɔŋsuŋ fa síi to Wia, ba yuga
a cho di ba nina wialiŋ ma síi na aŋ bi wuo na,
a ma fa cho di baa nii wialiŋ ma síi nii, aŋ ka
ba bi wuo nii.

Yesu dagɛ ku-duuro namaga-la bubuɔŋ
Maak 4.13-20; Luuk 8.11-15

18 Má jegili a nii ku-duuro namaga-la
bubuɔŋ. 19 Nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ a
mu tigɛ Wia kuorii-la lɛ aŋ bi ba bubuɔŋ jiŋ, ba
nagɛ ku-doho-la si tel woŋbiiŋ lɛ nɛ. Sitaani yie
guu kɔ a kɛŋ wialiŋ a liiri ba tuɔsaa lɛ. 20 Kialiŋ
ma si tel kpaginyiliŋ nyuŋ ma nɛ ŋaa nialiŋ si
yie guu a laa Wia niiŋ wialiŋ dii ari tuɔtɔruŋ.
21 Ama ba bi bɔyɛ kɛnɛ a nagɛ naapoloo si bi
tiŋteeŋ jua. Ba jaŋ sɛi wii-la a tou mu magɛ
ŋii. Di hɛɛŋ nɛ juuba, koo di ba to naasiŋ
dudɔgisɛba a tiŋ wii-la wiaa, ba tuɔŋ guu lii
wii-la lɛ. Ba joŋo ta. 22 Kialiŋ si tel sɔsuŋ tuɔŋ
ma nɛ ŋaa nialiŋ si yie nii Wia niiŋ wialiŋ, ama
dunia kiaa wiaa walimɛba, ba cho di ba jigi aa
chɛ kuŋ-kala. A tiŋ wiaa deeŋba, ba bi sɛi di ba
to wialiŋ. Wialiŋ bi doho kɛnɛ ba teeŋ. 23 Kialiŋ
si tel tiŋtee-zɔmuŋ lɛ ma nɛ ŋaa nialiŋ si yie
nii Wia niiŋ wialiŋ a jiŋ ba bubuɔŋ, wialiŋ kɛŋ
doho kiŋkɛŋ kiŋkɛŋ ba teeŋ, dɔŋsuŋ nɛŋ zɔlɔ

zɔlɔ, dɔŋsuŋ mahiŋ batori batori, dɔŋsuŋ ma mara ari fii fii.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga si kɛŋ yaŋ lɛ.

24 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba
a bul, “Wia kuorii-la nagɛ baala si sie nɛ a
du̠u miiriŋ u baga lɛ. 25 Titaŋ kubala niaa
kala si piŋ doŋ, u diŋdɔmɔ kɛŋ yaŋ kaa mu
du̠u hɛ baga-la lɛ aŋ viiri. 26 Miiri-la si suomo
nyu a ninɛŋ, yaŋ-la ma nyu. 27 Ŋii nɛ baal-la
tiŋtinnaa mu a na baga-la a miira ku bula pi
baal-la a bul, ‘La kuhiaŋ, ŋ du̠u ku-zɔŋŋɔɔ nɛ ŋ
baga-la lɛ, ka nii nɛ yaŋ-la ma nyu baga-la lɛ?’
28 Ŋii nɛ ba kuhiaŋ-la bula piba a bul, ‘U naga
ari mi diŋdɔŋ nɛ ŋaa ŋii.’ Ŋii nɛ u tiŋtinna-la
piɛsu a bul, ‘Ŋŋ chɛ di la mu a churi yaŋ-la ta
nɛɛ?’ 29 Ŋii nɛ baal-la bul, ‘Ai, má leŋ di miiri-la
bii. Di ma nɛ mua di ma churi yaŋ-la lɛɛlɛ, ma
jaŋ pɛ churi miiri-la dɔŋsuŋ ma ta. 30 Di miiri-
la nɛ bia, mi jaŋ leŋ di nialiŋ sii mu baga di ba
laa sipaaŋ churi yaŋ-la a vɔɔ a nyigɛ, aŋ-na kuŋ
miiri-la kaa ku hɛ mi vire lɛ.’ ”

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ ku-doho kubala baa yirɛ masitad lɛ

Maak 4.30-32; Luuk 13.18-19

31 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul
di Wia kuorii-la nagɛ baal kubala nɛ si joŋ ku-
doho kubala baa yirɛ masitad a du̠u u baga lɛ.
32 Ku-doho-la bi wii maga. U nɛ muuro kii ku-
doho-na kala si hɛ dimɛ. Ama duu nɛ nyua,

u yie waa a birimɛ tia nɛ a yuga kii baga ku-
duuloo kala kala. Ŋii nɛ diibiisiŋ yie sagɛu lɛ a
sua ba dɛlliŋ u naakelee lɛ.

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ si-buruŋ lɛ
Luuk 13.20-21

33 Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a piba a bul,
"Wia kuorii-la nagɛ si-buruŋ nɛ ba si kaa hihɛ
munuŋ lɛ. Haala joŋ munuŋ a hɛ tasi-gbaŋa
tuɔŋ a joŋ si-buruŋ a kaa kuosi. U dieni mua,
ka muŋ-la sii puɔra sṵ tasi-gbaŋa-la kala."

Yesu dagɛ niaa namagaba
Maak 4.33-34

34 Di Yesu nɛ fa bul wii-kala pipi ni-daŋ-la,
namaga nɛ u yie magɛ. U bi jaŋ bul wii di u
bi namaga maga. 35 U ŋaa ŋii di wialiŋ nuu fa
si bula, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ku ŋaa wutitii
nɛ. U fa si, "Di mi nɛ bul wiaa pipi niaa, mi
jaŋ magɛ namagaba, mi jaŋ bul wialiŋ si ŋaa
wu-faalaa a chiŋ dunia di-suomuŋ a piba."

Yesu dagɛ namaga-la u si maga a tigɛ yaŋ lɛ bubuɔŋ

36 Yesu si ta ni-daŋ-la, ba viiri, ka u sii juu
dia. Ŋii nɛ u haritooroo kɔ u teeŋ a piɛsu a bul,
"Dagɛla namaga-la ŋ si maga a tigɛ baga yaŋ
lɛ bubuɔŋ." 37 Ŋii nɛ Yesu bul, "Nii-la si dṵu
miiri-la nɛ ŋaa mi-na Nuhuobiine Bie. 38 Baga-
la lɛ u si dṵu miiri-la, u nɛ ŋaa dunia. Miiri-la
ma nɛ ŋaa nialiŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ.
Yaŋ-la ma si nyu baga-la lɛ nɛ ŋaa Sitaani niaa.
39 Diŋdɔŋ-la si dṵu yaŋ-la nɛ ŋaa Sitaani. Miiri-
la ma kumuŋ nɛ ŋaa dunia didɛriŋ. Nialiŋ ma
si kuŋ miiri-la nɛ ŋaa Wia tiŋdaaraa. 40 Ŋii

ba si hiesi yaŋ-la a nyigɛ, ŋii titia nɛ jaŋ ŋaa
dunia didɛriŋ. 41 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ
tiŋ mi tiŋdaaraa di ba juu Wia kuorii-la tuɔŋ
a tuɔsɛ nialiŋ si ŋaa haachɛ tiŋŋaa, ari nialiŋ
kala si ŋaa wu-bɔŋŋɔɔ 42 a joŋo yuo a hɛ Wia
nyiniŋ tuɔŋ. Lee-la nɛ ba jaŋ yel aŋ pɛ didiŋ
ba nyilaa. 43 Ka di tuɔpul tiŋŋaa tutul ari wii-
pɔsuŋ síi tul ŋii la Nyimma Wia kuorii-la tuɔŋ.
Digilaa tiŋŋaa, má wuoli ma digilaa a nii wiaa
deeŋba."

Baal-la si pɛrɛ baga a mɔl kiaa

44 Yesu bira bul, "Wia kuorii-la nagɛ ŋla nɛ:
Baal kubala nɛ mu a pipɛrɛ baga a na di sɛlimɛ
hɛ baga-la lɛ. U si na sɛlimɛ-la, u gbaa tɔ, u
tuɔŋ kala faasa tɔrɛ kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u mu yallɛ
u kiaa kala a kɛŋ moribie-la a kaa mu yɔɔ baga-
la."

Yesu bira magɛ namaga a mu tigɛ busiiŋ lɛ

45 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ bayala si
mua di u yɔɔ busiaa nɛ. 46 U si na dɔŋɔ duu
faasa zɔŋ kiŋkɛŋ, u miira mu joŋ u kiaa kala u
si kɛnɛ a yallɛ a yɔɔ busii-la.

Yesu magɛ namaga a tigɛ joŋ lɛ

47 Yesu bira si di Wia kuorii-la nagɛ joŋ nɛ, ba
si joŋo yuo hɛ mugi-baliŋ tuɔŋ. U kɛsɛ cheŋfili-
yiriba kala. 48 Di cheŋfilee nɛ suo, cheŋfili-
kpuura-la yie kaa lɛrɛ lii mugi-baliŋ niiŋ nɛ a
tuɔsɛ cheŋfilie-la. Ba yie tuɔsɛ ku-zɔŋŋɔɔ hɛ ba
kiaa lɛ aŋ joŋ kialiŋ si bi zɔŋ a yuo ta. 49 Ŋla nɛ
saa u jaŋ nagɛ dunia didɛriŋ. Wia tiŋdaaraa
jaŋ lii a tuɔsɛ ni-bɔŋŋɔɔ ni-zɔŋŋɔɔ tuɔŋ 50 a

joŋba yuo hɛ Wia nyiniŋ lɛ. Dimɛ nɛ ba jaŋ yel
aŋ didiŋ ba nyilaa.

Yesu magɛ namaga a tigɛ baal-la si kɛŋ kiaa u vire lɛ

51 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ u haritooroo a bul, “Ma
jiŋ wiaa deeŋba kala bubuɔŋ nɛɛ?” Ŋii nɛ ba
si, “Oo.” 52 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wiiŋ
deeŋ daga ari nii-la kala si gunnɛ Wia teniŋ
woruŋ a ku ŋaa Yesu haritooru a ŋaa siri duu
juu Wia kuorii-la tuɔŋ, u tiina nagɛ dia tiina si
yie chaarɛ mii-binaa ari mii-falaa nɛ u vire lɛ.”

Ba via Yesu Nazarɛt lɛ
Maak 6.1-6; Luuk 4.16-30

53 Yesu si magɛ namaga deeŋba dɛrɛ, u sii
Kapɛnam lɛ 54 a miira mu Nazarɛt. Ŋii nɛ u
mu dagɛ niaa Wii-chuɔlɛ dia lɛ. Nialiŋ kala si
nii wialiŋ u si bula, ba hiriki. Ŋii nɛ ba pipiɛsɛ
dɔŋɔ, “Nii nɛ baala deeŋ na wu-jimiŋ deeŋ
ari wu-duoruŋ deeŋba kala ŋaaniŋ? 55 Josɛf,
kapiŋta-la bie dee ŋii? Mɛɛri dee bi u naaŋ
ŋaa? Jeems ari Josɛf ari Saamɔŋ ari Judas u
naaŋbiiriŋ dee ŋii? 56 Ba di u dihaalaa kala
dee daha ŋii? Nii lɛ nɛ saa u na wiaa deeŋba
kala?” 57 Ŋii nɛ ba na baaniŋ u nyuŋ. Ŋii nɛ
Yesu bula piba a bul, “Nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, duu nɛ mu lee-kala, ba yie
zizilu nɛ, aŋ ka u jaŋ-niaa siiŋ buu ka su̱.” 58 A
tiŋ ba si bi yarida kɛnɛ wiaa, u bi wu-duoruŋ
wuo ŋaa yugɛ lee-la.

14

Jɔɔŋ Wia lii-foori-la suba
Maak 6.14-29; Luuk 9.7-9

1 Bua-la lɛ nɛ Galilii kuoro Hɛrɔd nii Yesu
wiaa. 2 U bula pi u naŋzɔɔba ari Jɔɔŋ Wia lii-
foori-la nɛ ŋii. Wia nɛ chisu suuŋ lɛ, ŋii nɛ tii
u kɛŋ doluŋ a wuo ŋiŋaa wu-magilaa deeŋba.
3 Hɛrɔd-la fa sie a mu jaa haal kubala. U yiriŋ
nɛ Hɛrɔdias. U fa ŋaa u ŋaana Filip haala nɛ.
U laa jaa. 4 Ŋii nɛ Jɔɔŋ bula pi Hɛrɔd a bul, "Ŋ
si kɛŋ ŋ ŋaana haala laa jaa ŋii, u bi woŋbiiŋ
ŋaa." 5 Ŋii nɛ Hɛrɔd faa chɛ duu kpu Jɔɔŋ, ama
u faa fá J̱u̱u tiŋŋaa nɛ. Ŋii wiaa u ŋaa ba kɛnu
tɔ dia. J̱u̱u tiŋŋaa fa si di Jɔɔŋ ŋaa nii-la síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. 6 Ŋii nɛ Hɛrɔd
chɛ-lulluŋ tapuluŋ bira yi. U yirɛ u niaa di ba
ku gbieli. Hɛrɔdias tolo ma kɔ a gua ba kala
sipaaŋ, Hɛrɔd beŋ a chou. 7 Ŋii nɛ u bula pi
tolo-la a bul, "Mi ŋmiɛsa, mi jaŋ piŋ kuŋ-kala ŋ
síi chɛ." 8 Ŋii nɛ tolo-la mu bul wiiŋ deeŋ a pi u
naaŋ aŋ piɛsu, "Mi bul di mii chɛ bɛɛ kuŋ nɛ?"
Ŋii nɛ u naaŋ bula pu duu bul duu chɛ duu keri
Jɔɔŋ Wia lii-foori-la nyuŋ a hɛ pirata lɛ nɛ a pu.
Tolo-la bul ŋii. 9 Kuoro si nii wii-la, u tuɔŋ kala
chei. Ama u si ŋmiɛsa ŋii, niaa kala nii. Ŋii
nɛ u bul di ba ŋaa ŋii tolo-la síi chɛ. 10 U ŋaa
ba mu keri Jɔɔŋ nyuŋ sarika lɛ, 11 a hɛ pirata
lɛ a kaa ku pi tolo-la. Ŋii nɛ u laa a kaa mu pi
u naaŋ. 12 Jɔɔŋ haritooro-la si nii wii-la, ba sii
ku laa u ku-suuŋ a kaa mu hugi. Ŋii nɛ ba mu
bula pi Yesu wialiŋ si ŋaa.

Yesu pi niaa bui banɔŋ kudiilee
Maak 6.30-44; Luuk 9.10-17; Jɔɔŋ 6.1-14

13 Yesu si nii Jɔɔŋ wiaa, u sii lee-la u fa si hɛ
a juu liiŋ daboro a mumu niaa si tuo lee-la, u
duŋduŋa. Ama niaa nii Yesu wiaa a lii ba jaŋ lɛ
a vɛŋ naasiŋ lɛ a kiri u hariŋ. 14 Yesu si mu lii
liiŋ daboro-la lɛ, u na ni-daŋ di ba hɔnɔ gbɛru.
Nennige kala kɛnu. Ŋii nɛ u vaarɛ nialiŋ síi
wiilu. 15 Didaaniŋ ku yi, u haritooroo kɔ u teeŋ
a bula pu a bul, “Taŋ bire nɛ. Leriŋ deeŋ ŋaa
giriŋ nɛ. Ta nialiŋ di ba mu tasi-la si kpagɛ
daha a yɔɔ kudiilee a dii.” 16 Ŋii nɛ Yesu bul,
“Ma sí leŋe di ba viiri. Má-na mu chɛ kudiilee
piba di ba dii.” 17 Ŋii nɛ u haritooro-la bul,
“Ku-la kala la si kɛnɛ nɛ boroboroba banɔŋ ari
cheŋfilee balia.” 18 Ŋii nɛ Yesu bul, “Má kaa kɔ
pimi.” 19 U ŋaa nialiŋ tuu hɔŋ yaŋ nyuŋ. Ŋii nɛ
u laa boroboroba banɔŋ-la ari cheŋfilie-la balia
a wula beŋ wia nyuŋ aŋ lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ
chɔgɛ a pi u haritooroo. U haritooroo laa kpaa
nialiŋ. 20 Nuu-kala dii a vɔgɛ. Ka u haritooro-
la paa ku-kaaŋ-biisiŋ a sṳ siŋsiŋ fii ari balia.
21 Nialiŋ fa si dii boroboro-la, ba tuɔŋ baalaa
fa ŋaa bui banɔŋ nɛ.

Yesu vɛŋ liiŋ nyuŋ
Maak 6.45-52; Jɔɔŋ 6.15-21

22 Ŋii nɛ Yesu leŋ u haritooroo laa sipaaŋ mu
juu liiŋ daboro a duoro chol muga cholo, aŋ
ka duu ta ni-daŋ-la di ba viiri. 23 U si ta ni-
daŋ-la ba viiri, u mu jil peeliŋ nyuŋ duu chuɔlɛ
Wia. Ŋii nɛ wia tuu juu, duu duŋduŋa nɛ ha

hɛ peel-la nyuŋ. 24 Bua-la lɛ di liiŋ daboro-
la yi liiŋ tutuɔbaaniŋ. Lii-peliŋ kaa viviisi, ba
fa chaasɛ pel-la nɛ. 25 Siipuuraa, Yesu sii vɛŋ
liiŋ nyuŋ a mumu u haritooro-la teeŋ. 26 Ba
si nau duu vɛŋ liiŋ nyuŋ, fawulluŋ kɛŋba. Ba
bul di ni-dima nɛ. Fawulluŋ si kɛŋba ŋii, ba
ŋmuŋmoo niiŋ. 27 Ŋii nɛ Yesu guu bula piba a
bul, “Má nyirɛ ma bɔyɛ. Mi-na nɛ. Ma sí leŋe
di fawulluŋ kɛŋma.”

28 Ŋii nɛ Piita bul, “Mi Tiina, di ŋ nɛ, bul di
mi lii kɔ ŋ teeŋ lii-la nyuŋ.” 29 Ŋii nɛ Yesu bul
duu kɔ. U si bul ŋii, Piita lii liiŋ daboro-la tuɔŋ
a vɛŋ liiŋ nyuŋ aa mu Yesu teeŋ. 30 Ama Piita si
bee na lii-pel-la, fawulluŋ kɛnu. U suomo tutuu
lii-la bubuɔŋ. Ŋii nɛ u faasa ŋmoo niiŋ a bul,
“Mi Tiina, laami ta.” 31 Yesu guu liisɛ u nisiŋ a
yia a kɛnu aŋ bula pu, “Ŋ yarida bi yugɛ. Bɛɛ
nɛ tii ŋ bi mi wiaa laa dii?” 32 Ba si mu juu liiŋ
daboro-la dɛrɛ, pel-la kɛrɛ. 33 Nialiŋ kala si hɛ
liiŋ daboro-la tuɔŋ tuu kpirimi a chuɔlɛ Yesu
aŋ bul, “Wutitii, ŋ nɛ ŋaa Wia Bie.”

Yesu vaarɛ nyanyal tiina Gɛnɛzarɛt lɛ
Maak 6.53-56

34 Ŋii nɛ ba chol a ku yi taŋ kubala baa yirɛ
Gɛnɛzarɛt. 35 Ŋii nɛ nialiŋ si hɛ lee-la yie jiŋ
Yesu. Ŋii nɛ ba mu paa ba nyanyal tiŋŋaa kala
si hɛ tasi-la si golli Gɛnɛzarɛt a kaa kɔ Yesu
teeŋ. 36 Ba sulu duu leŋ di nialiŋ síi wiilu digi
u gɛriŋ niipiniŋ lɛ. Di ba nɛ dige, ba yie duori.

15

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa naabalimaba woŋbiiŋ lɛ
Maak 7.1-13

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ari Wia teniŋ
kerichiba lii Jerusalɛm a kɔ Yesu teeŋ a piɛsu
a bul, 2 "Bɛɛ nɛ tii ŋ haritooroo chichei la
naabalimaba kisinniŋ lɛ? Bɛɛ nɛ tii ba bi ba
nisaa ka sɔŋ ŋii la naabalimaba si dagɛla aŋ
didii kudiilee?" 3 Ŋii nɛ Yesu ma piɛsɛba a bul,
"Bɛɛ nɛ tii ma yie via Wia woŋbiiŋ aŋ tuto ma
naabalimaba woŋbiiŋ? 4 Wia bula di ma fifá ma
nyimmaba ari ma naaŋba, a bira bul di nuu nɛ
sii a bul wu-bɔŋ a tigɛ u nyimma ari u naaŋ lɛ,
di ba kpu tiina. 5 Ama ma-na daga ari nuu nɛ
kɛŋ kuŋ a magɛ duu joŋo pɛ u nyimma koo u
naaŋ lɛ, tiina mu a bula piba duu jaŋ joŋ ku-la
pi Wia. 6 U si ŋaa ŋii, u bira bi maga duu pɛ
u nyimma ari u naaŋ lɛ. A tiŋ ŋii wiaa, ma via
Wia niiŋ wiaa aŋ to ma naabalimaba woŋbiiŋ
nɛ. 7 Ma ŋaa kaŋfugi timma nɛ. Azaaya kiaa
sima nɛ, wialiŋ u si bula a tigɛma lɛ. Azaaya fa
ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ
nɛ. 8 U fa si,

'Wia si, niaa deeŋba kɛŋ niiŋ nɛ a pipimi zile,
ka ba tuɔŋ liimi.

9 Ba yie chuɔlɛmi pɛi nɛ aa dagɛ nuhuobiine
wɛniŋ aŋ bul di Wia nɛ bula.
Nuhuobiine wɛniŋ nɛ baa to aŋ via Wia niiŋ
wiaa.' "

Kialiŋ si yie ŋaa nuhuobiine kɛŋ disinniŋ
Maak 7.14-23

10 Ŋii nɛ Yesu yirɛ niaa ba kɔ. U bula piba
a bul, “Má jegile nii woruŋ. 11 U bi naga ku-
la si yie to nuhuobiine niiŋ tuu nɛ yie ŋaa u
kɛŋ disinniŋ, ama ku-la si yie to u niiŋ lii nɛ
kɛŋ disinniŋ.” 12 Ŋii nɛ Yesu haritooroo kɔ u
teeŋ a bula pu a bul, “Ŋ jima ari ŋ chei Farisii
timma-la tuɔŋ nɛ ŋ si bul ŋii?” 13 Ŋii nɛ u bula
piba a bul, “Tia-la kala mi Nyimma si hɛ Wia-
jaŋ si yie bi chɔŋsɔ, ba jaŋ kaa churo ta. 14 Ma
sí leŋe di ba wiaa wiima, ba ŋaa nyulimaa nɛ
a laa nyulimaa sipaaŋ. Di nyulima nɛ saa kɛŋ
u nyuluŋ dɔŋɔ daaŋ lɛ, ba kala balia jaŋ tuu
buɔtuoŋ.” 15 Ŋii nɛ Piita bul, “Dagɛla namaga-
la bubuɔŋ.” 16 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma ma ha bi
wu-jimiŋ kɛnɛɛ? 17 Ma bi wiiŋ deeŋ bubuɔŋ
jiŋ? Kuŋ-na kala si juu nuhuobiine niiŋ, u yie
juu u luoruŋ nɛ a bira to u yaraa lii. 18 Ama
wialiŋ si yie to ŋ niiŋ lii, ba yie lii ŋ tuɔŋ lɛ
nɛ. Wiaa deeŋba nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ disinniŋ.
19 Ŋ tuɔŋ lɛ nɛ ŋ yie biinɛ wu-bɔŋŋɔɔ ŋaaniŋ
a mu kpu niaa, a mu chɛ niaa haalaa, a ŋaa
ba-chɔruŋ ari ha-chɔruŋ wu-ŋaalaa, aa gaa, aa
nyia wiaa a tigɛ niaa lɛ, a chichei niaa yiriŋ.
20 Wiaa deeŋba nɛ yie ŋaa niaa kɛŋ disinniŋ.
Ama di nuu nɛ dii kiaa aŋ bi u nisiŋ sɔmɔ ari
ma naabalimaba si dagɛ ŋii, ŋii bi jaŋ wuo ŋaa
di tiina kɛŋ disinniŋ.”

Yesu vaarɛ Keenaŋ tiina
Maak 7.24-30

21 Ŋii nɛ Yesu sii lee-la a mu Taya ari Saadɔŋ
tiŋteeŋ. 22 Di haal kubala si hɛ lee-la kɔ u teeŋ.
U fa ŋaa Keenaŋ tiina nɛ. U si kɔ u teeŋ, ŋii

nɛ u bul, “Mi Tiina Devit bii, fámi nennige.
Jiŋsiŋ nɛ kɛŋ mi tolo. U nina hɛɛŋ woruŋ.”
23 Ama Yesu bi wii-kala bula u teeŋ. Ŋii nɛ u
haritooroo kɔ u teeŋ a bula pu duu leŋ di haal-
la viiri, di u to ba hariŋ a ŋiŋaa goŋ nɛ. 24 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, “Wia tiŋmi di mi kɔ chɛ
kɛsɛ piese-la si lɛlɛ nɛ Iziral tiŋŋaa duŋduŋ nɛ
ŋii.” 25 Ŋii nɛ haal-la ku tel u naasiŋ lɛ aŋ bul,
“Mi Tiina, pɛmi lɛ.” 26 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
“Ŋ nɛ kɛŋ haŋbiisiŋ, ŋ bi jaŋ joŋ ba kudiilee a
yuo pi vahiŋ.” 27 Ŋii nɛ haal-la bul, “Mi Tiina, u
ŋaa wutitii nɛ, ama vahi-la tiŋŋaa síi dii kialiŋ,
kialiŋ si tel tiŋteeŋ nɛ, ba ma jaŋ paa didii.”
28 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Ŋ ŋaa haal-la si
kɛŋ yarida kiŋkɛŋ nɛ. Wii-la ŋ síi chɛ, mi jaŋ
ŋaa piŋ.” Bua-la titia lɛ u tolo-la duori.

Yesu vaarɛ niaa yugɛ

29 Ŋii nɛ Yesu bira sii lee-la a to Galilii muga-
la diiriŋ mu. U jil peeliŋ nyuŋ a hɔŋ dimɛ.
30 Ŋii nɛ ni-daŋ kɔ u teeŋ a kɛŋ gbɛrikɛɛ ari
nyulimaa ari taŋŋaa ari nyanyal tiŋŋaa dɔŋsuŋ
a kaa kɔ bil Yesu naasiŋ lɛ. U vaarɛba. 31 Ni-
daŋ-la si na taŋŋaa di ba bul wiaa ari gbɛrikɛɛ
síi vɛŋ, ari nyulimaa siaa di ba bira suro, u
ŋaaba wu-kpuŋkpere. Ŋii nɛ ba didɛnnɛ Iziral
tiŋŋaa Wia.

Yesu pi niaa bui banɛsɛ kudiilee
Maak 8.1-10

32 Ŋii nɛ Yesu yirɛ u haritooroo a bula piba
a bul, “Mi si beŋ niaa deeŋba, nennige kɛŋmi
nɛ. Ba hɛ mi teeŋ tapulaa batori nɛ ŋla aŋ bi
kudiilee na di ba dii. Mi bi sɛi di ba viiri di

ba nɛ bi kuŋ-kala die. Di mi ŋaa ŋii, ba jaŋ
mu yiegi woŋbiiŋ lɛ.” 33 Ŋii nɛ u haritooroo
piɛsu, “Ɛɛ nɛ la jaŋ ŋaa a na kudiilee di ni-
daŋ-la kala dii giriŋ deeŋ tuɔŋ?” 34 U piɛsɛba,
“Boroboro baŋmɛɛ nɛ hɛ dimɛ?” Ba si, “Kiaa
balipɛ nɛ ari cheŋfili-biisiŋ ma mua.” 35 Ŋii
nɛ u ŋaa nialiŋ tuu hɔŋ tiŋteeŋ. 36 Ka u joŋ
boroboroba-la balipɛ ari cheŋfilie-la a lɔllɛ Wia
aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ a pi u haritooroo di ba laa
kpaa ni-daŋ-la. Ba laa kpaaba. 37 Nuu-kala dii
a vɔgɛ. Ka ba paa ku-kaaŋ-biisiŋ a su̱ siŋsiŋ
balipɛ. 38 Nialiŋ fa si dii kialiŋ, ba yi baalaa
bui banɛsɛ, ka haalaa ari haŋbiisiŋ ma hɛ dimɛ.
39 Ŋii nɛ u ta ni-daŋ-la aŋ mu juu liiŋ daboro aŋ
mu Magadaŋ tiŋteeŋ.

16

Nialiŋ chɛ di Yesu ŋaa wu-magiliŋ
Maak 8.11-13; Luuk 12.54-56

1 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa
dɔŋsuŋ kɔ Yesu teeŋ di ba magisu. Ba bula pu
duu ŋaa wu-magiliŋ di ba na a jiŋ ari u dol-la
lii Wia nɛ. 2 Ŋii nɛ u bula piba a bul, “Di wia
níi juu, ka ma na wii-muluŋ siiŋ duu fiɛsa, ma
yie bul di leriŋ jaŋ fiɛlɛ. 3 Chichuɔ-fiɛla maa,
di leriŋ nɛ bire, ma yie bul ari duonuŋ jaŋ nii.
Ma yie wuo beŋ wia nyuŋ a wuo jiŋ wii-la si
jaŋ ŋaa, ama ma bi wuo jiŋ wialiŋ síi ŋaa dunia
deeŋ lɛ lɛɛlɛ. 4 Jiniŋ niaa ŋaa ni-bɔmɔ nɛ, ba bi
Wia ka fá. Ma si di mi ŋaa wu-magiliŋ. Ai, mi
bi ŋaa. Wu-magil-la ma síi chɛ, ma bi jaŋ wuo

nau, see Wia fa si ŋaa a tigɛ Jona lɛ." Ŋii nɛ Yesu leŋba aŋ viiri.

Yesu bul wiaa a tigɛ Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa wu-bulaa lɛ

Maak 8.14-21

5 Yesu haritooro-la si juu liiŋ daboro a duoro
chol fuoŋ cholo ŋii, ba yua ba bi kudiilee koro
mu. 6 Ŋii nɛ Yesu bula piba di ba pɔ ba titia
lɛ woruŋ ari Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa,
di ba nagɛ si-buruŋ ba si joŋo hɛ boroboro lɛ
duu puɔrɛ. 7 Ŋii nɛ ba suomo bula pipi dɔŋɔ,
"La bi kudiilee koro kɔ, ŋii nɛ tii u bul wiiŋ
deeŋ." 8 Ŋii nɛ Yesu jiŋ wii-la ba síi bul a bula
piba, "Ma yarida bi yugɛ. Bɛɛ nɛ tii ma hɔnɔ
vuurɛ ari ma bi kudiilee kɛnɛ? Ma ha bi wu-
jimiŋ kɛnɛɛ? 9 Ma ha bi wiaa bubuɔŋ jiŋ? Ma
bi biina yi bua-la lɛ mi si joŋ boroboroba banɔŋ
kaa chɔgɛ a pi niaa bui banɔŋ ba dii? Ba si die
a vɔgɛ, siŋsiŋ baŋmɛɛ nɛ ma paa ku-kaanaa sṵ?
10 Aŋ ka boroboro balipɛ-la mi si kaa chɔgɛ a pi
niaa bui banɛsɛ-laa? Ku-kaanaa siŋsiŋ baŋmɛɛ
nɛ ma paa sṵ? 11 Bɛɛ nɛ ma biinɛ ari ma teeŋ
nɛ mii bul kudiilee wiaa? Má pɔ ma titia lɛ ari
Farisii tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa lɛ. Ba nagɛ si-
buruŋ nɛ." 12 Ŋii nɛ u haritooroo jiŋ ari u bi si
di ba pɔ ba titia lɛ ari si-buru-la ba si kaa hihɛ
boroboro lɛ nɛ, ama u si ba pɔ ba titia lɛ Farisii
tiŋŋaa ari Sadusii tiŋŋaa wu-bulaa lɛ nɛ.

Piita dagɛ nii-la Yesu si ŋaa

Maak 8.27-30; Luuk 9.18-21

13 Ŋii nɛ Yesu sii mu Sizariya, Filipa tiŋteeŋ.
Ŋii nɛ u piɛsɛ u haritooro-la a bul, "Kubɛɛ nɛ

niaa si di mi-na Nuhuobiine Bie ŋaa?”
14 Ŋii
nɛ ba bul, “Dɔŋsuŋ si di ŋ nɛ ŋaa Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la. Dɔŋsuŋ ma si ŋ nɛ ŋaa Ilaaja. Dɔŋsuŋ ma si ŋ ŋaa Jɛrimaya, koo nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.”
15 Ŋii nɛ Yesu
bira piɛsɛ u haritooro-la maa, “Ka ma maa, ma si mi ŋaa kubɛɛ nɛ?”
16 Ŋii nɛ Saamɔŋ Piita bul,
“Ŋ nɛ ŋaa Kirisito, Wia-la si weye Bie.”
17 Ŋii
nɛ Yesu bul, “Saamɔŋ, Jɔɔŋ bie, Wia jaŋ pɛŋ lɛ, wu-jimiŋ deeŋ u bi naga nuhuobiine nɛ piŋ. Mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ nɛ piŋ.
18 Ŋii wiaa Piita,
mi bulaa piŋ ari ŋ nagɛ buŋ nɛ. Buŋ-la nyuŋ nɛ mi jaŋ saa nialiŋ si laa mi wiaa dii dia. Suuŋ ma bi jaŋ wuo yigi dia-la lo.
19 Mi jaŋ joŋ Wia
kuorii-la boribiee piŋ. Wii-la ŋ si via dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-jaŋ maa. Wii-la ma ŋ si sɛyɛ dunia lɛ, ba ma jaŋ sɛyu Wia-jaŋ.”
20 Ŋii nɛ
Yesu bula pi u haritooro-la ari siifiɛsiŋ di ba sí bula pi nuu-kala ari u nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa.

Yesu bul u hɛɛŋ naniŋ ari u suunuŋ wiaa
Maak 8.31–9.1; Luuk 9.22-27

21 A suomi bua-la lɛ Yesu chaasa bula pi u
haritooroo a bul, “U maga di mi mu Jerusalɛm a na hɛɛŋ woruŋ J̱uu tiŋŋaa nihiasiŋ ari nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba nisiŋ lɛ. Ba jaŋ kpumi, ama mi jaŋ sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ.”
22 Ŋii nɛ Piita
kɛnu kaa suusa lii a kpiau lɛ a bul, “Wia bi jaŋ sɛi, mi Tiina. Wii-la bi jaŋ kɔ duu ŋaaŋ lɛ.”
23 Ŋii nɛ Yesu miira chaasɛ Piita a bula pu a
bul, “Sitaani, mu dimɛ! Ŋŋ chɛ ŋ nyisɛmi di mi

juu haachɛ lɛ nɛ. Wialiŋ ŋ síi bul, nuhuobiine
woŋbiiŋ nɛ. Wia woŋbiiŋ dee."
24 Ŋii nɛ u bula pi u haritooroo a bul, "Di
nuu-kala níi chɛ duu tomi, see duu via u titia
woŋbiiŋ aŋ joŋ u daa-gɛsɛɛ baasɛ tapulii-na
kala a to mi hariŋ. 25 Nii-la kala síi chɛ duu
laa u titia miisiŋ, u jaŋ joŋ u miisiŋ ta, ama nii-
la si via u miisiŋ ta a tiŋ mi wiaa, u jaŋ sɛnɛ laa
u miisiŋ. 26 Di ŋ nɛ dii dunia kala aŋ bi miisiŋ
kɛnɛ, bɛɛ kuŋ nyuurii nɛ ŋ na? Dunia deeŋ lɛ,
bɛɛ kuŋ nɛ saa ŋ jaŋ wuo kaa yɔɔ ŋ miisiŋ?
27 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi jaŋ kɔ a chaanɛ
ari mi Nyimma kuoruŋ. La di Wia tiŋdaaraa
nɛ jaŋ kɔ. Di la nɛ kɔ, Wia jaŋ ti̱ŋ nuu-kala a
magɛ ŋii u si tima. 28 Wutitii nɛ, mi bulaa pima
ari niaa dɔŋsuŋ hɛ dimɛ, ba bi jaŋ suu see di ba
na mi-na Nuhuobiine Bie di mi kɔ ari mi kuorii-
la."

17

Yesu birima
Maak 9.2-13; Luuk 9.28-36

1 Tapulaa balidu si ku bal, Yesu kɛŋ Piita ari
Jeems ari u naaŋbie Jɔɔŋ, ba duŋduŋa a kaa
mu peel-bal kubala nyuŋ. 2 Ba beŋ ba sipaaŋ
a na Yesu duu birima. U siaa kala tutul a nagɛ
wii-pɔsuŋ síi tul ŋii. U gɛnniŋ ma pullɛ a tutul.
3 Ŋii nɛ Moosis ari Ilaaja ku lii ba sipaaŋ. Ba
china bubul wiaa Yesu teeŋ. 4 Ŋii nɛ Piita bula
pi Yesu a bul, "La Tiina, u ŋaa wu-zɔŋ nɛ ari la
si hɛ daha. Di ŋ níi chɛ la jaŋ hɛ lɛŋŋɛɛ batori
daha, di ŋ kɛŋ dɔŋɔ, di Moosis ma kɛŋ dɔŋɔ,
di Ilaaja ma kɛŋ dɔŋɔ." 5 Piita ha fa síi bul

wiaa ŋii di duoŋbiliŋbaaniŋ ku tɔba, ka yiikoro
kubala lii duoŋbiliŋbaani-la tuɔŋ a bubul, “Mi
Bii-chooluŋ nɛ ŋla. Mi tuɔŋ tɔrɛ u nyuŋ. Má
jegile nii u teeŋ.” 6 Yesu haritooro-la si nii nii-
la yiikoro, fawulluŋ kɛŋba, ba tuu tel tiŋteeŋ.
7 Ŋii nɛ Yesu kɔ ba teeŋ a digiba aŋ bula piba
di ba sii aŋ sí fawulluŋ fá. 8 Ba si sie, ba beŋ,
ba bi nuu-kala na see Yesu duŋduŋa.

9 Ba si lii peel-la nyuŋ ku tuu, Yesu bula piba
a bul, “Mi bi chɛ di ma bul wii-la ma si naa
a pi nuu-kala, see tapulii-la mi-na Nuhuobiine
Bie si sii suuŋ lɛ.” 10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la
piɛsu a bul, “Bɛɛ nɛ tii Wia teniŋ kerichiba bul
di Ilaaja nɛ laa sipaaŋ, aŋ ka di Wia Bie-na kɔ?”
11 Ŋii nɛ Yesu bul, “Wutitii, Ilaaja jaŋ sɛnɛ laa
sipaaŋ kɔ a kɛŋ kuŋ-kala wasa bil. 12 Ama mi
bulaa pima ari Ilaaja paala kɔ nɛ, ama niaa bi
wuo jimu. Ba ŋaau ŋii kala ba síi chɛ. Ŋii titia
nɛ ba ma jaŋ dɔgisɛ mi-na Nuhuobiine Bie.”
13 Ŋii nɛ u haritooro-la jiŋ ari Jɔɔŋ Wia lii-foori-
la wiaa nɛ u bul ŋii.

Yesu kiri jiŋ-bɔŋ bie lɛ
Maak 9.14-29; Luuk 9.37-43

14 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo batori-la sii lii
peel-la nyuŋ a ku tuu ni-daŋ-la teeŋ. Di baal
kubala kɔ Yesu teeŋ a kpirimi u sipaaŋ 15 aŋ
bula pu a bul, “Mi Tiina, fá mi bie nennige,
uu tel kpuŋkpusuŋ nɛ. Nyanyalii-la kɛnu nɛ
woruŋ, u yie titel nyiniŋ koo liiŋ lɛ. 16 Mi
kɛnu kaa kɔ ŋ haritooroo teeŋ, ama ba bi wuo
vaaru.” 17 Ŋii nɛ Yesu bul, “Ma lɛɛlɛ niaa
deeŋba, ma bi yarida kɛnɛ, ma ŋaa ni-bɔmɔ nɛ.

Ɛɛ nɛ mi jaŋ nyalimɛ a dieni ma teeŋ?" Ŋii nɛ u
bula pi baal-la duu kɛŋ u bile kɔ u teeŋ. 18 Ŋii
nɛ Yesu bul jiŋ-bɔŋ-la lɛ duu lii bile lɛ. Ŋii nɛ u
lii. Bile guu duori. 19 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la
kɔ u teeŋ a luɔra piɛsu a bul, "Bɛɛ nɛ tii la-na
bi jiŋ-bɔŋ-la wuo kiri?" 20 Ŋii nɛ Yesu bula piba
a bul, "Ma yarida bi yugɛ, ŋii nɛ tii. Wutitii, mi
bulaa pima, di ma yarida nɛ fa magɛ kuŋ biiŋ
ba síi yirɛ masitad, ma fa jaŋ wuo bul peeliŋ
lɛ duu sii daha a mu sɛmɛ dɔŋɔ. U jaŋ sii mu.
Wii-kala tuo ma fa bi jaŋ wuo ŋaa. [21 Ama
Wia bi jaŋ pima doluŋ di ma wuo kikiri jiŋ-yiri
deeŋba, see ma vɔɔ niiŋ aŋ pɛ chuchuɔlɛ Wia.]"

Yesu bira bul u suuŋ wiaa
Maak 9.30-32; Luuk 9.43-45

22 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo kala ku hilimi
Galilii lɛ. Ŋii nɛ u bula piba di ba jaŋ kɛŋ u-na
Nuhuobiine Bie a hɛ niaa nisiŋ lɛ 23 di ba kpuu,
ama u hariŋ lɛ u jaŋ sii suuŋ lɛ tapulaa batori
chɛɛŋ a kɛŋ miisiŋ. Yesu si bul ŋii, u haritooroo
tuɔŋ chei.

Wia-dia time

24 Yesu ari u haritooroo si kɔ Kapɛnam, nialiŋ
síi laa Wia-dia time kɔ Piita teeŋ a piɛsu a bul,
"Ma kuhiaŋ ka ti̱ŋ Wia-dia time nɛɛ?" 25 Ŋii nɛ
Piita bul duu ti̱ŋ nɛ. Piita si bul ŋii aŋ miira
juu dia, Yesu laa sipaaŋ a piɛsu a bul, "Kubɛɛ
nɛ ti̱ŋ moribiee koo laŋpoo a pipi dunia deeŋ
kuoroo? U taŋ-la niaa koo nuhuɔraa nɛɛ? Bɛɛ
nɛ ŋ biinɛ?" 26 Ŋii nɛ Piita bul di nuhuɔraa
nɛ. Yesu bira bul, "Ŋii-na u taŋ-la niaa bi kuŋ-
kala ti̱ŋ. 27 Ama la-na bi chɛ di la maasɛ niaa

deeŋba, ŋii wiaa kɛŋ gbiaŋ tuu hɛ fuoŋ lɛ a kɛsɛ cheŋfilee. Gbiaŋ-la si kɛŋ cheŋfili-buŋbuŋ-la, kɛŋ u niiŋ suri. Ŋ jaŋ na moribiiŋ u niiŋ lɛ. Joŋ moribie-la a ti̱ŋ ma ari mi nyuŋ time.”

18

Yesu dagɛ nii-la si yuga Wia kuorii-la tuɔŋ
Maak 9.33-37; Luuk 9.46-48

1 Yesu si bul ŋii a pi Piita dɛrɛ, u haritooroo
kɔ u teeŋ a ku piɛsu a bul, “La tuɔŋ kubɛɛ nɛ
kii u dɔŋɔ tiina Wia kuorii-la tuɔŋ?” 2 Ŋii nɛ
Yesu yirɛ bii-bie kubala a kii ba tutuɔbaaniŋ
3 aŋ bula piba a bul, “Wutitii nɛ mi bulaa pima,
see di ma kɛŋ ma titia muuri a nagɛ haŋbiisiŋ,
di ŋii dee, ma bi jaŋ wuo juu Wia kuorii-la tuɔŋ.
4 Nii-la si kɛŋ u titia muuri a nagɛ haŋbie, u nɛ
ŋaa ma tuɔŋ kuhiaŋ Wia kuorii-la tuɔŋ. 5 Di
nuu nɛ kɛŋ bii-bie dɔŋɔ woruŋ a tiŋ mi wiaa,
mi nɛ u kɛŋ woruŋ ŋii.

Yesu bul wiaa a tigɛ niaa si jaŋ leŋ di niaa juu haachɛ lɛ
Maak 9.42-48; Luuk 17.1-2

6 Nii-la kala si na haŋbiisi-la síi tomi dɔŋɔ a
nyisu duu ŋaa wu-bɔmuŋ, u maga di ba joŋ
nɔmuŋ a vɔɔ laalɛ u baŋŋa lɛ a joŋu yuo hɛ
muga tuɔŋ uu nyua liiŋ u suu. Di ba nɛ ŋaa
ŋii, u nɛ jaŋ kpia u si weye.

7 U jaŋ lɔrɛ pi nialiŋ si jaŋ ŋaa di niaa juu
haachɛ lɛ. U maga di wialiŋ ku bal. Ama nii-la
si ŋaa ba juu haachɛ lɛ, u jaŋ na hɛɛŋ. 8 Di ŋ
nisiŋ koo ŋ naaŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ

lɛ, kere ta. Ŋ si juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari naa-
kuuŋ koo na-kuuŋ, u nɛ kpia ŋ si jaŋ kɛŋ na-
pilimee koo naa-pilimee a juu Wia nyiniŋ. 9 Di
ŋ siiŋ níi chɛ duu kɛniŋ hɛ haachɛ lɛ, liisa ta.
Ŋ si jaŋ juu Wia kuorii-la tuɔŋ ari sii-togo, u
nɛ kpia ba si joŋuŋ yuo hɛ Wia nyiniŋ ari sii-
pilimee."

Yesu magɛ namaga a mu tigɛ pie-lɛliŋ lɛ
Luuk 15.3-7

10 Ŋii nɛ Yesu bira si, "Má fiɛlɛ di ma sí
haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ-kala kaa gbesi. Mi bulaa
pima di Wia ta u tiŋdaaraa nɛ di ba bibeŋba.
Ba hɛ Wia-jaŋ bua-na kala lɛ, mi Nyimma si hɛ
lee-la.[11 Mi-na Nuhuobiine Bie kɔ di mi chɛ a
laa nialiŋ si lɛlɛ nɛ a ta."]

12 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a bul, "Nuu nɛ fa
hɛ dimɛ a kɛŋ piesee zɔlɔ, ŋii nɛ ba tuɔŋ dɔŋɔ
lɛl." Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ, "Ɛɛ nɛ ma biinɛ ari u jaŋ
ŋaa? U bi jaŋ leŋ piesee mahiŋ banɛsɛ ari fii ari
nibi-la a ta peelee nyuŋ aŋ lii gɔllɔ chichɛ pie-
lɛlii-laa? 13 Duu nɛ nau, mi jaŋ bula pima ari
u tuɔŋ jaŋ tɔrɛ u pie-bala-la nyuŋ a kii piesee
mahiŋ banɛsɛ ari fii ari nibi-la si bi lɛlɛ. 14 Ŋii
titia nɛ saa mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ bi chɛ di
haŋbiisiŋ deeŋba kuŋ lɛl."

Yesu dagɛ ŋii la si jaŋ ŋaa di la naaŋbie nɛ
ŋaa wii a cheila lɛ

15 Ŋii nɛ Yesu si, "Di ŋ naaŋbie nɛ ŋaa wii
cheiŋ lɛ, mu a bula pu wii-la u si ŋaa chei, ama
ŋaa ŋii ma duu duŋduŋa balia pɛgɛ. Di u nɛ
jegile nii wii-la ŋ síi bul, ma di ŋ naaŋbie bira
sima nɛ. 16 Ama duu nɛ bi jegile nii ŋ teeŋ, kɛŋ

nuu dɔŋ koo niaa balia pɛ ŋ titia lɛ di ma mu
u teeŋ a bul wii-la u si ŋaa chei duu wasɛ. Ŋ
si ŋaa ŋii, ŋ jaŋ kɛŋ niaa di ba ŋaa ŋ daŋsia.
17 Ama di u nɛ via duu jegile nii ma teeŋ, ŋ-na
bul wii-la pi nialiŋ kala si laa Yesu wiaa dii aa
hilimi. Duu nɛ via duu jegile nii ba teeŋ maa,
dɔgisu ari ŋ buu jiŋ a nagɛ nii-la si bi Wia jiŋ
koo a nagɛ laŋpoo lilaaru nɛ.

Ŋ si via wii-la ari ŋ si sɛi wii-la

18 Wutitii nɛ, mi bulaa pima ari wii-la ma si
via dunia lɛ, ba jaŋ viau Wia-jaŋ maa. Wii-la
ma ŋ si sɛi dunia lɛ, ba ma jaŋ sɛyu Wia-jaŋ.
19 Mi jaŋ wasa bula pima ari ma niaa balia
nɛ hɛ dimɛ a kɛŋ nii-bala a chuchuɔlɛ Wia a
chichɛ kuŋ, mi Nyimma si hɛ Wia-jaŋ, u jaŋ
joŋo pima. 20 Lee-la niaa balia koo batori si
hilime mi doluŋ lɛ, mi jaŋ hɛ ba teeŋ."

Tiŋtinni-la si bi chimiŋ joŋo chɛ u dɔŋɔ tiina

21 Ŋii nɛ Piita kɔ Yesu teeŋ a piɛsu a bul, "Mi
Tiina, di mi naaŋbie nɛ ŋaa wii a cheimi lɛ,
naaŋsiiŋ buŋmɛɛ nɛ mi jaŋ joŋo chɛu? Mi joŋo
chɛu naaŋsiiŋ bulipɛ koo?" 22 Ŋii nɛ Yesu bira
bul, "Ai, naaŋsiiŋ bulipɛ duŋduŋa dee. Joŋo
chɛu naaŋsiiŋ mahiŋ batori ari fii leree bulipɛ."
23 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a kɛŋ Wia kuorii-
la a kaa mimagisɛ kuoro ari u tiŋtinnaa a bul,
"Kuoru kubala nɛ sie a chichɛ duu piɛsɛ u
tiŋtinnaa u chiŋŋaa. 24 U si suomo duu piɛsɛ,
ba kɛŋ u tiŋtinna dɔŋɔ kɔ u teeŋ. U dii u chimiŋ
siidi bui bui bui nɛ. 25 U bi wuo ti̱ŋ. Ŋii nɛ
u kuhiaŋ-la bul di ba kɛnu ari u haala ari u
biiriŋ ari kialiŋ kala u si kɛnɛ a kaa mu yallɛ

a ti̱ŋ chiŋ-la bua lɛ. 26 Ŋii nɛ tiŋtinni-la tuu
kpirimi u naadusuŋ nyuŋ a sulu, ‘Mi kuhiaŋ,
ŋaa kenyiri. Mi jaŋ ti̱ŋ ŋ chimiŋ kala.’ 27 U
kuhiaŋ-la fáu nisusuŋ woruŋ a joŋ chiŋ-la chɛu
a ŋaa u mu. 28 Ŋii nɛ chiŋ tiina-la kuoru-la si
joŋ chiŋ-la chɛu, u lii a ma na u tiŋtinni dɔŋɔ
tiina si dii u chimiŋ siidi bui. U kɛŋ u gɛriŋ
baŋŋa lɛ a bul duu ti̱ŋ u chimiŋ. 29 U tiŋtinni-
dɔŋ-la ma tuu kpirimi u naadusuŋ nyuŋ a sulu
a bul, ‘Ŋaa kenyiri, mi jaŋ ti̱miŋ.’ 30 U via aŋ
kɛnu mu tɔ dia, aŋ bul see duu ti̱ŋ chiŋ-la. 31 U
tiŋtinni-dɔŋsuŋ si na wii-la u si ŋaa, ba tuɔŋ
kala chei. Ba mu bula pi ba kuhiaŋ wii-la kala
si ŋaa. 32 Ŋii nɛ kuoru-la yiru a piɛsu a bul, ‘Ŋ-
na tiŋtinna deeŋ, ŋ ŋaa ni-bɔŋ nɛ. Ŋ si sulmi,
mi joŋ chiŋ-la kala ŋ si die a chɛŋ nɛ. 33 Bɛɛ
nɛ tii ŋ-na bi wuo fá ŋ dɔŋɔ tiina-la nennige ari
mi si fáŋ nennige ŋii?’ 34 Kuoru-la na baaniŋ
woruŋ u nyuŋ a ŋaa ba kɛnu tɔ dia see duu ti̱ŋ
chiŋ-la kala.” 35 Ŋii nɛ Yesu si, “Di ma bi sɛi di
ma joŋ ma dɔŋsuŋ tiŋŋaa haachɛba chɛba ari
ma tuɔŋ kala, mi Nyimma Wia si hɛ Wia-jaŋ lɛ
ma jaŋ dɔgisɛma ŋii.”

19

Yesu dagɛ niaa di ba sí ba haalaa via
Maak 10.1-12

1 Yesu si bul wiaa deeŋba dɛrɛ, u lii Galilii
tiŋteeŋ a mu Judiya tiŋteeŋ a chol Jɔɔdaŋ fuo-
la. 2 Ni-daŋ bira to u hariŋ. Ŋii nɛ u vaarɛ
nialiŋ síi wiilu dimɛ.

3 Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa dɔŋsuŋ ma sii kɔ u
teeŋ a chichɛ di ba magisu a piɛsu a bul, “Di
ŋ kɛŋ wii a tigɛ ŋ haala lɛ a chichɛ ŋ viau, u
kɛŋ woŋbii nɛɛ?” 4 Yesu miira piɛsɛba, “Ma
bi karima ari bua-la lɛ Wia si bugumo ŋaa
dunia, nialiŋ u si ŋaa, ba fa ŋaa baal ari haal
nɛɛ?” 5 Yesu bira si, “Ŋii nɛ tii baal-la jaŋ leŋ u
nyimma ari u naaŋ dia aŋ ka ba di u haala mɛrɛ
dɔŋɔ lɛ. Niaa deeŋba balia jaŋ kɛŋ chal-bala.
6 Ba bira bi jaŋ ŋaa niaa balia, see kubala.
Nialiŋ saa Wia si kaa mɛrɛ dɔŋɔ lɛ, u bi maga
di nuhuobiine kɛŋba pɔrɛ dɔŋɔ lɛ.” 7 Ŋii nɛ u
haritooro-la bira piɛsu wiiŋ deeŋ a bul, “Bɛɛ
nɛ tii saa Moosis fa si di baala níi chɛ u via u
haala, duu laa sipaaŋ a ŋmuŋsɛ teniŋ a pi haal-
la aŋ-na viau?” 8 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a
bul, “Ma tuɔŋ dolie. Ŋii nɛ tii Moosis fa sɛi di
ma via ma haalaa. Ama dunia di-suomuŋ, ba
fa bi ŋii ŋaa. 9 Mi bulaa pima, baala-na kala si
via u haala aŋ bira jaa dɔŋɔ, u tiina juu haal-la
haachɛ lɛ nɛ, see di haal-la ka ŋaa ha-chɔruŋ
wu-ŋaalaa.”

10 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la bula pu ari ŋii-na
nɛ hɛ dimɛ, u bi maga di nuu jaa haal. 11 Ŋii
nɛ Yesu miira bula piba a bul, “Wiiŋ deeŋ bi
naga ari nuu-kala jaŋ wuo ŋaa. Nialiŋ Wia si
joŋ doluŋ pa, ba duŋduŋa nɛ jaŋ wuo ŋaa ŋii.
12 Wii-la si tii baalaa bi haalaa ka jaa, ba yuga
nɛ. Ba lul dɔŋsuŋ, ba paala bi haalaa wuo piŋ.
Dɔŋsuŋ ma, nuhuobiinee nɛ ŋaaba ŋii, dɔŋsuŋ
ma bi haalaa jaa a tiŋ Wia kuorii-la wiaa. Nii-la
si jaŋ wuo laa wiiŋ deeŋ dii, u sɛi.”

Yesu joŋ nisiŋ daŋ haŋbiisiŋ lɛ
Maak 10.13-16; Luuk 18.15-17

13 Ŋii nɛ niaa sii kɔ Yesu teeŋ a kɛŋ ba
haŋbiisiŋ kaa kɔ duu joŋ u nisiŋ daŋba lɛ a
chuɔlɛ Wia piba. Ŋii nɛ u haritooro-la kpiaba
lɛ. 14 Yesu si na ŋii, u bula piba a bul, “Má leŋ
di haŋbiisi-la kɔ mi teeŋ. Ma síba kiru! Niaa
deeŋba yiri nɛ hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ.” 15 Ŋii nɛ
u joŋ u nisiŋ daŋba lɛ aŋ viiri.

Ku-kɛnni-la kɔ Yesu teeŋ
Maak 10.17-31; Luuk 18.18-30

16 Baal kubala nɛ ma sie a kɔ Yesu teeŋ. Baal-
la kɛŋ kiaa kiŋkɛŋ. Ŋii nɛ u piɛsɛ Yesu a bul,
“Mi kuhiaŋ, wu-zɔŋ bɛɛ nɛ mi jaŋ ŋaa a kɛŋ
miisi-la si bi dɛrɛ?” 17 Ŋii nɛ Yesu piɛsu a bul,
“Bɛɛ nɛ tii ŋ piɛsɛmi wu-zɔmɔ-la ŋ si jaŋ ŋiŋaa
wiaa? Ni-bala duŋduŋa nɛ zɔmɔ. Di ŋ níi chɛ
di ŋ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ, tuto wialiŋ Wia si
leŋe ba ŋmuŋsa bil di maa to.” 18 Ŋii nɛ baal-
la piɛsu, “Wu-bɛɛba nɛ?” Ŋii nɛ Yesu si, “Sí
niaa kpu, sí ŋ dɔŋɔ tiina haala chɛ, sí gaa, di
ŋ ŋaa daŋsia wii lɛ, sí wiaa nyia pɛ. 19 Fifá ŋ
nyimma ari ŋ naaŋ, a cho ŋ dɔŋɔ tiina ari ŋ si
cho ŋ titia ŋii.” 20 Ŋii nɛ baal-la bula pi Yesu,
“Mi kuhiaŋ, mi to wiaa deeŋba kala nɛ. Bɛɛ nɛ
saa ka?” 21 Ŋii nɛ Yesu bula pu, “Di ŋ níi chɛ
ŋ ŋaa ni-zɔŋ a sí wii-kala kɛŋ, joŋ ŋ kiaa kala
yallɛ a joŋ moribie-la a pi summoo aŋ ku tomi.
Ŋ nɛ ŋaa ŋii, ŋ jaŋ kɛŋ kiaa Wia-jaŋ lɛ.” 22 Yesu
si bul ŋii, baal-la tuɔŋ chei, u sii viiri, bɛɛ wiaa
u kɛŋ kiaa nɛ woruŋ.

23 Ŋii nɛ Yesu bula pi u haritooro-la a bul,
“Wutitii, mi bulaa pima, u ŋaa wu-duo nɛ ari
nii-la si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu Wia kuorii-
la tuɔŋ. 24 Mi bira bulaa pima, u bi hɛi ari
buŋtaŋŋa si jaŋ wuo to gɛri-hɛmiŋ buɔŋ lii ari
u si hɛyɛ ŋii nii-la si kɛŋ kiaa si jaŋ wuo juu
Wia kuorii-la tuɔŋ.” 25 U haritooro-la si nii
wiaa deeŋba, ba faasa hiriki a piɛsɛ Yesu a bul,
“U nɛ nagɛ ŋii, kubɛɛ nɛ saa Wia jaŋ laa ta?”
26 Yesu miira beŋba aŋ bul, “Wii-la si jaŋ kperi
nuhuobiine, u bi Wia wuo kperi. Wia wuo wii-
kala ŋaa nɛ.” 27 Ŋii nɛ Piita bula pu a bul, “Na,
la-na leŋ la kuŋ-kala nɛ aŋ tuto ŋ hariŋ. Bɛɛ
nɛ saa la jaŋ na?” 28 Ŋii nɛ Yesu bula pi u
haritooro-la a bul, “Wutitii nɛ mi bulaa pima, di
dunia falii-la nɛ yie, mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ
hɔŋ mi kuori-kpasa nyuŋ Wia pulumuŋ tuɔŋ.
Bua-la lɛ, ma haritooro-la fii ari balia-la si to
mi hariŋ, ma ma jaŋ hɔŋ kuori-kpasinniŋ fii
ari balia nyuŋ a bibeŋ Iziral ta-geŋtisiŋ fii ari
balia-la a dii ba sariya. 29 Bira nii-la kala si leŋ
u diisiŋ koo u naaŋbiiriŋ koo u nyimma koo u
naaŋ koo u biiriŋ koo u bagisiŋ a tiŋ mi wiaa, u
tiina jaŋ bira na kiaa deeŋba naaŋsiiŋ zɔlɔ aŋ
pɛ kɛŋ miisi-la si bi dɛrɛ. 30 Ama kuhiasiŋ yuga
si jaŋ birimɛ haŋbiisiŋ. Haŋbiisiŋ ma yuga si
jaŋ birimɛ kuhiasiŋ.”

20

Yesu magɛ namaga a tigɛ baga tiŋtinnaa lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a piba a bul
di Wia kuorii-la nagɛ baal kubala si kɛŋ u baga
nɛ chichuɔ-fiɛla. U lii chichɛ niaa di ba mu pɛrɛ

u baga-la lɛ. [2] Ba sɛi ari ba jaŋ mu pɛrɛ, ka u
ti̠ŋba chɛ-bala time. Ŋii nɛ u leŋ ba mu u baga-
la pipɛrɛ. [3] U ku magɛ kerifi nibi, u bira lii a
na niaa dɔŋsuŋ di ba chiŋ yɔbɔ tuɔŋ pɛi. Ba bi
tiŋtimii kala ka tiŋ. [4] Ŋii nɛ u bula piba di ba
ma mu a pɛrɛ u baga-la lɛ, ka di u ti̠ŋba, duu
jaŋ piba ŋii kala si maga. Ŋii nɛ ba ma mu.
[5] Kerifi fii ari balia yi, u bira lii a na niaa dɔŋsuŋ
a ŋaa ba ma mu u baga-la. U bira lii kerifi
batori bua-la lɛ a bira na niaa dɔŋsuŋ a ŋaa
ba ma mu u baga-la. [6] U bira ku kpagɛ kerifi
banɔŋ, u bira lii yɔbɔ tuɔŋ a na niaa dɔŋsuŋ ma
di ba ha chiŋ dimɛ. Ŋii nɛ u piɛsɛba, "Bɛɛ nɛ
tii ma chiŋ daha pɛi chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala,
ma bi tiŋtimii kala ka tiŋ?" [7] Ŋii nɛ ba bula pu
ari ba bi tiŋtiŋŋaa na di ba tiŋ. Ŋii nɛ u bula
piba di ba ma mu a tiŋ u baga lɛ. Ba ma mu.
[8] Didaaniŋ si yie, ŋii nɛ baga-la tiina yirɛ nii-la
síi beŋ u baga-la duu yirɛ nialiŋ si tiŋ u baga-
la lɛ a ti̠ŋba, duu suomi nialiŋ si to hariŋ mu
baga-la a ti̠ŋba aŋ-na mu yi nialiŋ si laa sipaaŋ
mu baga-la. [9] Nialiŋ si to hariŋ mu baga-la, u
ti̠ŋba chɛ-bala time. [10] Ŋii nɛ u si, ka nialiŋ si
laa sipaaŋ mu baga-la, di ba ku laa ba time. Ba
fa biina ari ba jaŋ laa kii haritooro-la, ama ba
ti̠ŋba ma magɛ ŋii nɛ. [11] Ba ma laa moribie-la
aŋ gugurimɛ wiaa nii-la baga-la lɛ ba si pɛrɛ
teeŋ. [12] Ŋii nɛ ba bula pu a bul, "Niaa deeŋba
si to hariŋ kɔ, ba tiŋ hawa kubala duŋduŋ nɛ,
aŋ ka la-na tiŋ chichuɔŋ ari wiihɛyɛ kala, aŋ ka
ŋ ti̠ŋla kala maga dɔŋɔ." [13] Ŋii nɛ baga-la tiina
bula pi ba dɔŋɔ a bul, "Jegile nii, mi bima gura.
Ma sɛyɛ ari ma jaŋ tiŋ di wia juu nɛ aŋ laa chɛ-

bala time. 14 Má laa ma moribiee a viiri. Mii
chɛ di mi ti̠ŋ baalaa deeŋba si to hariŋ kɔ ŋii
titia mi si ti̠ŋma nɛ. 15 Mi bi woŋbiiŋ kɛnɛ di
mi kɛŋ mi moribiee ti̠ŋ mi tuɔtɔrɛ wiaa? Koo
ma yaraa bieru a tiŋ mi si kɛŋ zile wiaa nɛɛ?”
16 Ŋii nɛ Yesu bula dɛrɛ, “Kuhiasiŋ jaŋ birimɛ
haŋbiisiŋ, haŋbiisiŋ ma jaŋ birimɛ kuhiasiŋ.”

Yesu bul u suuŋ wiaa
Maak 10.32-34; Luuk 18.31-34

17 Yesu si bul ŋii di ba hɛ woŋbiiŋ lɛ nɛ aa
mu Jerusalɛm. Ŋii nɛ u kɛŋ u haritooroo fii ari
balia duŋduŋa a suusa lii a bula piba woŋbiiŋ
lɛ, 18 “Má jegili mi teeŋ. Laa mu Jerusalɛm nɛ.
Di la nɛ yi dimɛ, ba jaŋ kɛŋ mi-na Nuhuobiine
Bie a kaa mu pi nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari Wia teniŋ kerichiba. Ba jaŋ dii mi
sariya a ŋaa di ba kpumi 19 aŋ kɛŋmi kaa mu
hɛ nialiŋ si bi Ju̠u tiŋŋaa ŋaa nisiŋ lɛ. Ba jaŋ
mɔŋmi. Ba jaŋ viirɛmi maa aŋ kpaasɛmi mɛrɛ
daa-gɛsɛɛ nyuŋ, ka di mi sii suuŋ lɛ tapulaa
batori chɛɛŋ.”

Zɛbidii haala sul Yesu a chichɛ di-hɔnuŋ duu pi u biiriŋ balia
Maak 10.35-45

20 Ŋii nɛ Zɛbidii haala kɛŋ u biiriŋ balia kɔ
Yesu teeŋ a kpirimi u sipaaŋ aŋ sulu duu pɛu
lɛ. 21 Ŋii nɛ Yesu piɛsu, “Wu-bɛɛ nɛ ŋŋ chɛ di mi
ŋaa piŋ?” Ŋii nɛ u bul, “Ŋ si jaŋ dii Wia kuorii-
la a hɔŋ ŋ kuori-kpasa nyuŋ, leŋ di mi biiriŋ
balia ŋaa ŋ bubuɔŋ huhɔnnɔɔ, di dɔŋɔ hɔŋ ŋ
na-diiŋ, di dɔŋɔ ma hɔŋ ŋ na-gua.” 22 Ŋii nɛ
Yesu bula pi u biiriŋ a bul, “Ma bi jiŋ ku-la ma

síi chɛ. Ma jaŋ wuo nyalima na hɛɛ-la mi si jaŋ
na? Ma jaŋ wuo fo Wii-chuɔlɛ liiŋ ari ba si jaŋ
fomi ŋii, koo?" Ba si, "Oo, la jaŋ wuo." 23 Ŋii
nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii nɛ ma bul.
Hɛɛ-la mi si jaŋ na, u-na ma ma jaŋ na. Ama
mi na-diiŋ ari mi na-gua huhɔnnɔ-la, mi dee bi
jaŋ tuɔsɛba. Wia nɛ jaŋ liisɛba di ba hɔŋ dimɛ."
24 Yesu haritooroo fii-la si nii Jeems ari Jɔɔŋ si
bul wii-la, ba na baaniŋ ba nyuŋ. 25 Ŋii nɛ Yesu
yirɛ u haritooroo kala. Ba mu u teeŋ. U bula
piba a bul, "Ma jiŋ nialiŋ si bi J̱uu tiŋŋaa ŋaa,
ba hɔŋ niaa nyuŋ nɛ. Ba kuhiasiŋ ma kɛŋba
doluŋ. 26 Ama u bi maga di ma ŋiŋaa ŋii. Ma
tuɔŋ nii-la síi chɛ u ŋaa ma kuhiaŋ, u maga duu
nɛ tiŋ tiŋtiŋŋaa pipima. 27 Ma tuɔŋ nii-la ma síi
chɛ u ŋaa ma tuɔŋ kuoro, u maga duu nɛ ŋaa
ma tuɔŋ yomo. 28 Mi-na Nuhuobiine Bie, mi bi
kɔ di mi chɛ niaa di ba tima pimi, mi kɔ di mi-
na tima piba nɛ a suu a laa niaa miisaa yugɛ ta
a piba."

Yesu vaarɛ nyulimaa balia
Maak 10.26-52; Luuk 18.35-43

29 Yesu ari u haritooroo si lii Jɛrikɔ lɛ, ni-
daŋ nɛ to ba hariŋ. 30 Di nyulimaa balia hɔŋ
woŋbiiŋ niiŋ a nii di Yesu níi bal. Ŋii nɛ ba
faasa yirɛ a bula pu a bul, "Yesu, Devit nihii,
fála nennige." 31 Ŋii nɛ ni-daŋ-la kpiaba lɛ di
ba kɛŋ goŋ. Ama ba faasa yirɛ a kii ŋii a bul,
"La Tiina, Devit nihii, fála nennige." 32 Ŋii nɛ
Yesu chiŋ aŋ yirɛba a piɛsɛba, "Bɛɛ kuŋ nɛ ma
chɛ mi ŋaa pima?" 33 Ŋii nɛ ba bul, "La Tiina,
laa chɛ di ŋ suri la siaa nɛ." 34 Ŋii nɛ Yesu fába

nennige a digi ba siaa lɛ. Ba siaa guu suri, ba tuto u hariŋ.

21

Yesu juu Jerusalɛm

Maak 11.1-11; Luuk 19.28-40; Jɔɔŋ 12.12-19

1 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo sii mu
Jerusalɛm. Ba ku yi Bɛtifagi a ku yi peel kubala
baa yirɛ Oliv. Ŋii nɛ Yesu liisɛ u haritooroo
balia a tiŋba a bula piba a bul, "Má mu taŋ-
la si hɛ ma sipaaŋ. 2 Di ma nɛ mua, ma jaŋ na
kakumo ari u bie di ba vɔbɔ a kii. Má puri a
kaa kɔ pimi. 3 Di nuu nɛ piɛsɛma, má bula pu
ari ma Tiina níi chɛ. U jaŋ leŋ di ma kaa kɔ
lima." 4 Wiiŋ deeŋ ŋaa di wii-la nii-la fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii nɛ.
5 U fa si,

"Má bulaa pi Zaayɔŋ niaa
di ba bee na, di ba kuoro níi kɔ ba teeŋ.
U kɛŋ u titia muuri nɛ a jil kakumo
a bira jil kakumo bie."

6 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la mu a ŋaa wii-la Yesu
si bula piba di ba ŋaa. 7 Ba kɛŋ kakumo-la ari
u bie kaa kɔ a joŋ ba gɛnniŋ daŋ kakumo-la
ari u bie nyuŋ, Yesu jil. 8 Ni-daŋ-la jesiŋ joŋ
ba gɛnniŋ a jɛrɛ woŋbiiŋ lɛ, ka dɔŋsuŋ ma keri
pipaariŋ a ma kaa jɛrɛ woŋbiiŋ lɛ. 9 Ni-daŋ-la
si laa Yesu sipaaŋ ari nialiŋ síi to u hariŋ suomo
ŋiŋaa goŋ a bul, "Tabarikala Devit nihiŋ! Wia
jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina doluŋ lɛ. Má leŋ di la
dɛnnɛ Wia!" 10 Yesu si muu juu Jerusalɛm, taŋ-
la kala zigili. Ŋii nɛ niaa piɛsɛ a bul, "Kubɛɛ nɛ

ŋla?” 11 Ŋii nɛ ni-daŋ-la bul, “Yesu si lii Nazarɛt
si hɛ Galilii tiŋteeŋ lɛ, nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, u nɛ ŋii.”

Yesu juu Wia-dia
Maak 11.15-19; Luuk 19.45-48; Jɔɔŋ 2.13-22

12 Ŋii nɛ Yesu juu Wia-dia. Nialiŋ dɔŋsuŋ
hɛ dimɛ a yiyallɛ kiaa, dɔŋsuŋ ma yuyɔɔ kiaa.
Yesu kiriba kala ta ba lii. Baalaa ma hɛ dimɛ
a yiyɛrɛ moribiee. Yesu ŋmoo ba teebulba lo.
Baalaa dɔŋsuŋ ma yallɛ kokosuŋ. U ŋmoo ba
ma kpasinniŋ a lo. 13 Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Ba ŋmuŋsa di Wia si, u dia jaŋ ŋaa lee-la
niaa si jaŋ chuchuɔlɛ Wia, aŋ ka ma-na miira
kaa birimɛ gaari-dia.”

14 Ŋii nɛ nyulimaa ari gbegisiŋ kɔ Yesu teeŋ
Wia-dia lɛ. U vaarɛba. 15 Ama nialiŋ si
kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba si na wu-magila-la u síi ŋaa a bira
na haŋbiisiŋ síi ŋaa goŋ ŋii Wia-dia lɛ, ba na
baaniŋ. Haŋbiisi-la fa yirɛ, “Tabarikala Devit
nihiŋ.” 16 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
ari Wia teniŋ kerichiba piɛsɛ Yesu a bul, “Ŋ
nii wialiŋ ba síi bul nɛɛ?” Yesu bul, “Mi nia
nɛ.” Ŋii nɛ Yesu ma piɛsɛba, “Ma bi Wia teniŋ
karimaa? Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ a bul,

‘Wia jaŋ leŋ di bii-mulluŋ didɛnnɛ Wia.’ ”

17 Ŋii nɛ Yesu leŋba aŋ sii mu Bɛtani a chua
dimɛ.

Yesu kaliba hɛ tutogo lɛ
Maak 11.12-14, 20-24

[18] Taŋ si pula, Yesu miira mu Jerusalɛm. U síi
mu, losuŋ kɛnu woŋbiiŋ lɛ. [19] U na tutogo duu
chiŋ u sipaaŋ woŋbiiŋ niiŋ. U mu yi tutogo-la
bubuɔŋ a wula beŋ di nɛnɛɛ tuo, see pipaariŋ.
Ŋii nɛ u bul tia-la lɛ a bul, “A lii jiniŋ a kaa
mumu, ŋ bira bi jaŋ nɛŋ.” Tia-la guu suu.
[20] U haritooroo si na wiiŋ deeŋ, u ŋaaba wu-
kpuŋkpere. Ba pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Ɛɛ nɛ tia-la
guu suu lima ŋii?” [21] Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Wutitii nɛ mi bulaa pima, di ma nɛ kɛŋ
yarida a bi tuɔsaa balia kɛnɛ, ma ma jaŋ wuo
ŋaa wii-la si ŋaa tutogo-la lɛ. Ŋla ma duŋduŋa
dee, ama ma jaŋ wuo paala bul peeliŋ deeŋ lɛ
duu sii a mu tel muga tuɔŋ. U jaŋ ŋaa pima.
[22] Kialiŋ-na kala ma si chuɔlɛ Wia a susul, di
ma nɛ kɛŋ yarida, ma jaŋ naba.”

Niaa piɛsɛ Yesu u doluŋ wiaa
Maak 11.27-33; Luuk 20.1-8

[23] Ba si mu Jerusalɛm, Yesu mu juu Wia-dia.
U si juu Wia-dia-la ŋii a didagɛ niaa, nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Wia teniŋ
kerichiba ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba kala sii kɔ
u teeŋ a piɛsu a bul, “Dol bɛɛ nɛ ŋ kɛŋ a ŋiŋaa
wiaa deeŋba? Kubɛɛ nɛ piŋ doluŋ ŋ kaa ŋiŋaa
ŋii?” [24] Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Mi ma jaŋ
piɛsɛma wu-bala. Di ma nɛ dagɛmi u bubuɔŋ,
mi ma jaŋ dagɛma dol-la mi si kɛnɛ bubuɔŋ.”
[25] Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, “Jɔɔŋ, Wia lii-foori-la
doluŋ, u lii nii nɛ? U lii Wia teeŋ nɛɛ koo u lii
nuhuobiine teeŋ nɛɛ? Má dagɛmi.” Ba suomo
kɛŋ wii-la lilɛrɛ dɔŋɔ lɛ aa bul, “Wu-bɛɛ nɛ laa
chɛ di la bul? Di la nɛ bula pu a bul di Wia teeŋ
nɛ u lii, u jaŋ piɛsɛla a bul, ‘Bɛɛ nɛ saa tii ma

bi wialiŋ u si bula laa dii?’ 26 Di la nɛ saa si
u lii nuhuobiine teeŋ nɛ, fawulluŋ jaŋ kɛŋla a
tiŋ ni-daŋ-la si chiŋ dimɛ wiaa. Niaa bula ari
Jɔɔŋ fa sɛnɛ ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.” 27 Ŋii nɛ ba bula pi
Yesu a bul, “La bi jiŋ.” Ŋii nɛ Yesu ma bula
piba a bul, “Tɔɔ, mi ma bi jaŋ dagɛma dol-la
mi si kɛnɛ bubuɔŋ.”
28 Ŋii nɛ Yesu magɛ namaga a pi nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari J̱uu tiŋŋaa a bul,
“Baal kubala nɛ hɛ dimɛ a kɛŋ haŋbolibiisiŋ
balia. U sii mu u bii-hiaŋ teeŋ a bula pu a bul,
‘Mi bii, mu baga jiniŋ a tiŋ.’ 29 Ŋii nɛ bile bul,
‘Mi bi jaŋ mu baga jiniŋ.’ U ŋii hariŋ lɛ, u tuɔŋ
chei wii-la u si bula pi u nyimma lɛ aŋ sii mu
baga-la. Ŋii nɛ ba nyimma bira mu a bul u bii-
bie-la ma lɛ a bul duu mu baga. Ŋii nɛ bile bul
duu jaŋ mu aŋ via. 30-31 Haŋbiisiŋ deeŋba balia
tuɔŋ, kubɛɛ nɛ to ba nyimma niiŋ lɛ? Bɛɛ nɛ ma
biinɛ?” Ŋii nɛ ba bula pu di u bii-hiaŋ-la nɛ.
Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Wutitii, mi bulaa
pima ari laŋpoo lilaaraa ari jagumuloba jaŋ laa
sipaaŋ ma lɛ a juu Wia kuorii-la tuɔŋ. 32 Bɛɛ
wiaa Jɔɔŋ Wia lii-foori-la kɔ a dagɛma woŋbii-
titii-la nɛ ma si jaŋ to, aŋ ka ma bi u wiaa laa
dii, ama laŋpoo lilaaraa ari jagumuloba, ba laa
u wiaa dii. Ma si paala na ba si laa u wiaa dii
ŋii, aŋ ka ma ha bi birima di ma laa u wiaa dii.”

Yesu magɛ namaga a tigɛ nialiŋ síi tiŋ tiŋtiŋŋaa baga lɛ

Maak 12.1-12; Luuk 20.9-19

33 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a bul,
“Baal kubala nɛ bil baga a chɔŋsɛ kiaa si kɛŋ

nɛnɛɛ yugɛ a nagɛ chichuɛŋ. Ba yiyirɛ gireps.
U saa ligɛ baga-la golli nɛ. U lu bua baga-la
tuɔŋ di ba chagɛ tii-nɛnɛ-la liiŋ hihɛ. U ma saa
lusuŋ nyuŋ dia a hɔnɔ pɔ. Ŋii nɛ u paa niaa a
hɛ u baga-la tuɔŋ di ba titiŋ. Ka u mu taŋ dɔŋ.
34 Tii-nɛnɛ-la biiniŋ si yie, u tiŋ u dia tiŋtinnaa
di ba mu tiŋtinna-la teeŋ di ba mu laa tii-nɛnɛ-
la kaa kɔ. Ba mu. 35 Ba kɛŋ dɔŋɔ a ŋmobu, a
kpu dɔŋɔ, a yagɛ dɔŋɔ ari tabiaa a kpuu. 36 Ŋii
nɛ u tiŋ niaa dɔŋsuŋ a wasa kii buŋbuŋ-la. Ba
ŋaa ŋii titia nialiŋ ma lɛ. 37 Ŋii hariŋ lɛ nɛ u tiŋ
u bie. U biina duu bie nɛ mua, ba jaŋ zilu. U
ma bira mu. 38 Tiŋtinna-la si na bile, ba bula pi
dɔŋɔ a bul, ‘Di baga-la tiina nɛ suba, bie deeŋ
nɛ jaŋ dii u kiaa. Má kɔ di la kpuu. Di la nɛ
kpuu, la nɛ jaŋ miira tii u kialiŋ.’ 39 Ba kɛŋ bile
a joŋu yuo ta baga-la hariŋ a kpuu.” 40 Ŋii nɛ
Yesu piɛsɛba, “Di baga-la tiina nɛ kɔ, ɛɛ nɛ u jaŋ
ŋaa baga tiŋtinna-la lɛ?” 41 Ŋii nɛ ba bula pu a
bul, “U jaŋ kɔ a kpu ni-bɔmɔ-la aŋ joŋ baga-la
a pi ni-tania. Di tii-nɛnɛɛ-la biiniŋ nɛ yi, ba jaŋ
kɛŋ tii-nɛnɛ-la kaa mu pu.”

42 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ nialiŋ si nii namaga-la,
“Ma bi Wia teŋ-la karimaa? a mu yi lee-la ba
si bul ŋla:

‘Tiebii-la dii-saaraa si via,
u nɛ miira ku ŋaa tiebii-duoŋ ba si joŋo bil
dia geŋtine.
La Tiina Wia tiŋtiŋŋaa nɛ ŋii.
U ŋaala wu-kpuŋkpere nɛ.’ ”

43 Ŋii nɛ Yesu bula pi nialiŋ a bul, “Wia jaŋ kɛŋ
u kuorii-la laa ma teeŋ, a joŋo pi nialiŋ si jaŋ to
Wia niiŋ woruŋ a ŋiŋaa wialiŋ si jaŋ dagɛ ari

ba birima lii ba haachɛba lɛ nɛ. [44 Nii-la si tel
tiebii-la nyuŋ, u tiina jaŋ yɛrɛ muno muno. Di
tiebii-la ma nɛ tel nuu-kala nyuŋ, u jaŋ yɛrɛ u
tiina muno muno.]”
45 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari
Farisii tiŋŋaa nii Yesu si magɛ namaga-la a
jiŋ ari ba wiaa nɛ u bubul ŋii. 46 Ŋii nɛ ba
wiwalimɛ di ba kɛnu kaa mu tɔ dia. Ama ba
faa fá ni-daŋ-la si hɛ dimɛ, bɛɛ wiaa ni-daŋ-la
joŋ Yesu ari u ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ dɔŋɔ nɛ.

22

Yesu magɛ namaga a tigɛ ha-jaari gbiele kudiilee lɛ
Luuk 14.15-24

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga dɔŋɔ a
didagɛ niaa. 2 U si, “Wia kuorii-la nagɛ kuoru
kubala nɛ. U bie jaa haala. Ŋii nɛ u ŋaa ba
gbigbieli ha-jaari gbiele a ŋaa ba yirɛ niaa di
ba kɔ gbiele-la. 3 Ba si ŋaa kudiile-la dɛrɛ, u
tiŋ u tiŋtinnaa di ba mu yirɛ nialiŋ u si yira, ari
ba ŋaa siri di ba gbieli gbiele-la nɛ. Ba si mu
yirɛba, ba via. 4 Ŋii nɛ u bira tiŋ u tiŋtinnaa
dɔŋsuŋ di ba mu bula pi nialiŋ u si yira di ba
kpu nɛ-belliŋ ari nɛ-niiniŋ kala nɛ a ŋaa kudiile-
la dɛrɛ, di ba kɔ ha-jaari gbiele-la. 5 Ŋii nɛ
nialiŋ u si yira bira via di ba mu aŋ titiŋ ba
tiŋtiŋŋaa. Dɔŋɔ sii mu u baga, dɔŋɔ ma sii mu
u kiaa di-yalliŋ. 6 Ka dɔŋsuŋ ma kɛsɛ kuoro dia
tiŋtinna-la a ŋmooba aŋ kpuba. 7 Ŋii nɛ kuoru-
la na baaniŋ a ta u laali-yuoroo. Ba mu kpu
nialiŋ si kpu u dia tiŋtinna-la aŋ nyigɛ ba taŋ

kala. [8] Ŋii nɛ u yirɛ u tiŋtinnaa dɔŋsuŋ a bira
bula piba, 'Mi gbiele kudiile-la ŋaa siri nɛ, ama
nialiŋ mi si yira bi maga di ba kɔ gbiele-la. [9] Má
saa lii mu woŋbii-porunuŋ a yirɛ nialiŋ kala ma
si na dimɛ a bula piba di ba kɔ a dii kudiile-
la.' [10] Ŋii nɛ tiŋtinna-la lii woŋbii-porunu-la a
yirɛ nialiŋ kala ba si na lee-la, ni-zɔŋŋɔɔ ari ni-
bɔŋŋɔɔ kala. Ŋii nɛ ba kala ku juu su̱ dia-la lɛ
ba fa síi gbieli gbiele-la.

[11] Ŋii nɛ kuoru-la juu duu na nialiŋ si kɔ
a na baal kubala duu bi ha-jaari gbiele gɛriŋ
laala. [12] U piɛsu a bul, 'Mi naŋdɔŋ, ɛɛ nɛ ŋ ŋaa
ku juu daha aŋ bi ha-jaari gbiele gɛriŋ laala?'
Baal-la tɔrɛ u niiŋ. [13] Ŋii nɛ kuoru-la bula pi
u tiŋtinnaa a bul, 'Má kɛŋ baala deeŋ a vɔɔ
u nisaa ari u naasiŋ a joŋu yuo ta jeeŋ hariŋ
birimiŋ tuɔŋ duu pina yiyel aŋ didiŋ u nyilaa.'
" [14] Ŋii nɛ Yesu bula dɛrɛ aŋ bul, "Ba yie yirɛ
niaa yugɛ nɛ, ama ba tuɔŋ ba yie tuɔsɛ niaa
baŋmɛnɛ nɛ."

Ba bul laŋpoo ti̱miŋ wiaa
Maak 12.13-17; Luuk 20.20-26

[15] Ŋii nɛ Farisii tiŋŋaa sii lii a vuurɛ ŋii ba si
jaŋ magisɛ Yesu a bɛrɛ kɛnu ari wu-piɛsaa. Ŋii
nɛ ba tiŋ ba haritooroo dɔŋsuŋ ari Hɛrɔd ma
haritooroo dɔŋsuŋ di ba mu Yesu teeŋ. [16] Ŋii
nɛ ba kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, "La kuhiaŋ, la
jima di ŋ kɛŋ wutitii nɛ a didagɛ Wia tonuŋ
woŋbii-titii-la. Ŋ sipaaŋ tuo nuu lɛ. Ŋ bi ni-bal
síi ka fá. [17] Saa bula pila ari u ŋaa woŋbii nɛɛ
di la ti̱ŋ laŋpoo a pi Rom tiŋteeŋ kuori-baliŋ
ba síi yirɛ Siiza? Ɛɛ nɛ ŋ ma biinɛ?" [18] Yesu

fa jiŋ ba tuɔbiiŋ-bɔmɔ-la nɛ a bula piba a bul,
“Ma kaŋfugi timma! Bɛɛ nɛ tii maa magisɛmi?
19 Má kɛŋ ma laŋpo-la moribiiŋ kaa kɔ di mi
bee na.” 20 Ba kɛŋ dɔŋɔ kaa kɔ. Ŋii nɛ u
piɛsɛba, “Kubɛɛ nyuŋ nɛ hɛ dimɛ? Kubɛɛ yiriŋ
ma nɛ ba tuuro hɛ moribii-la lɛ?” 21 Ŋii nɛ ba
bul di Siiza yiriŋ nɛ. U bula piba a bul, “Tɔɔ,
má joŋ Rom tiŋteeŋ kuori-bal-la kiaa pu aŋ joŋ
Wia ma kiaa pu.” 22 Yesu si bul ŋii, u ŋaaba
wu-kpuŋkpere ba sii viiri.

Ba piɛsɛ Yesu a tigɛ nialiŋ si suba lɛ.
Maak 12.18-27; Luuk 20.27-40

23 Chɛɛ-la titia nialiŋ dɔŋsuŋ ba síi yirɛ
Sadusii tiŋŋaa, ba kɔ u teeŋ. Sadusii tiŋŋaa
yie si di nuu nɛ suba, u bira bi sii. Ba piɛsu
wiaa a bul, 24 “La kuhiaŋ, Moosis fa si di baala
nɛ jaa haala, di haal-la ari baal-la nɛ bi bii lula,
aŋ ka di baal-la suu, u maga di u ŋaana joŋ yo-
haal-la jaa nɛ. Di u lul biiriŋ pi u maala-la si
suba, biiri-la jaŋ chiŋ u nyuŋ lɛ. 25 Naaŋbiiriŋ
balipɛ nɛ fa hɛ dimɛ. Ba kala ŋaa baalaa. Ba
naaŋ kubala, ba nyimma kubala. Ba kuhiaŋ
jaa haala. Ba di haal-la bi bii lula, aŋ ka u suu.
U si suba, u ka haal-la a pi u ŋaana dɔŋɔ nɛ.
26 Liamiŋ ma suu. Torimuŋ tiina ma joŋ haal-
la jaa. U ma ŋii titia nɛ. Naaŋbiiri-la balipɛ
kala nɛ jaa haal-la. U bi lula. 27 Ŋii hariŋ lɛ nɛ
haal-la ma titia suu. 28 Tapulii-la niaa si jaŋ sii
suuŋ lɛ, baalaa deeŋba balipɛ tuɔŋ, kubɛɛ nɛ
jaŋ tii haal-la? Ba kala balipɛ nɛ jaau.”

29 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma bi Wia
teniŋ jiŋ. Ma ma bi Wia doluŋ jiŋ. Ŋii nɛ tii

ma yeŋŋi. 30 Tapulii-la niaa si jaŋ sii suuŋ lɛ,
baalaa bira bi jaŋ jaa haalaa, haalaa ma bira bi
jaŋ jaa balaba. Ba kala jaŋ nagɛ Wia tiŋdaaraa
si hɛ Wia-jaŋ lɛ.” 31 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul,
“Na ma piɛsɛmi nialiŋ si jaŋ sii suuŋ lɛ wiaa
nɛ. Ma bi karimɛ wialiŋ Wia fa si bula pi niaa
u teniŋ lɛɛ? 32 U fa si duu nɛ ŋaa Abiraham
Wia ari Aizik Wia ari Jekɔb kala Wia. (Bua-la
lɛ u si bul ŋii di Abiraham ari Aizik ari Jekɔb
fa suba nɛ.) Wiaa deeŋba u si bula, ba bubuɔŋ
nɛ di Abiraham ari Aizik ari Jekɔb bira sii suuŋ
lɛ nɛ a hɛ Wia kuorii-la tuɔŋ. Wia bi jaŋ wuo
ŋaa nialiŋ si suba Wia, u ŋaa ni-weyee Wia nɛ.”
33 Ni-daŋ-la si nii ŋii u síi dagɛ niaa, u ŋaaba
wu-kpuŋkpere.

Wialiŋ si maga di la ŋiŋaa, ba tuɔŋ wu-baliŋ
Maak 12.28-34; Luuk 10.25-28

34 Farisii tiŋŋaa si nia ari Yesu bul wiaa lo
Sadusii tiŋŋaa ba ŋaa fuii, ba kala ku pɛ dɔŋɔ
lɛ. 35 Ŋii nɛ Wia teniŋ kerichiba dɔŋɔ wiwalimɛ
duu magisɛ Yesu a pipiɛsu wiaa. 36 U piɛsɛ
Yesu a bul, “Kuhiaŋ, wialiŋ Wia si dagɛ niaa
baa to, kubɛɛ nɛ ŋaa ba tuɔŋ siifiaŋ wiiŋ?”
37 Ŋii nɛ Yesu bul, “ ‘Kɛŋ ŋ tuɔŋ kala ari ŋ
tuɔbiinaa kala ari ŋ wii-wii-kala a cho ŋ Tiina
Wia.’ 38 Wialiŋ Wia si dagɛ niaa baa to, ba tuɔŋ
wu-baliŋ ari ba tuɔŋ buŋbuŋ nɛ ŋii ari ba tuɔŋ
siifiaŋ wiiŋ nɛ ŋii. 39 Wu-liamiŋ ma nɛ ŋla: ‘Cho
ŋ dɔŋɔ tiina ari ŋ si cho ŋ titia ŋii.’ 40 Wialiŋ
Moosis fa si ŋmuŋsa bil di niaa tuto ari wialiŋ
kala nialiŋ síi bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ, ba kala lii wiaa deeŋba baliamiŋ tuɔŋ nɛ.”

Ba piɛsɛ nii-la Wia si liisa wiaa.
Maak 12.35-37; Luuk 20.41-44
41 Farisii tiŋŋaa ha si hilimi ŋii, Yesu ma
piɛsɛba a bul, 42 "Bɛɛ nɛ ma biinɛ Kirisito, nii-la
Wia si liisa wiaa? Kubɛɛ doho nuu nɛ u ŋaa?"
Ŋii nɛ ba bul duu ŋaa Devit doho nuu nɛ. 43 Ŋii
nɛ Yesu bira piɛsɛba a bul, "Bɛɛ nɛ saa tii Wia
Diŋ-zɔŋ-la fa dagɛ Devit duu kɛnu yirɛ u Tiina?
44 Ŋla nɛ u bul:
'Mi Tiina Wia bula pi mi Tiina
duu hɔŋ u sɛmɛ, ni-duoŋ di-hɔnuŋ,
see duu yuo dii u diŋdɔŋŋɔɔ kala dɛrɛ.'
45 Devit titia si yirɛ nia deeŋ u Tiina, ɛɛ nɛ saa
u jaŋ wuo ŋaa u nihiŋ duŋduŋa?" 46 Yesu si
bul ŋii, nuu-kala bira bi wii wuo bul. A chiŋ
tapulii-la kala a kaa mu, nuu-kala ma bira bi
nyu-duoŋ kɛnɛ duu piɛsu wii-kala.

23

Yesu bul wiaa, Wia teniŋ kerichiba ari Farisii tiŋŋaa teeŋ
Maak 12.38-40; Luuk 11.39-44, 46, 52; 20.45-47
1 Ŋii nɛ Yesu bula pi ni-daŋ-la ari u har-
itooroo a bul, 2 "Wia teniŋ kerichiba-la ari
Farisii timma-la, ba nɛ ŋaa nialiŋ síi dagɛ
wialiŋ Moosis fa si bile di niaa tuto. 3 Ŋii wiaa
ma maga di ma to wialiŋ kala ba si bula pima
di ma ŋaa, ama ma sí ba wu-ŋaalaa chesu, bɛɛ
wiaa ba titia bi wialiŋ ba síi dagu ka to. 4 Ba
yie vɔɔ chugi-yuŋoo nɛ a kaa chuŋ niaa, ama
ba titia bi chɛ di ba pɛba lɛ a laa chuga-la.
5 Ba yie ŋaa wii-kala di niaa naba nɛ. Ba yie

ŋmuŋsɛ Wia niiŋ wiaa a hɛ teŋ-jalaa lɛ a kaa
vuvɔɔ ba gɛnniŋ nisaa lɛ ari ba nyuŋ-chuuluŋ
lɛ aŋ leŋ ba gɛnniŋ juɔsaa ma duomi duomi.
6 Di niaa nɛ yirɛba di ba ku dii kiaa, ba cho di
ba hɔŋ ni-balaa di-hɔnɔɔ. Ba nɛ juu Wii-chuɔlɛ
diisiŋ maa, ba cho di ba hɔŋ ni-balaa di-hɔnɔɔ.
7 Ba yie chichɛ di niaa chuchuɔlɛba aŋ jujoŋba
jirima niaa tuɔŋ aŋ yiyirɛba kerichiba. 8 Ama
ma-na sí leŋe di niaa kɛŋma kaa yirɛ kerichiba.
Ma kala ŋaa naaŋbiiriŋ nɛ. Ma kala kerichi
ŋaa kubala nɛ. 9 U saa bi maga di ma yirɛ nuu-
kala ma nyimma dunia deeŋ lɛ, bɛɛ wiaa ma
Nyimma ŋaa kubala nɛ a hɛ Wia-jaŋ. 10 Ma
bira sí nuu-kala yirɛ ma kuhiaŋ, bɛɛ wiaa ma
kuhiaŋ nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa. 11 U
maga di ma tuɔŋ kuhiaŋ nɛ birimɛ haŋbie a tiŋ
tiŋtiŋŋaa pipima. 12 Nii-la kala síi bigisi u titia
lɛ, Wia jaŋ kɛnu muuri, ka nii-la ma si kɛŋ u
titia muuri, Wia jaŋ ŋaa duu yugɛ.

13 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma kɛŋ Wia kuorii-la dia-boro yagɛ nɛ di niaa
sí juu, bɛɛ wiaa ma titia bi chɛ di ma juu, aŋ
bira pɔ di nialiŋ síi walimɛ di ba juu, di ba ma
sí juu. [14 Ma Wia teniŋ kerichiba-la ari ma
Farisii timma-la, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ
na hɛɛŋ. Ma yie kɛŋ yo-haalaa kiaa laa didii a
yie fugo chuɔlɛ Wia didieni. Bua-la lɛ Wia si
jaŋ dii ma sariya, ma nɛ jaŋ na hɛɛŋ a kii nuu-
kala.]

15-16 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie sii a duori liiŋ a mu tiŋteyee dɔŋsuŋ a

bul Wia wiaa dimɛ. Di ni-bala nɛ laa dii, ma yie
leŋ u wasa bɔŋ a nagɛ ma si nagɛ ŋii nɛ. Wia
ma jaŋ joŋu hɛ nyiniŋ lɛ ari u si jaŋ joŋma hɛ
ŋii. Ma nyuluŋ sipaa-laaraa, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie bul, 'Di nuu nɛ ŋmiɛsɛ Wia-dia, u bi
ŋmiaŋ ŋaa, ama duu nɛ ŋmiɛsɛ sɛlimɛ kialiŋ
si hɛ Wia-dia tuɔŋ, u chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ nɛ.'
17 Ma nyuluŋ-tɔɔ nɛ! Sɛlimɛ kialiŋ si hɛ Wia-
dia tuɔŋ ari dia-la si ŋaa sɛlimɛ-la bi disinniŋ
kɛnɛ, deeŋba balia tuɔŋ kubɛɛ nɛ yuga? 18 Ma
bira bula di nuu nɛ ŋmiɛsɛ koru-la lɛ ba si kpu
pusuŋ pipi Wia, u bi chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ, ama
duu nɛ ŋmiɛsɛ ku-la ba si yie joŋo daŋ koru-
la nyuŋ a pi Wia, u chaasa ŋmiɛsɛ ŋmiaŋ nɛ.
19 Ma nyulimaa, ku-la ba si yie joŋo daŋ koru-
la nyuŋ ari koru-la si ŋaa di ku-la bi disinniŋ
kɛnɛ, kiaa deeŋba balia tuɔŋ kubɛɛ nɛ yuga?
20 Ŋii wiaa di nuu nɛ ŋmiɛsɛ koru-la lɛ ba si
yie kpu pusuŋ pipi Wia, u yie ŋmiɛsɛ ba di ku-
la kala nɛ ba si yie joŋo daŋ u nyuŋ a pi Wia.
21 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-dia, u ŋmiɛsɛ Wia
dia-la ari Wia kala nɛ, bɛɛ wiaa Wia hɛ dia-la lɛ
nɛ. 22 Di nuu nɛ bira ŋmiɛsɛ Wia-jaŋ, u ŋmiɛsɛ
Wia kuori-kpasa-la ari nii-la si hɔŋ u lɛ ma nɛ.

23 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Di ma jaa pipaari-la suɔra si sima, ari pipaari-
la si hɛyɛ, ari pipaa-diilee, ma yie kɛŋba kala
kaa kpaa leree fii fii a joŋ ba kuŋ-kala leriŋ
dɔŋɔ a pi Wia aŋ via di ma to siifiaŋ wialiŋ
Moosis fa si bile pima di ma tuto. Ba nɛ ŋla:
Má to wutitii woŋbiiŋ a fá niaa nennige a laa
Wia dii. U maga di ma kpaa ma kialiŋ leree fii

fii nɛ a joŋ kubala pi Wia, ama u bi maga di ma
via wutitii woŋbiiŋ. 24 Ma nyuluŋ sipaa-laaraa!
Ma yie chuori ma siniŋ a liisɛ naŋchuɔsuŋ kala
ta aŋ bi buŋtaŋŋaba na aŋ liliŋ.
25 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma yie chɛsɛ ma nyunyualusuŋ ari ma gbaŋsiŋ
hariŋ woruŋ di ba zɔŋ aŋ bi ba tuɔŋ ka tiisi,
ka ba tuɔŋ kala birisi. Ma nagɛ nyunyualuŋ
ari gbaŋsiŋ deeŋba nɛ. Ma yaraa nɛ zɔmɔ,
ama ma tuɔŋ lɛ ma to ma tuɔtɔruŋ lɛ a gigaa
niaa kiaa. 26 Ma nyuluŋ Farisii tiŋŋaa, má
laa sipaaŋ tiisi ma nyunyualuŋ tuɔŋ aŋ-na tiisi
hariŋ ma duu zɔŋ.
27 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma kaŋfugi timma-la, ma jaŋ na hɛɛŋ.
Ma nagɛ vaamaa ba si kɛŋ tuɔruŋ bugɛ nɛ. Ba
hariŋ zɔŋ, aŋ ka ba tuɔŋ kala sṳ ari haŋgbelee
ari ni-suunuŋ. 28 Ŋii titia nɛ ma ma nagɛ niaa
teeŋ. Di ba nama, ba yie biinɛ di ma ŋaa
ni-zɔmɔ nɛ, ka ma tuɔŋ sṳ ari wu-bɔŋŋɔɔ ari
kaŋfugi wu-ŋaalaa.

Yesu bul niaa dɔgisuŋ wiaa.
Luuk 11.47-51

29 Ma Wia teniŋ kerichiba ari ma Farisii
tiŋŋaa, ma jaŋ na hɛɛŋ. Ma kpu nialiŋ fa síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, aŋ ka ma saa ba
vaamaa. 30 Ma si, 'Di la nɛ fa hɛ dimɛ bua-la
lɛ la naabalimaba fa si hɛ ba miisiŋ lɛ, la fa bi
jaŋ ŋaa ŋii ba si ŋaa a kpu nialiŋ.' 31 Ama ma
si yirɛba ma naabalimaba ŋii, ma sɛnɛ sɛi ari
ma ŋaa nialiŋ si kpu nialiŋ fa síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, ba doho niaa nɛ. 32 Má saa

mu a dɛrɛ wialiŋ ma naabalimaba fa si suomo a
ŋiŋaa. 33 Ma ni-bɔŋŋɔɔ ari ma ni-bɔŋŋɔɔ biiriŋ,
ma biina ari ma jaŋ wuo fá kagɛ Wia nyiŋ-la
lɛɛ? Ai. 34 Ŋii wiaa, mi jaŋ bira tiŋ nialiŋ síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ ari wu-jinnaa ari
kerichiba. Ma jaŋ kpu dɔŋsuŋ a kɛŋ dɔŋsuŋ
kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ, a viirɛ dɔŋsuŋ
maa, ma Wii-chuɔlɛ diisiŋ lɛ, a to naasiŋ dɔgisɛ
dɔŋsuŋ maa tasiŋ dɔŋsuŋ lɛ. 35 Wia jaŋ dɔgisɛ
jiniŋ niaa a tiŋ ba si kpu niaa, a chiŋ bua-la lɛ
ba si kpu nialiŋ si bi wii cheye, a suomi Ebil lɛ
a kaa kɔ bua-la lɛ ba si kpu Zekaraya, Berakia
bie. Ba kpuu Wia-dia tuɔŋ a kpagɛ koru-la
nyuŋ ba si yie nyigɛ pusuŋ pipi Wia nɛ. Ba
cheeriŋ jaŋ hɛ ba nyuŋ. 36 Wutitii nɛ mi bulaa
pima, dɔgisunu-la Wia si jaŋ dɔgisɛ ni-kpuuraa
deeŋba, u jaŋ joŋo dɔgisɛ jiniŋ niaa.

Yesu bul wiaa a tigɛ Jerusalɛm niaa lɛ
Luuk 13.34-35

37 Ma Jerusalɛm niaa, ma kpu nialiŋ síi bul
wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ a joŋ tabiaa a
yagɛ tiŋdaara-la Wia si tima di ba kɔ ma teeŋ.
Naaŋsiiŋ yuga nɛ mi fa cho di mi chu tɔ ma
niaa kala ari ji̱miŋ si yie chu tɔ u biiriŋ ŋii, ka
ma bi sɛyɛ. 38 Bee na, Wia jaŋ leŋ ma taŋ pima.
39 Ma bira bi jaŋ nami see bua-la lɛ ma si jaŋ
chuɔlɛmi a bul, ‘Wia jaŋ pɛ nii-la síi kɔ la Tiina
Wia doluŋ lɛ.’ ”

24

Yesu bul Wia-dia ŋmolonuŋ wiaa
Maak 13.1-2; Luuk 21.5-6

1 Ŋii nɛ Yesu sii lii Wia-dia-la lɛ a viiri. Ŋii nɛ
u haritooroo kɔ a bula pu duu bee na Wia-dia-
la si zɔmɔ ŋii, u jáŋ kala ma saa zɔmɔ ŋii nɛ.
2 Ŋii nɛ Yesu si, “Oo, ma bee na u si zɔmɔ ŋii
nɛ. Wutitii, mi bulaa pima, ba jaŋ ŋmoo jaŋ-la
kala lo. Ba bi jaŋ leŋ di tiebii-bala ma ka daŋ
u dɔŋɔ lɛ.”

Dɔgisuŋ ari wiwalimaa.
Maak 13.3-13; Luuk 21.7-19

3 Ŋii nɛ Yesu mu hɔŋ Oliv peel-la nyuŋ. U
haritooroo luɔra kɔ u teeŋ a bira piɛsu a bul,
“Bua bɛɛ lɛ nɛ wiaa deeŋba jaŋ ŋaa? Bɛɛ kiaa
nɛ la jaŋ na a jiŋ bua-la lɛ ŋ si jaŋ kɔ, ari bua-la
lɛ dunia si jaŋ dɛrɛ?” 4 Ŋii nɛ Yesu bula piba a
bul, “Má kɛŋ ma titia woruŋ di nuu-kala síma
nyisu. 5 Niaa jaŋ yugɛ a kɔ a joŋ mi yiriŋ hɛ
ari ba nɛ ŋaa Kirisito, a nyisɛ niaa yugɛ. 6 Ma
jaŋ nii ari laaliŋ hɛ daha a hɛ di-bolii. Di ma
nɛ ku nii ŋii, ma sí leŋe di ma bɔyɛ joŋ. Wiaa
deeŋba kala jaŋ ŋaa bal, ama dunia didɛriŋ ha
dee ŋii. 7 Tiŋteeŋ dɔŋɔ niaa jaŋ sii a mu a yuo
tiŋteeŋ dɔŋɔ niaa. Taŋ kuoro ari u niaa jaŋ sii
giri a mu yuo kuoro dɔŋɔ ari u niaa. Losuŋ ma
jaŋ juu. Tiŋteeŋ jaŋ zigili leree yugɛ. 8 Hɛɛŋ
di-suomuŋ nɛ ŋla.

9 Ba jaŋ kɛsɛma a joŋma hɛ niaa nisiŋ lɛ di ba
dɔgisɛma aŋ kpu ma dɔŋsuŋ. 10 Tiŋtee dɔŋsuŋ
niaa kala jaŋ bɛrɛma a tiŋ mi wiaa. Bua-la lɛ
niaa jaŋ yugɛ a joŋ ba yarida ta, ba jaŋ joŋ dɔŋɔ
yiyallɛ, a bɛrɛ dɔŋɔ maa. 11 Nialiŋ si nyia wiaa
a bul di baa bul wiaa, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ,

ba jaŋ yugɛ a kɔ a nyisɛ niaa yugɛ.
12 Wu-
bɔŋŋɔɔ jaŋ purikɛ. A tiŋ ŋii wiaa niaa fa si
cho niaa ŋii, ba chonu-la jaŋ dɛrɛ.
13 Ama nii-
la kala si nyalimɛ a mu dɛrɛ, Wia jaŋ laau ta.
14 Ba jaŋ laa sipaaŋ bul Wia wu-zɔmɔ-la a tigɛ
Wia kuorii-la lɛ lee-na kala di dunia nuu-kala
nii, ka di dunia didɛriŋ-na yi.

Yesu bul wiaa a tigɛ ku-lɔru-la si jaŋ hɛ dimɛ
Maak 13.14-23; Luuk 21.20-24

15 Ma jaŋ na ku-lɔru-la, u wiaa Daniɛl fa si
bula. Daniɛl fa ŋaa nii-la síi bul wiaa, Wia Diŋ-
zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ joŋ ku-la bil Wia-
dia lɛ, lee-la si bi disinniŋ kɛnɛ (lee-la nii-la si
kɛŋ disinniŋ si bi maga duu mu). Ma nialiŋ si
karimɛ wiaa deeŋba, ma jaŋ jiŋ ba bubuɔsaa.
16 Di ma na ŋii, má leŋ di nialiŋ si hɛ Judiya
lɛ, di ba fá jil peelee nyuŋ a faa.
17 Di nuu nɛ
hɛ u lusuŋ nyuŋ a nii wiaa deeŋba, di u nɛ ku
tuu, duu sí u dia juu a chichɛ duu paa u kiaa
dia lɛ.
18 Di nuu-kala nɛ hɛ u baga lɛ a nii wiaa
deeŋba, duu sí miira mu dia a chichɛ duu paa
u gɛnniŋ.
19 Nialiŋ si kɛŋ luoroo ari nialiŋ si
nɔgɛ biiriŋ, oi, ba jaŋ na hɛɛŋ woruŋ.
20 Má sul
Wia di wiiŋ deeŋ sí yibiiniŋ koo chɛ-wiesiŋ ŋaa.
21 Wia si ŋaa dunia a kuu lii jiniŋ, nuu-kala ha
bi hɛɛ-yiri deeŋ na a nagɛ ŋii, ba bira bi jaŋ na
hɛɛŋ ŋii a kaa mu wuu.
22 Di Wia fa bi tapulia-la
kere ta, ni-bala ma fa bi jaŋ ka. Ama nialiŋ Wia
si liisa di baa tou, ba wiaa nɛ tii u keri tapulia-la
ta.
23 Di nuu-kala nɛ bula piŋ di ŋ beŋ daha a na
Kirisito-la, koo di ŋ beŋ dimɛ a nau, síu yarida
ŋaa.
24 Niaa dɔŋsuŋ jaŋ sii fugo bul di ba nɛ

ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisa. Dɔŋsuŋ ma jaŋ
sii fugo bul di ba ŋaa nialiŋ síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ nɛ. Ba jaŋ ŋaa wu-magilaa
ari wu-kpuŋkperisiŋ kala a chichɛ di ba nyisɛ
nialiŋ Wia si liisa di baa toba. 25 Wiaa deeŋba
kala mi laa sipaaŋ bula pima nɛ, ka di bua-la-na
yi. 26 Má bee na, di niaa nɛ bula pima ari nii-la
Wia si liisa nɛ hɛ giri-bine tuɔŋ, ma sí dimɛ mu,
koo di ba nɛ bula pima ari u nɛ faa daha, ma sí
laa dii, 27 bɛɛ wiaa bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine
Bie si jaŋ miira kɔ, u jaŋ nagɛ duonuŋ si ligisa,
pulumuŋ chaanɛ wia nyuŋ ŋii a lii wii-pɔsuŋ a
tuu wii-juuluŋ. 28 Lee-la kala ku-pua si pina,
duunoo ma yie hihilimi nɛ.”

Nuhuobiine Bie kɔɔnuŋ wiaa
Maak 13.24-27; Luuk 21.25-28

29 Ŋii nɛ Yesu bira bula piba a bul, “Tapulia-
la hɛɛŋ deeŋ si jaŋ dɛrɛ, u bira bi jaŋ dieni,
di taŋ nɛ pula maa, leriŋ jaŋ biri, chɛnɛ ma
bira bi jaŋ pɔsɛ. Chɛŋwulaa jaŋ lii wia nyuŋ
ku tuu titel. Ba jaŋ kiri wia nyuŋ kialiŋ kala
si kɛŋ doluŋ di ba lii ba leree. 30 Ŋii nɛ ma
jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie magiliŋ wia nyuŋ.
Di dunia niaa nɛ nau, ba kala jaŋ yel. Ŋii lɛ
nɛ ma jaŋ na mi-na Nuhuobiine Bie, di mi to
duoŋbiliŋbaanaa tuɔŋ ku tuu. Mi jaŋ kɛŋ doluŋ
yugɛ a chaanɛ. 31 Ŋii nɛ ba jaŋ ŋmuu nyil-baliŋ,
a tiŋ Wia tiŋdaaraa di ba mu dunia sɛmɛ-na
kala a kɛŋ nialiŋ kala Wia si liisa di baa tou a
hilimi.

Yesu bul tutogo wiaa
Maak 13.28-31; Luuk 21.29-33

[32] Di ma na sɔjaamiŋ nɛ kuu tɔsɛ, ma jima ari
liŋbaŋa yie nɛ. [33] Namaga deeŋ dagɛma wu-
jimiŋ nɛ. Di ma na wiaa deeŋba kala di baa
ŋaa, ma jiŋ di mi-na Nuhuobiine Bie kpaga nɛ.
[34] Wutitii mi bulaa pima, ma lɛɛlɛ niaa deeŋba
si hɛ miisiŋ lɛ bi jaŋ suu, ka wiaa deeŋba ŋaa
bal. [35] Wia nyuŋ ari tiŋteeŋ kala jaŋ dɛrɛ, ama
wialiŋ mi si bula bi jaŋ lɛl.

Yesu bul duu jaŋ kɔ bua-la lɛ la si buu yiɛlɛ
Maak 13.32-37; Luuk 17.26-30, 34-36

[36] Ama nuu-kala bi jaŋ jiŋ chɛɛ-la wiaa
deeŋba si jaŋ ŋaa. Wia tiŋdaaraa si hɛ Wia-jaŋ
ma paala bi jaŋ jiŋ, see mi Nyimma duŋduŋa.
[37] Bua-la lɛ mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ miira
kɔ, u jaŋ nagɛ bua-la lɛ Nowa fa si hɛ u miisiŋ
lɛ nɛ. [38] Ka di duonuŋ nii a su̠ dunia, nialiŋ
dii kudiilee a nyunyua siniŋ. Baalaa ari haalaa
ma jijaa dɔŋɔ a mu yi tapulii-la Nowa fa si
juu liiŋ daboro-la tuɔŋ. [39] Ba fa bi jiŋ wii-la
kala si ŋaa see bua-la lɛ lii-la si ku pɛllɛ paa
ba kala, ba suu. Ŋii titia nɛ jaŋ ŋaa bua-la lɛ
mi-na Nuhuobiine Bie si jaŋ kɔ. [40] Bua-la lɛ
baalaa balia jaŋ pipɛrɛ baga lɛ. Wia jaŋ joŋ
dɔŋɔ aŋ leŋ dɔŋɔ ta. [41] Haalaa balia ma jaŋ
nunɔŋ munuŋ nɔmuŋ lɛ. Wia jaŋ joŋ dɔŋɔ aŋ
leŋ dɔŋɔ ta. [42] Má saa kɛŋ ma titia woruŋ, bɛɛ
wiaa ma bi jiŋ tapulii-la ma Tiina si jaŋ kɔ. [43] Di
nuu nɛ fa jiŋ bua-la lɛ gaara si jaŋ ku gaa u kiaa
u dia lɛ, u fa jaŋ hɔnɔ pɔ u dia. U fa bi jaŋ piŋ
doŋ. U jaŋ wei a pɔ di gaaru-la sí ku juu a gaa

u kiaa.
44 Má ma saa ŋaa siri, bɛɛ wiaa mi-
na Nuhuobiine Bie jaŋ kɔ bua-la lɛ ma si buu
yiɛlɛ."

Nii-la si ŋaa tiŋtinni-titii ari nii-la si bi tiŋtinni-titii ŋaa

Luuk 12.41-48

45 Ŋii nɛ la Tiina Yesu miira piɛsɛba a bul,
"Kubɛɛ nɛ saa ŋaa tiŋtinni-titii-la si jiŋ wiaa?
U nɛ nii-la u kuhiaŋ si yie liisɛ duu bibeŋ u
dia, aŋ pɛ pipi u tiŋtinni-dɔŋsuŋ ma kudiilee.
46 Di tiŋtinni-la ŋaa wialiŋ u kuhiaŋ si dagu
duu ŋaa, u tuɔŋ jaŋ tɔrɛ bua-la lɛ u kuhiaŋ-la
si jaŋ miira kɔ.
47 Wutitii, mi bulaa pima, u
kuhiaŋ-la jaŋ joŋ u kiaa kala hɛ tiŋtinna deeŋ
nisiŋ lɛ duu bibeŋ.
48 Ama di tiŋtinni-bɔmɔ-la
nɛ bula pi u titia ari u kuhiaŋ-la jaŋ dieni
49 aŋ
suomo ŋmuŋmoo u tiŋtinni-dɔŋsu-la, baalaa
ari haalaa, aŋ faasa didii kudiilee a nyua siniŋ
bubugi,
50 duu ŋaa ŋii, u bi siri ŋaa gbɛrɛ u
kuhiaŋ-la. U kuhiaŋ-la jaŋ kɔ tapulii-la lɛ u si
bi yiɛla.
51 U jaŋ dɔgisu woruŋ aŋ kɛnu kaa mu
hɛ lee-la kaŋfugi timma-la si hɛ. Lee-la nɛ niaa
jaŋ yel aŋ didiŋ ba nyilaa."

25

Yesu magɛ namaga a tigɛ haalaa fii lɛ

1 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga. U si, "Bua
kubala lɛ Wia kuorii-la jaŋ nagɛ ŋla: Haalaa
fii nɛ fa hɛ dimɛ. Ba sii a paa ba chaanaa a
mu di ba cheŋ ha-faliŋ bala, ha-jaari gbiele-
la lɛ.
2 Haala-la deeŋba tuɔŋ banɔŋ yaarɛ, ka
banɔŋ ma kɛŋ wu-jimiŋ.
3 Banɔŋ-la si yaara,

ba bi nuuŋ lɔgɔ kori, di ba chaanaa nɛ disa,
di ba joŋo hɛ. 4 Ama banɔŋ-la si kɛŋ wu-jimiŋ,
ba lɔgɛ nuuŋ kori. 5 Ha-faliŋ bala-la bi lima
kɔ. Ba gbɛrɛ gbɛrɛ lɔl aŋ joŋo piŋ doŋ. 6 Tita-
siesee niaa yirɛ, 'Má bee na baal-la níi kɔ, má
ku lii chemu.' 7 Ŋii nɛ haala-la kala sii a kɛŋ ba
chaanaa milima ta di ba jil. 8 Ŋii nɛ ni-yaara-la
bula pi wu-jinna-la a bul, 'La chaanaa chɛ di ba
disɛ nɛ, má pila nuuŋ mua.' 9 Ŋii nɛ wu-jinna-
la bula piba a bul, 'Ai, ŋ bi pɔɔ nuu-la bi jaŋ yi
la kala. Má mu yɔɔ ma titia nuuŋ.' 10 Ŋii nɛ ba
mu di ba yɔɔ. Ba si mua di ba yɔɔ nuu-la, ha-
faliŋ bala-la kɔ. Haala-la banɔŋ fa si ŋaa siri,
ba to u hariŋ a juu ha-jaari gbiele-la leriŋ, ka
ba kɛŋ boiŋ tɔ. 11 U ŋii hariŋ lɛ haalaa banɔŋ-
la ku-kaanaa ma kɔ a bul, 'La Tiina, la Tiina,
kɛŋ boro suro pila.' 12 Ŋii nɛ u bul, 'Wutitii, mi
bulaa pima, mi bima jiŋ.' 13 Ŋii wiaa má pɔ ma
titia lɛ woruŋ. Ma bi jiŋ tapulii-la la Tiina Yesu
si jaŋ kɔ."

Yesu magɛ namaga a tigɛ tiŋtinnaa batori lɛ.
Luuk 19.11-27

14 Ŋii nɛ Yesu bira magɛ namaga a tigɛ Wia
kuorii-la lɛ. U si, "Bua kubala lɛ Wia kuorii-
la jaŋ nagɛ baal kubala si kɛŋ u tiŋtinnaa nɛ.
Tapulii kubala u sii duu vɛŋ woŋbiiŋ. Ŋii nɛ
u yirɛ u tiŋtinna-la ba kɔ. U joŋ u kiaa hɛ ba
nisiŋ lɛ di ba bibeŋ. 15 U kɛŋ kialiŋ kaa kpaaba
ŋii nuu-kala si wuo bibeŋ. U joŋ siidi bui zɔ-
balia a pi dɔŋɔ duu bibeŋ, a joŋ siidi bui mahiŋ
banɛsɛ a pi dɔŋɔ maa aŋ joŋ siidi bui mahiŋ

balia a pi dɔŋɔ-la maa. Ŋii nɛ ka u vɛŋ u woŋbii-
la. 16 Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-la, u
kaa mu a yɔɔ kiaa a yallɛ a na siidi bui zɔ-
balia nyuuruŋ. 17 Tiŋtinni-la ma si laa siidi bui
mahiŋ banɛsɛ-la, u ma kɛŋ u kiaa bibirimɛ, a
ma na siidi bui mahiŋ banɛsɛ nyuuruŋ. 18 Ama
tiŋtinni-la si laa siidi bui mahiŋ balia-la, u-na
kaa mu lu bua a joŋ moribie-la a hugi. 19 U
diene woruŋ, ka tiŋtinna-la batori kuhiaŋ-la
kɔ a yirɛba duu na ba kuŋ-kala si na nyuuruŋ
magɛ ŋii. 20 Tiŋtinni-la si laa siidi bui zɔ-balia-
la kɛŋ u kiaa ku juu aŋ bula pi u kuhiaŋ a bul,
'Ŋ pimi siidi bui zɔ-balia nɛ, mi ma na siidi bui
zɔ-balia nɛ pɛ.' 21 Ŋii nɛ u kuhiaŋ-la bula pu
a bul, 'Ŋ ŋaa tiŋtinni-titii nɛ. Ŋ hɛ doluŋ nɛ a
wuo beŋ kubii-bie-la nyuŋ woruŋ, mi jaŋ leŋ di
ŋ bibeŋ ku-kɛnɛɛ. Ku juu di la di ŋ kala ninii
sima.' 22 Ŋii nɛ tiŋtinni-la ma si laa siidi bui
mahiŋ banɛsɛ-la ma kɛŋ u kiaa kaa ku juu a
bula pi u kuhiaŋ a bul, 'Ŋ pimi siidi bui mahiŋ
banɛsɛ nɛ. Mi ma na siidi bui mahiŋ banɛsɛ
nɛ a pɛ.' 23 Ŋii nɛ u bula pu maa, 'Ŋ ma ŋaa
tiŋtinni-titii nɛ, ŋ ma hɛ doluŋ nɛ a wuo beŋ
kubii-bie-la nyuŋ woruŋ, mi ma jaŋ leŋ di ŋ
bibeŋ ku-kɛnɛɛ. Ku juu di la di ŋ kala nii sima.'
24 Ŋii nɛ tiŋtinni-la u si joŋ siidi bui mahiŋ balia
pa, u ma ku juu a bul, 'Mi kuhiaŋ, mi jima ari
ŋ ŋaa ni-tɛrɛ nɛ, ŋ yie kukuŋ kialiŋ ŋ si bi duo
nɛ aŋ pipaa kialiŋ lee-la ŋ si bi tima. 25 Ŋii nɛ
tii mi fifáŋ a joŋ moribie-la a hugi tiŋteeŋ di ŋ
kɔ. Laa ŋ moribiee.' 26 Ŋii nɛ u kuhiaŋ-la bula
pu a bul, 'Ŋ ŋaa tiŋtinni-bɔŋ nɛ a kɛŋ yariwiiŋ.
Ŋ jima ari mi yie kukuŋ kialiŋ mi si bi duo nɛ a

paa kiaa lee-la mi si bi tima. 27 Ŋ si jiŋ ŋla lɛ,
u fa maga di ŋ joŋ mi moribiee bil lee-la ba síi
bil moribiee nɛ. Mi fa si miira kɔ ŋla, mi fa jaŋ
laa moribie-la ari mi nyuuruŋ kala. 28 Ŋii-na
má laa moribie-la u teeŋ a joŋo pi nii-la si kɛŋ
siidi bui zɔ-banɛsɛ-la.' " 29 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, "Nii-la si paala kɛŋ kiaa yugɛ nɛ,
Wia jaŋ wasa chɛ a pɛ pu duu kaa yugɛ kiŋkɛŋ,
ama nii-la si bi faasa kɛŋ kiaa yugɛ, muapilii-
la ma u si kɛnɛ, Wia jaŋ kaa laa u teeŋ. 30 Má
kɛŋ tiŋtinni-bɔmɔ-la a joŋu yuo ta birimiŋ tuɔŋ.
Lee-la nɛ nialiŋ jaŋ yel aŋ didiŋ ba nyilaa.

Sariya chɛ-diili-la si jaŋ yi

31 Di mi-na Nuhuobiine Bie nɛ dii mi kuoruŋ
a kɔ, mi di Wia tiŋdaaraa kala jaŋ kɔ. Ŋii
nɛ mi jaŋ hɔŋ mi kuori-kpasa nyuŋ a chaanɛ.
32 Dunia nuu-kala jaŋ ku hilimi mi sipaaŋ. Mi
jaŋ kɛŋba kaa kpaa leree balia, ari pie-daara si
yie kɛŋ u piesee pɔrɛ buunaa lɛ ŋii. 33 Mi jaŋ
leŋ di tuɔ-pul tiŋŋaa chiŋ mi na-diiŋ, ka di tuɔ-
bɔŋ tiŋŋaa ma chiŋ mi na-gua. 34 Ŋii nɛ kuoro
jaŋ bula pi nialiŋ si chiŋ u na-diiŋ a bul, 'Má
kɔ. Mi Nyimma Wia nɛ pɛma lɛ. Má ku dii Wia
kuorii-la ba si wasa bilma lɛ dunia di-suomuŋ.
35 Bɛɛ wiaa, bua-la lɛ losuŋ fa si kɛŋmi, ma ŋaa
kudiilee pimi mi dii, bua-la lɛ lii-nyuasuŋ ma
fa si kɛŋmi, ma ŋaa liiŋ pimi mi nyua nɛ. Bua-
la lɛ mi fa si ŋaa nuhuɔru, ma kɛŋmi woruŋ
nɛ. 36 Bua-la lɛ mi fa kɛŋ yaribiree nɛ, ma joŋ
gɛriŋ laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa síi wiilu, ma beŋ
mi nyuŋ nɛ, bua-la lɛ ba si kɛŋmi tɔ dia, ma
ku nami nɛ.' 37 Tuɔ-pul timma-la jaŋ piɛsɛmi

a bul, ‘La Tiina, chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di losuŋ
kɛniŋ la joŋ kudiilee piŋ, chɛ bɛɛ nɛ lii-nyuasuŋ
kɛniŋ la ŋaa liiŋ piŋ? 38 Chɛ bɛɛ nɛ la naŋ di ŋ
ŋaa nuhuɔru la kɛniŋ woruŋ, koo chɛ bɛɛ nɛ la
ma naŋ di ŋ kɛŋ yaribiree la joŋ gɛriŋ laaliŋ?
39 Chɛ bɛɛ ma nɛ la naŋ di ŋ wiilu, koo di ba
kɛniŋ tɔ dia la ku naŋ?’ 40 Kuoru-la jaŋ bula
piba a bul, ‘Wutitii nɛ mi bulaa pima, bua-la
kala lɛ ma si ŋaa wu-zɔmuŋ a pi mi naaŋbiiriŋ
deeŋba tuɔŋ nii-la si bi lee kɛnɛ, ma ŋaa ŋii
pimi nɛ.’ 41 Ŋii nɛ u jaŋ bula pi nialiŋ si hɛ u
na-gua a bul, ‘Má surisɛ mi sɛmɛ, Wia via ma
wiaa nɛ. Má mu a juu nyiŋ-la si bi disɛ. Wia
hɛ nyiŋ-la bil Sitaani ari u tiŋdaara-la nɛ di ba
ku juu. 42 Bɛɛ wiaa bua-la lɛ losuŋ fa si kɛŋmi,
ma bi kudiilee ŋaa pimi, bua-la lii-nyuasuŋ fa
si kɛŋmi, ma bi liiŋ ŋaa pimi. 43 Bua-la lɛ mi
fa si ŋaa nuhuɔru, ma bimi kɛnɛ woruŋ. Bua-
la lɛ mi fa si kɛŋ yaribiree maa, ma bi gɛriŋ
joŋo laalɛmi. Bua-la lɛ mi fa síi wiilu maa, ma
bi ku nami. Bua-la lɛ ba si kɛŋmi tɔ dia maa,
ma bi ku nami.’ 44 Ŋii nɛ ba jaŋ piɛsɛ kuoru-
la a bul, ‘La Tiina, chɛ bɛɛ nɛ losuŋ kɛniŋ koo
lii-nyuasuŋ kɛniŋ koo ŋ fa ŋaa nuhuɔru koo, ŋ
fa kɛŋ yaribiree koo, ŋ fa wiilu koo, ba kɛniŋ
tɔ dia aŋ ka la bi ŋ lɛ pɛ?’ 45 Kuoru-la jaŋ bul,
‘Wutitii nɛ, bua-la kala lɛ ma si via di ma pɛ
nii-la si bi lee kɛnɛ mi niaa tuɔŋ, ma via di ma
pɛmi ma lɛ nɛ ŋii.’ 46 Ŋii nɛ ba jaŋ juu lee-la
hɛɛ-la si bi dɛrɛ, aŋ ka di tuɔ-pul tiŋŋaa ma juu
lee-la miisi-la si bi dɛrɛ.”

26

Ba vuura di ba kpu Yesu
Maak 14.1-2; Luuk 22.1-2; Jɔɔŋ 11.45-53

1 Yesu si dagɛ niaa dɛrɛ, u bula pi u hari-
tooroo a bul, “Ma jima, 2 tapulaa balia nɛ ka,
ka di diisiŋ kieliŋ gbiele-la yi. Bua-la lɛ ba jaŋ
kɛŋ mi-na Nuhuobiine Bie a joŋmi hɛ niaa nisiŋ
lɛ di ba kpaasɛmi daa-gɛsɛɛ nyuŋ.”
3 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ, ba hilimi Kayafas dia
lɛ. Bua-la lɛ u fa ŋaa nii-la si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiaŋ nɛ. 4 Ba hilimi a vuvuurɛ ba si jaŋ
to woŋbii-la a luɔra kɛŋ Yesu a kpu. 5 Ama ba
bul di ba síu kɛŋ ba chɛ-bal-la, di ba nɛ ŋaa ŋii,
niaa jaŋ ŋaa taawɛi.

Ba kɛŋ nuuŋ tisɛ Yesu
Maak 14.3-9; Jɔɔŋ 12.1-8

6 Yesu fa si hɛ Bɛtani lɛ ŋii, u mu hɔŋ baal
kubala dia lɛ baa yirɛ Saamɔŋ. Saamɔŋ fa ŋaa
gbege nɛ aŋ duori. 7 Yesu fa si dii kiaa Saamɔŋ
dia lɛ, haal kubala kɔ u teeŋ a kɛŋ tulaali ari
loŋ a joŋo bisɛ hɛ u nyuŋ lɛ. Tulaalii-la yalliŋ
hɛyɛ. 8 U haritooro-la si na ŋii, ba baaniŋ sii.
Ba gurima pipiɛsɛ dɔŋɔ a bul, “Bɛɛ nɛ tii haala
deeŋ kɛŋ nuu-la kaa chei ŋla? 9 Ba fa jaŋ wuo
joŋ tulaalii-la a yallɛ a na moribiee yugɛ a joŋo
pi summoo.” 10 Ama Yesu fa jiŋ wii-la ba síi bul.
Ŋii nɛ u piɛsɛba a bul, “Bɛɛ nɛ tii ma wiwalimɛ
haala deeŋ? Wu-zɔŋ nɛ u ŋaami lɛ. 11 Ma di
summoo jaŋ hɛ dimɛ bua-na kala lɛ, ama la di
ma bi jaŋ hɛ dimɛ deeŋ deeŋ. 12 U bisɛ tulaalii-
la hɛmi lɛ a ŋaa siri di mi nɛ suba, di ba joŋmi

hugi. 13 Wutitii nɛ mi bulaa pima, dunia sɛmɛ-
na kala ba si jaŋ wuo mu a bul Wia wu-zɔmɔ-la,
ba jaŋ liisi haala deeŋ ma wiaa a bul."

Judas sɛyɛ duu joŋ Yesu yallɛ
Maak 14.10-11; Luuk 22.3-6

14 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ
mu nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ teeŋ.
U yiriŋ nɛ fa Judas Isikarɔt. U piɛsɛba a bul,
15 "Di mi nɛ kɛŋ Yesu yallɛ a pima, bɛɛ nɛ ma
jaŋ pimi?" Ŋii nɛ ba diisɛ moribii-biiŋ mara ari
fii a joŋo pu. 16 A chiŋ bua-la lɛ Judas suomo
chichɛ woŋbii-la u si jaŋ to a kɛŋ Yesu yallɛ a
piba.

Yesu ari u haritooroo dii diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee
Maak 14.12-21; Luuk 22.7-13, 21-23; Jɔɔŋ 13.21-30

17 Gbiele-la lɛ ba si yie dii boroboro-la si bi
si-buruŋ kɛnɛ, ba chɛ-buŋbuŋ, Yesu haritooroo
kɔ u teeŋ a piɛsu a bul, "Nii nɛ ŋ cho di la
mu ŋaa diisiŋ kieliŋ gbiele-la kudiilee di ŋ ku
dii?" 18 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Má mu
juu taŋ-la tuɔŋ. Má mu baal kubala teeŋ. Má
mu bula pu a bul, 'La kuhiaŋ si, bua-la lɛ u
síi chɛ di ba di u haritooroo dii diisiŋ kieliŋ
gbiele-la kudiilee yie nɛ, laa chɛ di la dii kia-
la ŋ dia lɛ nɛ.' " 19 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la
ŋaa ŋii ari Yesu si dagɛba a ŋaa diisiŋ kieliŋ
gbiele-la kudiilee ba dii.

20 Wia si jua, Yesu ari u haritooro-la fii ari
balia-la ku juu hɔŋ a didii kudiile-la. 21 Ba síi dii
kiaa ŋii, ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, "Wutitii nɛ

mi bulaa pima, ma dɔŋɔ jaŋ joŋmi yallɛ.” 22 Ŋii
nɛ u haritooro-la tuɔŋ chei. Ba suomo pipiɛsu,
kuŋ kuŋ. Dɔŋɔ yie piɛsɛ, “Mi Tiina, mi nɛɛ?”
23 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “La di nii-la si
chala kɛŋ boroboro tuu yuu gbaŋa tuɔŋ nɛ jaŋ
joŋmi yallɛ. 24 Mi-na Nuhuobiine Bie jaŋ suu
ari ba si ŋmuŋsɛ ŋii a tigɛmi lɛ. Ama nii-la si
jaŋ joŋ mi-na Nuhuobiine Bie yallɛ, aa, u jaŋ
na hɛɛŋ yugɛ. Ba fa si buu lula nɛ kpia.” 25 Ŋii
nɛ Judas zɛŋbɛ tiina-la piɛsɛ Yesu a bul, “Mi nɛ
ŋ didagɛɛ?” Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, “Oo, ŋ
nɛ.”

Kudiile-la Yesu si si di ba dii a liliisi u wiaa
Maak 14.22-26; Luuk 22.14-20; 1 Kɔr. 11.23-25

26 Ba si hɔnɔ didii kiaa, ŋii nɛ Yesu sii a
joŋ boroboro a lɔllɛ Wia aŋ kaa chɔgɛ chɔgɛ
a joŋo pi u haritooroo a bula piba a bul, “Má
laa. Mi yaraa namia nɛ ŋii.” 27 Ŋii nɛ u bira
joŋ nyunyuala maa ari siniŋ. U lɔllɛ Wia aŋ
joŋo piba a bul, “Má kala nyua nyunyual-bala-
la tuɔŋ, 28 bɛɛ wiaa mi chaliŋ nɛ ŋii. Chaliŋ
deeŋ wiaa nɛ tii Wia ta niiŋ ma teeŋ. Mi chaliŋ
jaŋ jaasɛ ni-kɛnɛ wiaa, di Wia joŋ ba haachɛba
chɛba. 29 Mi bulaa pima, mi bira bi jaŋ kɔ di mi
nyua siniŋ deeŋ, see tapulii-la mi si jaŋ kɔ, ŋii
nɛ mi jaŋ nyua si-faliŋ mi Nyimma Wia kuorii-
la tuɔŋ.”

30 Ŋii nɛ ba yii Wii-chuɔlɛ yiiliŋ aŋ sii lii a mu
peel kubala baa yirɛ Oliv. 31 Ŋii nɛ Yesu bula
piba a bul, “Titaŋiŋ deeŋ titia ma kala jaŋ fá
viiri a tiŋ mi wiaa. Ba ŋmuŋsɛ Wia teniŋ tuɔŋ
di ba jaŋ kpu pie-daara aŋ ka piesee fá pisɛ.

32 Ama Wia jaŋ chisɛmi suuŋ lɛ. U nɛ chisɛmi,
mi jaŋ laa ma sipaaŋ a mu Galilii."

Yesu bula pi Piita ari u jaŋ bul u buu jiŋ.
Maak 14.27-31; Luuk 22.31-34; Jɔɔŋ 13.36-38

33 Ŋii nɛ Piita bula pi Yesu a bul, "Di ba kala
fá maa aŋ leŋiŋ, mi-na bi jaŋ miirɛ ŋ hariŋ
da." 34 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul, "Wutitii nɛ,
jiniŋ titaŋiŋ deeŋ ŋ-na Piita, ŋ jaŋ bul naaŋsiiŋ
butori ari ŋ bimi jiŋ, ka di ji-bele-na yel." 35 Ŋii
nɛ Piita bula pu a bul, "La diŋ paala susuu maa,
mi bi jaŋ bul ari mi biŋ jiŋ." Ku-kaana-la ma
kala bul ŋii.

Yesu chuɔlɛ Wia Gɛtisɛmani lɛ
Maak 14.32-42; Luuk 22.39-46

36 Ŋii nɛ Yesu ari u haritooroo mu juu lee
kubala baa yirɛ Gɛtisɛmani. Yesu bula pi u
haritooroo di ba hɔŋ daha, ka u mu chuɔlɛ Wia
aŋ kɔ. 37 U kɛŋ Piita ari Zɛbidii biiriŋ balia a
kaa mu dimɛ. U tuɔŋ faasa chei woruŋ. U tuɔŋ
bi pina. 38 U bula pi u haritooroo a bul, "Mi
tuɔŋ kala nɛ cheye a magɛ di mi suu. Má hɔŋ
di la kala pɔ na." 39 Ba hɔŋ. Ka u surisa mu
sipaaŋ mua a tuu pina chigi tiŋteeŋ a sul Wia
a bul duu nɛ kɛŋ woŋbiiŋ, duu sí leŋe di wii-la
juu-u lɛ a bira bul, "Mi Nyimma, di ŋ níi chɛ,
liisɛ hɛɛ-la síi kɔ mi lɛ. Ama mi-na ŋla tuɔtɔruŋ
lɛ dee, ŋ-na tuɔtɔruŋ lɛ nɛ." 40 U chuɔla dɛrɛ aŋ
sii kɔ u haritooroo teeŋ di ba piŋ doŋ. Ŋii nɛ u
piɛsɛ Piita a bul, "Ŋ pina nɛɛ? Ŋ bi doŋ muapilii
ma wuo bɛrɛɛ a diene yi hawa kubalaa? 41 Má
chuɔlɛ Wia a pupɔ di Sitaani sí wuo nyisɛma.

Ma tuɔŋ lɛ ma cho di ma ŋaa wu-zɔŋŋɔɔ, aŋ ka
ma bi doluŋ kɛnɛ.” 42 U bira mu a chuɔlɛ Wia
liamiŋ lɛ a bira bul, 43 “Mi Nyimma, di ŋ nɛ bi
sɛi di ŋ laa hɛɛŋ deeŋ mi nisiŋ lɛ, leŋ di wii-la
ŋ síi chɛ, duu ŋaa.” U miira kɔ di ba bira piŋ
doŋ, bɛɛ wiaa doŋ kɛŋba nɛ woruŋ. 44 Ŋii nɛ
Yesu mu chuɔlɛ Wia torimuŋ lɛ a bira bul ŋii
titia. 45 Ŋii nɛ u miira kɔ u haritooroo teeŋ a
piɛsɛba, “Ma ha pinaa wiesi nɛɛ? Má bee na,
bua-la yie nɛ. Ba jaŋ kɛŋ mi-na, Nuhuobiine
Bie a pi haachɛ diiree. 46 Má sii la mu. Nii-la
si jaŋ joŋmi yallɛ ka kɔ nɛ.”

Ba kɛŋ Yesu
Maak 14.43-50; Luuk 22.47-53; Jɔɔŋ 18.3-12

47 Yesu ha bi wiaa bula dɛrɛ, di Judas níi kɔ
ŋii. U fa ŋaa Yesu haritooro-la fii ari balia dɔŋɔ
nɛ. Niaa yugɛ a tuto u hariŋ. Dɔŋsuŋ kori
tokobiee ari taŋguloo. Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi
Wia kuhiasiŋ ari ba taŋ kuhiasiŋ nɛ tiŋba, ba
kɔ. 48 Zɛŋbɛ tiina-la fa pi nialiŋ magil nɛ a bul,
“Nii-la mi si mu guori, u nɛ ŋii. Má kɛnu.”
49 Ŋii nɛ Judas vɛŋ tegi a mu Yesu teeŋ a bula
pu, “Mi kuhiaŋ, mii chuɔluŋ”, aŋ guoru. 50 Ŋii
nɛ Yesu bula pu a bul, “Mi naŋdɔŋɔ, bɛɛ nɛ tii ŋ
hɛ daha?” Ŋii nɛ ba kala guriku a kɛnu. 51 Yesu
haritooro-la dɔŋɔ liisɛ u tokobii a ta nuu digiliŋ
keri. Nii-la fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ dia-yomo nɛ. 52 Ŋii nɛ Yesu bula pu a
bul, “Joŋ ŋ tokobii a hɛ u di-hɛɛliŋ. Nii-la si
liisɛ tokobii, tokobii nɛ ba jaŋ kaa kpuu. 53 Ŋ bi
jiŋ ari mi fa jaŋ wuo yirɛ mi Nyimma duu pɛmi

lɛɛ? Di mi nɛ fa yiru, u fa jaŋ ta u tiŋdaaraa bui
buiba di ba ku pɛmi lɛ. 54 Ama duu nɛ fa saa
ŋaa ŋii, ɛɛ nɛ wialiŋ ba fa si ŋmuŋsa Wia teniŋ
tuɔŋ jaŋ ku ŋaa wutitiiba?" 55 Ŋii nɛ Yesu piɛsɛ
ni-daŋ-la a bul, "Mi ŋaa gaaru nɛɛ? Ma si kɛŋ
tokobiee ari taŋguloo a kukɔ di ma kɛŋmii? Ma
na tapulii-na kala la di ma nɛ yie hɔŋ Wia-dia lɛ
mi didagɛ wiaa a pipima. Aŋ ka ma bi walima
di ma kɛŋmi dimɛ. 56 Ama wiiŋ deeŋ kala ŋaa
di wialiŋ nialiŋ fa si bula, Wia Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ ku ŋaa wutitii." Ŋii nɛ Yesu haritooro-la kala
viau aŋ fá.

Yesu chiŋ nialiŋ si hilime vuvuurɛ wiaa sipaaŋ

Maak 14.53-65; Luuk 22.54-55, 63-71; Jɔɔŋ 18.13-14, 19-24

57 Ŋii nɛ nialiŋ si kɛŋ Yesu, ba kɛnu kaa mu
Kayafas dia. U nɛ fa ŋaa nialiŋ si kpu pusuŋ
pipi Wia kuhiaŋ. Di Wia teniŋ kerichiba ari ba
taŋ kuhiasiŋ kala hilimi dimɛ. 58 Piita daa tuto
ba hariŋ a to juu nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ kaala. U juu kaala-la a mu hɔŋ nialiŋ síi
pɔ kaala-la teeŋ duu na wii-la si jaŋ ŋaa Yesu lɛ.
59 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ
ari nialiŋ kala si yie hilime vuvuurɛ wiaa chichɛ
di ba nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ di ba kpuu. Ba chɛ
chɛ wii ka. 60 Niaa paala yugɛ nɛ a ku nyia wiaa
pu, ama ba fa bi wuo na wii-kala u si ŋaa chei.
61 Ŋii nɛ niaa balia ku lii a bul, "Baala deeŋ, u
si u jaŋ wuo ŋmoo Wia-dia-la lo aŋ bira saau
tapulaa batori pɛgɛ." 62 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ sii chiŋ a piɛsɛ Yesu a

bul, “Ŋ bi nia niaa deeŋba si bul wialiŋ a tigɛŋ
lɛɛ? Ŋ-na bi wii kɛnɛ ŋ si jaŋ bul?” 63 Yesu
tɔrɛ u niiŋ. Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiaŋ bula pu a bul, “Wia-la si weye yiriŋ lɛ,
bula pila, ŋ nɛ ŋaa Kirisito, nii-la Wia si liisaa?
Ŋ nɛ Wia Biee?” 64 Ŋii nɛ Yesu bula pu a bul,
“Mi-na nɛ, ama mi bulaa pima kala, a lii bua
deeŋ lɛ a kaa mu, ma jaŋ na mi-na Nuhuobiine
Bie di mi hɔŋ Wia sɛmɛ, ni-duoŋ di-hɔnuŋ a to
duoŋbiliŋbaanaa tuɔŋ ku tuu.” 65 Yesu si bul
ŋii, nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ kɛŋ u
gɛnniŋ kiɛsɛ aŋ bul, “Ŋ chei Wia yiriŋ. U bi
maga di la bira chɛ daŋsiaba. Ma kala bi nia u
si chei Wia yiriŋ ŋii? 66 Bɛɛ nɛ ma biinɛ?” Ŋii
nɛ ba bul, “U cheye nɛ. U maga di ba kpuu nɛ.”
67 Ŋii nɛ ba tu naŋtuɔruŋ hɛ u siaa lɛ a ŋmobu.
Nialiŋ dɔŋsuŋ síi ŋmobu ŋla nɛ, ba bula pu a
bul, 68 “Ŋ-na Kirisito, nii-la síi bul wiaa, Wia
Diŋ-zɔŋ-la doluŋ lɛ, dagɛ nii-la si ŋmobuŋ.”

Piita si u bi Yesu jiŋ
Maak 14.66-72; Luuk 22.56-62; Jɔɔŋ 18.15-18, 25-27

69 Piita si hɔŋ kaala-la lɛ, ŋii nɛ nialiŋ si kpu
pusuŋ pipi Wia kuhiaŋ dia tiŋtinni-tolo kubala
ku lii a bul, “Ŋ ma faa to Yesu hariŋ nɛ, baal-la
si lii Galilii.” 70 Ŋii nɛ Piita nyia wiaa a bul ba
kala nii, “Mi bi Yesu jiŋ. Mi bi wii-la ŋ si paala
bubul jiŋ,” aŋ sii lii chiŋ zawura tuɔŋ. 71 Piita si
chiŋ dimɛ, ŋii nɛ tiŋtinni-tolo dɔŋɔ ma bira nau
a bula pi nialiŋ si china kpagu a bul, “Baala
deeŋ ma ŋaa Yesu si lii Nazarɛt haritooro-la
dɔŋɔ nɛ.” 72 Piita bira nyia wiaa aŋ ŋmiɛsa bul

duu dee. 73 Muasuaa nialiŋ si chiŋ dimɛ ma
bula pu a bul, “Wutitii nɛ, ŋ ma ŋaa ba dɔŋɔ
nɛ, ŋ yiikoro nɛ dagɛ ŋii.” 74 Ŋii nɛ Piita ŋmiɛsɛ
a bul, “Mi bi baala deeŋ jiŋ.” U si bul ŋii dɛrɛ
di ji-bele yele. 75 Ŋii nɛ Piita liisi wii-la Yesu
si bula pu ari u jaŋ nyia wiaa a pu naaŋsiiŋ
butori, ŋii nɛ u lii a faasa yel.

27

Ba kɛŋ Yesu mu Paalit teeŋ
Maak 15.1; Luuk 23.1-2; Jɔɔŋ 18.28-32

1 Taŋ-pul nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhi-
asiŋ kala ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ hilimi a vuurɛ.
Ba kala vuura di ba kpu Yesu. 2 Ba kɛnu a vɔbu
a kɛnu kaa mu Paalit teeŋ. U nɛ fa hɔŋ Rom
kuori-baliŋ nyuŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ.

Judas suba
Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.18-19

3 Judas zɛŋbɛ tiina-la si nia di baa chɛ di ba
kpu Yesu nɛ, u tuɔŋ chei ari u si yallɛ Yesu ŋii.
U miira kɛŋ moribii-biiŋ mara ari fii a kaa mu
nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari J̱uu
tiŋŋaa kuhiasi-la teeŋ a bul, 4 “Mi ŋaa haachɛ
nɛ. Mi joŋ nii-la si bi wii cheye yallɛ di ba
kpuu.” Ŋii nɛ nialiŋ bul di ba sipaa kala tuo
dimɛ. Di u wii nɛ. 5 Ŋii nɛ Judas joŋ moribie-la
a yuo ta Wia-dia tiŋteeŋ aŋ lii a mu yuo ŋmɛniŋ.
6 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ paa
moribie-la aŋ bul, “Chaliŋ moribiee nɛ ŋla. La
kisiŋ nɛ la joŋba hɛ Wia-dia moribiee lɛ.” 7 Ŋii
nɛ ba vuurɛ di ba jiŋ wii-la ba si jaŋ joŋ moribie-
la a ŋaa. Ba joŋ moribie-la yɔɔ tiŋteeŋ. Lee-la

nɛ ba huhugi nuhuɔraa. Ba laa tiŋtee-la yɔɔ
pupoi-mɛɛrɛ teeŋ nɛ. 8 Ŋii nɛ ba kɛŋ lee-la
yiyirɛ chaliŋ tiŋteeŋ ari jiniŋ kala. 9 Ba si ŋaa
ŋii, wialiŋ Jɛrimaya fa si bul, Wia Diŋ-zɔŋ-la
doluŋ lɛ ku ŋaa wutitii. U fa si,

"Iziral doho niaa dɔŋsuŋ sɛi di ba ti̱ŋ moribii-
biiŋ mara ari fii
aŋ kɛŋ Wia Tuɔ-pul Tiina-la.
10 Ba joŋ moribie-la ba si miira laa
a yɔɔ tiŋteeŋ pupoi-mɛɛrɛ teeŋ.
Mi Tiina Wia nɛ fa bula di mi ŋaa ŋii."

Paalit piɛsɛ Yesu wiaa
Maak 15.2-5; Luuk 23.3-5; Jɔɔŋ 18.33-38

11 Yesu si chiŋ nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ
sipaaŋ Judiya tiŋteeŋ lɛ, ŋii nɛ kuoru-la piɛsu
a bul, "Ŋ nɛ ŋaa Ju̱u tiŋŋaa kuoro koo?" Ŋii
nɛ Yesu bula pu a bul, "Oo, mi nɛ." 12 Ama
nialiŋ fa si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Ju̱u
tiŋŋaa kuhiasiŋ si joŋ cheeriŋ pu ŋii, u bi wii
bula. 13 Ŋii nɛ Paalit piɛsu, "Ŋ bi wiaa deeŋba
kala nia ba si bula a tigɛŋ lɛɛ?" 14 Ama Yesu bi
u niiŋ suro, u bi wu-bala ma bula. Wii-la kperi
Paalit woruŋ.

Ba si di ba kpu Yesu
Maak 15.6-15; Luuk 23.13-25; Jɔɔŋ 18.39–19.16

15 Di diisiŋ kieliŋ gbiele nɛ yie-na kala, Paalit
fa yie leŋ ba liisɛ nialiŋ ba si kaa tɔ dia dɔŋɔ nɛ,
nii-la niaa si cho. 16 Bua-la lɛ di ba kɛŋ baal
kubala baa yirɛ Barabas a tɔ dia. 17 Ni-daŋ-la
si hilime, ŋii nɛ Paalit piɛsɛba, "Ni-bɛɛ nɛ ma

cho di mi liisa pima? Barabas koo Kirisito, nii-
la Wia si liisaa?" 18 Paalit fa jima woruŋ ari
J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ yaraa faa bieru nɛ, ŋii nɛ
tii ba kɛŋ Yesu kaa kɔ u teeŋ. 19 Paalit fa si
hɔŋ sariya didiiliŋ ŋii, u haala tiŋ tiŋdaariŋ a
leŋ di ba bula pu a bul, "Sí baala deeŋ wii-kala
ŋaa. U ŋaa tuɔ-pul tiina nɛ. Diamiŋ titaŋiŋ mi
duosi wiaa a tigɛu lɛ nɛ. U wiaa wiimi woruŋ
nɛ." 20 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasi-la nyisɛ ni-daŋ-
la hɛ di ba bul di Paalit liisɛ Barabas ta aŋ ka
di ba kpu Yesu. 21 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ ni-daŋ-
la a bul, "Niaa deeŋba baliamiŋ tuɔŋ, kubɛɛ
nɛ ma chɛ di mi liisa pima?" Ŋii nɛ ba bul,
"Barabas!" 22 Ŋii nɛ Paalit piɛsɛ nialiŋ a bul,
"Aŋ ka Yesu ba síi yiru Kirisito, bɛɛ nɛ ma si mi
kɛnu kaa ŋaa?" Ŋii nɛ ba kala bul, "Leŋ di ba
kɛnu kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ." 23 Ŋii nɛ
Paalit piɛsɛba a bul, "Wu-bɔŋ bɛɛ nɛ u ŋaa?"
Ŋii nɛ ba kpia a kii buŋbuŋ-la a bul, "Leŋ di ba
kɛnu kpaasɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ."

24 Ŋii nɛ Paalit na ari goŋ-la yuga kiŋkɛŋ,
ari yuosuŋ jaŋ juu. Ŋii wiaa u bi wii-kala wuo
ŋaa. Di liiŋ chiŋ u sɛmɛ. U ŋaa a sɔŋ u nisaa
nialiŋ sipaaŋ aŋ bul, "Mi sipaa tuo baala deeŋ
suunuŋ lɛ. U hɛ ma teeŋ." 25 Ŋii nɛ ni-daŋ-
la kala bul, "Di la nɛ cheye wiiŋ deeŋ lɛ, leŋ
di Wia dɔgisɛla ari la biiriŋ a tiŋ la si kpuu."
26 Ŋii nɛ Paalit liisɛ Barabas ta a piba aŋ ŋaa
ba viirɛ Yesu aŋ joŋu piba di ba kaa mu kpaasa
mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Laali-yuoroo mɔŋ Yesu lɛ
Maak 15.16-20; Jɔɔŋ 19.2-3

27 Ŋii nɛ Paalit laali-yuoroo dɔŋsuŋ kɛŋ Yesu
kaa juu Paalit dia kaala tuɔŋ. Laali-yuoro-la
ku-kaanaa kala ma ku pɛba lɛ a hilimi. 28 Ba
wuri Yesu gɛnniŋ kala aŋ joŋ gɛri-fiaŋ laalu 29 a
chɛ sɔsuŋ a kaa sua nyuŋ-chuulo a nagɛ kuoro
nyuŋ-chuulo a joŋo chuu a joŋ daaŋtiga hɛ u
na-diiŋ lɛ aŋ tuu kpirimi u sipaaŋ a mɔmu lɛ a
bul, "J̱uu tiŋŋaa kuoro, laa chuɔluŋ." 30 Ba tu
naŋtuɔruŋ a hɛu lɛ a laa daa-la a ŋmoo u nyuŋ
lɛ. 31 Ba si mɔmu lɛ dɛrɛ, ba wuri gɛri-fiaŋ-la
aŋ paa u titia gɛnniŋ a laalu aŋ kɛnu kaa lii
woŋbiiŋ di ba kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.

Ba kpaasɛ Yesu daa-gɛsɛɛ nyuŋ
Maak 15.21-32; Luuk 23.26-43; Jɔɔŋ 19.17-27

32 Ba si kɛnu kaa lilii di ba kpaasu daa-gɛsɛɛ
nyuŋ ŋii, ba cheŋ baal kubala baa yiru Saamɔŋ.
U jáŋ yiriŋ nɛ Sariini. Ŋii nɛ laali-yuoro-la
fugu u laa Yesu daa-gɛsɛ-la a baasɛ. 33 Ŋii nɛ
ba ku yi lee kubala baa yirɛ Gɔligɔta. Yiri-la
bubuɔŋ nɛ nyu-kuŋkogulo. 34 Ba si yi dimɛ, ba
joŋ siniŋ a guoli ku-haariŋ lɛ a joŋo pi Yesu
duu nyua. U si lenne di u hɛyɛ, u via. 35 Ŋii
nɛ ba kpaasu mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ aŋ tɔŋsɛ
Yesu gɛnniŋ wiaa, di ba paa kpaa dɔŋɔ a jiŋ
gɛri bɛɛ nɛ nuu-kala jaŋ laa. 36 Ŋii nɛ ba hɔŋ
dimɛ a bibenu. 37 Ba si si Yesu ŋaa wialiŋ
chei, ba ŋmuŋsa hɛ daa-gɛsɛ-la lɛ a bul, "J̱uu
tiŋŋaa kuoro Yesu nɛ ŋla." 38 Ŋii nɛ ba kpaasɛ

gaaraa balia ma a pɛ Yesu lɛ. Dɔŋɔ hɛ u na-
diiŋ, dɔŋɔ ma hɛ u na-gua. 39 Ba si kpaasu mɛrɛ
daa-gɛsɛ-la nyuŋ ŋii, nialiŋ si to dimɛ bibal, ba
tutuusu aŋ kɛŋ ba nyuŋ chuchugisi 40 a bul,
“Oi, ŋ nɛ ŋaa nii-la si si ŋ jaŋ ŋmoo la Wia-dia
lo aŋ bira wuo saau tapulaa batori pɛgɛ. Ŋ si
ŋaa Wia Bie, lii daa-gɛsɛ-la nyuŋ a laa ŋ titia
ta.” 41 Nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasi-la
ari Wia teniŋ kerichiba ari taŋ-la kuhiasiŋ ma
sisieri Yesu lɛ a bula pipi dɔŋɔ, 42 “U wuo niaa
laa tita nɛ aŋ bi u titia wuo laa ta. U si si u nɛ
ŋaa Kirisito, J̠uu tiŋŋaa kuoro, leŋ duu lii daa-
gɛsɛ-la nyuŋ ku tuu di la na a laa u wiaa dii.
43 U laa Wia dii nɛ a bula duu ŋaa Wia Bie nɛ.
Tɔɔ, má leŋ di la na di Wia nɛ jaŋ laau ta lɛɛlɛ.”
44 Gaara-la balia ma ba si kpaasa a pɛ Yesu lɛ,
ba ma tuusu ŋii titia.

Yesu suba

Maak 15.33-41; Luuk 23.44-49; Jɔɔŋ 19.28-30

45 Wia ku magɛ nyu-gbaŋa, leriŋ kala biri lim
a mu yi didaaniŋ, ka leriŋ bira pullɛ. 46 Ŋii nɛ
Yesu faasa yirɛ u yiikoro lɛ a bul, “Eloi, Eloi,
lama sabakitani.” U bubuɔŋ nɛ: “Mi Tiina Wia,
bɛɛ nɛ tii ŋ joŋmi ta?” 47 Di niaa dɔŋsuŋ chiŋ
dimɛ a jegile nii wialiŋ u si bula. Ŋii nɛ ba
bula pi dɔŋɔ a bul, “Ilaaja nɛ baal-la yiyirɛ ŋii.”
48 Nialiŋ dɔŋɔ fa si chiŋ dimɛ fá mu joŋ suosuo
a kaa mu yuu siniŋ si nyala a joŋo tuu sakeliŋ lɛ
a kaa mu hɛ u niiŋ lɛ duu nyua. 49 Ŋii nɛ nialiŋ
dɔŋsuŋ fa si hɛ dimɛ bul, “Má leŋ la gbɛrɛ a na
ari Ilaaja jaŋ ku soru daa-gɛsɛ-la nyuŋ koo.”
50 Ŋii nɛ Yesu faasa yel aŋ wiesi u wiesi kati.

51 Patiisa nɛ fa hɛ Wia-dia tuɔŋ. Ba kaa kɛrɛ.
U kiɛsɛ balia a chiŋ nyu-gbaŋa a kiɛsa ku tuu.
Ŋii nɛ tiŋteeŋ zigili, busuŋ ma yɛrɛ a kpaa
kpaa. 52 Vaamaa ma suri suri. Nialiŋ Wia si
liisa, ba yuga a sii suuŋ lɛ a lii vaama-la lɛ.
53 Yesu si sii suuŋ lɛ, ba mu Jerusalɛm. Niaa
yuga a naba lee-la. 54 Laali-yuoroo zɔlɔ kuhiaŋ
ari laali-yuoro-la fa si chiŋ dimɛ a bibeŋ Yesu
a na tiŋteeŋ si zigili ŋii ari wialiŋ kala si ŋaa,
fawulluŋ kɛŋba. Ŋii nɛ ba bul, “Wutitii, baala
deeŋ sɛnɛ ŋaa Wia Bii nɛ.”
55 Haalaa yuga a ma fa chiŋ di-bolii a bibenu.
Haala-la fa to Yesu hariŋ nɛ a lii Galilii tiŋteeŋ a
pipɛu lɛ. 56 Ba tuɔŋ Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri
dɔŋɔ. U fa ŋaa Jeems ari Josɛf naaŋ nɛ. Zɛbidii
haala ma pɛba lɛ.

Ba hugi Yesu

Maak 15.42-47; Luuk 23.50-56; Jɔɔŋ 19.38-42

57 Didaaniŋ si yie, baal kubala a lii taŋ kubala
baa yirɛ Arimatiya ma kɔ. U fa ŋaa kiaa tiina
nɛ. U yiriŋ nɛ fa Josɛf. U ma fa ŋaa Yesu
haritooro-la dɔŋɔ nɛ. 58 U mu Paalit teeŋ a sul
Yesu ku-suuŋ. Ŋii nɛ Paalit bul di ba mu joŋo
pu. 59 Ŋii nɛ Josɛf laa a kɛŋ gɛripɛ-pul-faliŋ a
bɛu 60 a joŋo hugi u titia bua falii-la lɛ u fa si
lɔsɔ buŋ nyuŋ. U bilimi tabii-baliŋ kaa kɔ tɔ
bua-la niiŋ aŋ viiri. 61 Ka Mɛɛri Magidaliŋ ari
Mɛɛri dɔŋɔ-la faa hɔŋ a chaasɛ bua-la leriŋ.

Laali-yuoroo pɔ vaaŋ-la

62 U taŋ si pula, chɛ-wiesii-la chɛɛŋ, nialiŋ
si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ ari Farisii

tiŋŋa-la, ba mu Paalit teeŋ a bula pu a bul,
63 “Kuhiaŋ, la liisi wii nɛ. Bua-la lɛ wu-nyiaru-
la si hɛ u miisiŋ lɛ, u fa bula ari u nɛ suba, u
jaŋ sii suuŋ lɛ tapulaa batori chɛɛŋ. 64 Ŋii wiaa
leŋ di niaa mu a pɔ u vaaŋ-la woruŋ di tapulaa
batori-la yi, di u haritooroo sí wuo mu a gaa
kuusi aŋ bula pi niaa ari u sii suuŋ lɛ nɛ. Di ba
nɛ ŋaa wiiŋ deeŋ, u nɛ jaŋ paala kii wialiŋ kala
u si nyia.” 65 Ŋii nɛ Paalit bula piba di ba kɛŋ
laali-yuoroo mu di ba pɔ vaaŋ-la niiŋ woruŋ.
66 Ŋii nɛ ba laali-yuoro-la mu a joŋ buŋ a tɔ
bua-la niiŋ aŋ leŋ niaa pɔ lee-la.

28

Yesu sii suuŋ lɛ
Maak 16.1-10; Luuk 24.1-12; Jɔɔŋ 20.1-10

1 Ba chɛ-wiesii-la chɛɛŋ si dɛrɛ, Lahadi chɛɛŋ
siipuuraa, Mɛɛri Magidaliŋ ari Mɛɛri-la dɔŋɔ
mu bua-la niiŋ di ba na lee-la ba si hugi Yesu.
2 Ba si yi lee-la, muasuaa di leriŋ guu zigili. Di
Wia tiŋdaara lii wia nyuŋ ku tuu a bilimi tabii-
la ta aŋ hɔŋ u nyuŋ. 3 U siaa nagɛ duonuŋ
si ligisa nɛ, aŋ ka u gɛnniŋ pullɛ kpul kpul.
4 Laali-yuoro-la fa si pɔ bua-la, fawulluŋ kɛŋba.
Ba chichel a nagɛ di ba suba. 5 Ŋii nɛ Wia
tiŋdaari-la bula pi haala-la si hɛ dimɛ a bul,
“Ma sí fawulluŋ fá. Mi jima ari Yesu nɛ maa
chɛ, nii-la ba si kpaasa mɛrɛ daa-gɛsɛɛ nyuŋ.
6 U tuo daha, u sie nɛ ari u fa si bul ŋii pima.
Má ku na lee-la ba fa si joŋu hugi. 7 Má mu lima
lima a bula pi u haritooroo ari u sii suuŋ lɛ nɛ.
Má bee na, u laa ma sipaaŋ a mu Galilii. Di ma

nɛ mu dimɛ, ma jaŋ nau. Mi paala bula pima.”
8 Ŋii nɛ ba lii vaaŋ-la leriŋ aa tuosi. Fawulluŋ
fa kɛŋba nɛ, ama ba tuɔŋ ma tɔrɛ. Ba fá mu di
ba bula pi Yesu haritooroo wii-la si ŋaa. 9 Ŋii
nɛ Yesu guu cheŋba a bula piba a bul, “Ma jaŋ
hɔŋ ari yarifiɛlaa.” Ba mu u teeŋ a kɛŋ u naaŋ
lɛ a chuɔlu. 10 Ŋii nɛ Yesu bula piba a bul, “Ma
sí leŋe di fawulluŋ kɛŋma. Má mu bula pi mi
haritooroo di ba mu Galilii. Ba jaŋ nami dimɛ.”

Nialiŋ si pɔ vaaŋ-la nyia wiaa a tigɛ Yesu lɛ

11 Haala-la si miira viiri, laali-yuoro-la fa si
pɔ bua-la, ba dɔŋsuŋ miira mu taŋ tuɔŋ a bula
pi nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia kuhiasiŋ wii-la
si ŋaa. 12 Ŋii nɛ nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ ari J̱uu tiŋŋaa kuhiasiŋ hɔŋ a vuurɛ
wii-la ba si jaŋ ŋaa. Ba vuura di ba jaŋ joŋ
moribii-daŋ a kpal laali-yuoro-la fa si pɔ bua-
la aŋ bula piba a bul, 13 “Má bula pi niaa ari
ma piŋ doŋ nɛ, aŋ ka u haritooroo ku gaa a
kuusi Yesu. 14 Di nii-la si hɔŋ kuori-baliŋ nyuŋ
nɛ nii wiiŋ deeŋ, la jaŋ bula pɛma lɛ ari ma bi
wii cheye. Wii-kala bi jaŋ walimɛma.” 15 Ŋii
nɛ laali-yuoro-la fa si pɔ vaaŋ-la laa moribie-la
aŋ nyia wiaa ari nialiŋ si kpu pusuŋ pipi Wia
kuhiasiŋ fa si bula piba di ba ŋaa. Wii-la J̱uu
tiŋŋaa fa si nyia teeli leriŋ kala a kaa kɔ ari
jiniŋ.

Yesu kɛŋ u titia ku dagɛ u haritooroo

Maak 16.14-18; Luuk 24.36-49; Jɔɔŋ 20.19-23; Yesu naŋz. tiŋtiŋŋaa 1.6-8

16 Ŋii nɛ Yesu haritooro-la fii ari kubala-la
mu Galilii tiŋteeŋ a jil peel-la nyuŋ, ari Yesu

fa si bul ŋii piba. [17] Ŋii nɛ ba nau dimɛ a
chuɔlu, ama dɔŋsuŋ bi laa dii. [18] Ŋii nɛ Yesu ku
kpagɛba a bula piba a bul, “Wia joŋ doluŋ kala
a pimi nɛ Wia-jaŋ ari dunia kala lɛ. [19] Má saa
mu dunia sɛmɛ-na kala a bul mi wiaa pi niaa a
leŋ di ba ŋaa mi haritooroo a foba Wii-chuɔlɛ
liiŋ mi Nyimma ari u Bie ari u Diŋ-zɔŋ-la doluŋ
lɛ. [20] Má dagɛba a leŋ di ba to wialiŋ kala mi si
bula pima di ma to. Mi jaŋ hɛ ma teeŋ bua-na
kala lɛ a kaa mumu dunia didɛriŋ.”

Yesu Kiristito Wu-Zɔŋŋɔɔ (Ghana)
Sisaala-Tumuluŋ NT Ghana

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sisaala, Tumulung)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Sep 2022 from source files dated 13 Jun 2022
b3eb8618-120f-5a96-8c1c-1dbc16914330